

ÚJ KELET

FÜGGETLEN HETILAP - ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: DR. MARTON ERNŐ לייז

24 oldal ■ 12.00 sekel, Eiláton 10,50 sekel ■ 20585. szám ■ 2014. december 18. csütörtök ■ 5775. kiszlev 26.

Palesztin ENSZ határozattervezet a kivonulásról * Netanjáhu: „Szembeszállunk a diktátumokkal!”

Lapzártánkat követően, szerdán este terjeszti elő az izraeli „megszállás” végét követelő határozattervezetét Abu Mazen az ENSZ Biztonsági Tanácsában (BT). A dokumentum szorgalmazza, hogy az ENSZ kötelezze Izraelt, két éven belül vonja ki erőt a palesztin területekről.

Vaszél Abu Juszeif, a Palesztinai Felszabadítási Szervezet (PFSZ) egy magas rangú tisztségviselője december 14-én, vasárnap este közölte a palesztin vezetés erről szóló döntésének hírért Rámallahban. Az Arab Liga támogatja a határozattervezetet, amely úttervet állít fel az izraeli katonai megszállás megszüntetésére az 1967-ben elfoglalt palesztin területeken, beleértve Ciszjordániát, a Gázai övezetet és Kelet-Jeruzsálemet.

Netanjáhu vasárnap kategorikusan elutasította, hogy Izrael két éven belül kivonja katonáit Kelet-Jeruzsálemből és Ciszjordániából, mert álláspontja szerint ez azzal járna, hogy „iszlamista szélsőségesek jelennek meg Tel-Aviv külvárosában és Jeruzsálem szívében”.

Benjámin Netanjáhu és

John Kerry amerikai külügyminiszter hétfőn Rómában találkozott, hogy megvitassa a palesztin államisággal kapcsolatban az ENSZ-ben körözött javaslatokat.

Izrael reményét fejezte ki, hogy az Egyesült Államok a BT állandó tagjaként bármely, a kivonulás menetrendjéről szóló lépést megvétőz. Washington eddig minden olyan határozattervezetet elutasított, amelyet Izraellel szemben talált, nemrég megvétőzta Jordánia arról szóló javaslatát, hogy Izrael 2016 novemberéig vonja ki erőt.

„Ezek a próbálkozások Izrael érdekeit sértő feltételeket szabnak, és nem hoznak békét” – mondta Netanjáhu kormányfő a katonai rádióknak, mielőtt felszállt a Rómába tartó repülőgépre. „Elutasítunk minden olyan kísérletet,

amely csak a terrort hozza el az ország szívébe. Ha diktátumok lesznek, azokkal is határozottan szembeállunk” - tette hozzá.

Amerikai sajtóértesülések szerint Washington még nem döntött arról, hogy megvétőz-e a palesztin kezdeményezést. A kérdés azért kényes, mert az USA az Iszlám Állam elleni sikeres fellépés miatt egyre szorosabb kapcsolatokat ápol néhány arab országgal. Nem tudni, hogy kész lesz-e azon országok ellen szavazni, akikkel közösen harcolnak Szíriában és Irakban az Iszlám Állam megfékezésében.

Kerry vasárnap találkozott az orosz külügyminiszterrel, Szergej Lavrovval, akivel megegyeztek abban, hogy mindent megtesznek a közel-keleti hangulat lehűtésére. Mindeközben a két nagyhatalom között feszült a diplomácia helyzet a Krím-félszigeten történetek miatt. A bizalmat nem növeli, hogy a héten orosz csapatok nagyszabású harcászati gyakorlatot tartanak az ország déli, Ukrajnával határos részén.

A két évre szóló ideiglenes BT-tagsággal rendelkező Jordánia terjeszti majd a testület elé a palesztin javaslatot, de közben Franciaország, Nagy-Britannia és Németország egy alternatív határozaton dolgozik, amelyet a palesztinok készek elfogadni, ha sikerül szerdáiig megszövegezni.

Kerry a Netanjáhuval tartott megbeszélés után Rómából előbb Párizsba utazik, ahol az európai változat kidolgozóival tanácskozik, majd kedden Londonba látogat, ahol a palesztinok és az arab külügyminiszterek küldöttségével találkozik. Az arab országok képviselői várhatóan arra kéri majd az amerikai külügyminisztert, hogy a Biztonsági Tanácsban Amerika ne vétőz meg az eddigi gyakorlat szerint az Izrael érdekeit sértő palesztin javaslatot, míg Netanjáhu éppen ennek ellenkezőjére kérte az amerikai vezetést hétfői római találkozóján.

Izrael bojkottálja a genfi egyezményt aláíró országok számára a palesztinok ügyében tervezett szerdai, svájci konferenciát, amelyre 188 országot hívtak meg. Izrael mellett az Egyesült Államok, Kanada és Ausztrália is bejelentette bojkottját.

A megbeszélésen várhatóan elfogadják egy határozati javaslatot, amely élesen elítéli a ciszjordániai izraeli terjeszkedést és felszólítja Izraelt, hogy tartózkodjon a ciszjordániai és kelet-jeruzsálemi demográfiai helyzet megváltoztatásától.

A határozat várhatóan azt is kijelenti, hogy a Ciszjordánia mentén nem az 1967-es határvonalakon felhúzott elválasztó fal és a Gázai övezet zárható ellentétes a nemzetközi

törvényekkel.

A jeruzsálemi külügyminisztérium képviselője keményen bírálta Svájcot az összejövétel megszervezéséért. Emánuel Nahsón szóvivő azt mondta, hogy Jeruzsálem a bojkott mellett megvizsgálja jövőendő együttműködését is Svájjal. „Svájc az egyezmény politikáivá tételének irányzatát segíti. Ez politikai lépés, amelynek egyetlen célja Izrael támadása az egyezmény alapján, s a találkozó politikailag elfogult” - hangoztatta a szóvivő.

Az 1949-ben létrejött negyedik genfi egyezmény a civil lakosság védelmét szabályozza háborús övezetekben és megszállás alatti területeken, s tiltja a harcokban nem érintett emberek elleni támadásokat. Hosszan tartó megszállás esetén, mint például Ciszjordániában, az ott élők emberi jogainak és vagyonának tiszteletben tartására kötelezi a megszállókat, akiknek biztosítaniuk kell az ott élők hétköznapi életvitelét.

Izrael aláírta az egyezményt, és a kormány jóváhagyta azt, de a Kneszet nem hozott törvényt a beiktatására. Jeruzsálem szerint az egyezmény nem vonatkozik Ciszjordániára és Kelet-Jeruzsálemre, mert azok nem „megszállt”, hanem „vitatott” területek.

Erős-Hajdu Szilvia

EHETI LAPSZÁMUNKBÓL:

- * Útközben, interjú Heisler Andrásal (3. oldal)
- * Izrael választ- Bajt HaJehudi (4. oldal)
- * Holokauszt Emlékév, Veritas, egyebek (6. oldal)
- * 100 éves a Magyar Zsidó Múzeum (9. oldal)
- * Kóser kazetta (11. oldal)
- * Lehetne kicsit rövidebb? (13. oldal)
- * Enzimek az elhízás ellen (14. oldal)
- * Meglepő Hanuka (16. oldal)
- * Osztyaltalálkozó 72 év után (17. oldal)

HIRDETÉS ÉS ELŐFIZETÉS
ÜGYEKBE HÍVJA
GEORG EDRI
A 050/534-5041-ES TELEFONSZÁMON.

A PALESZTINOK TÖBBSÉGE TÁMOGATJA A JERUZSÁLEM ELLENI TÁMADÁSOKAT

Friss palesztin közvélemény-kutatások szerint a palesztinok 80 százaléka támogatja a jeruzsálemi támadásokat - közölte a Jediót Ahronót című újság ynet című honlapja. A felmérések szerint a palesztinok elsősorban többsége támogatja a magányos elkövetők utóbbi hónapokban végrehajtott terrorakcióit, s kb. 60 százalékkal helyesli az Izraelre lőtt rakétákat is. A kutatás azt is felszínre hozta, hogy a válaszadók több mint fele egyetértene egy új intifádával, és ha most tartanák az elnökválasztást, a Hamász jelöltje győzne.

Kalil Sikaki, a rámalláhi székhelyű Palesztin Politikai és Közvélemény-kutató Központ igazgatója szerint az eredmények a palesztinok haragját tükrözik az izraeli telepések terjeszkedése, a jeruzsálemi szent helyek fölötti vita, az amerikai közvetítéssel folytatott béketárgyalások kudarca, valamint a Hamász elleni nyári hadművelet miatt.

Az intézet felmérésében részt vevők 86 százaléka szerint komolyan veszélybe került a jeruzsálemi al-Aksza mecset feletti muzulmán fennhatóság az izraeli jobboldali politikusok látogatásai és ottani imádkozásai miatt. A múlt héten végzett vizsgálathoz 1270 ciszjordániai és gázai véleményét kérte ki, s 3 százalékos hibahatárral számolt.

Egy másik intézet, a Gallup intézethez tar-

tozó Palesztin Közvélemény Központ a nyári gázai hadművelet utólagos hatásait mérte fel. Az általuk megkérdezettek több mint fele (53,2 százaléka) szerint a palesztinok győztek az Izraellel folytatott két legutóbbi fegyveres konfliktusban, s csak mintegy negyedük, (27,3 százaléka) vélte úgy, hogy nem a Hamász nyert.

A nyári Erős Szikla hadműveletben a palesztinok igen nagy mértékben elérték céljaikat 34,8 százaléka szerint, és további 41,5 százaléka szerint is megvalósították azokat, ha csekélyebb mértékben is. Csak 13,9 százaléka gondolta hogy kevésbé és 3,6 százaléka, hogy egyáltalán nem sikerült elérniük céljaikat.

Az utóbbi felmérésben megkérdezett palesztinok 59,6 százaléka egyetértett az Izrael elleni rakétatámadásokkal, és mindössze 5,1 százaléka ellenezte, míg 21,3 százaléka bizonytalan volt e kérdésben. A válaszadók túlnyomó többsége, 83,3 százaléka támogatta a palesztin vezetésnek azt a szándékát, hogy az izraeli politikusokat és katonai vezetőket háborús bűnökkel vádolják meg a hágai Nemzetközi Büntetőbíróságon (ICC). Csak 6,3 százaléka ellenezte ezt a lépést.

A 3 hibaszázalékos kutatásban 1012, Ciszjordániában és a Gázai övezetben élő, véletlenszerűen kiválasztott palesztin vett részt.

Eközben a palesztin hatóságok közölték, hogy ezen a héten szeretnének nyomást gyakorolni az ENSZ Biztonsági Tanácsára (BT) ezen

a héten, ezért határozattervezetet nyújtottak be, amely szorgalmazza, hogy Izrael 2016 novemberéig vonja ki csapatait a Nyugati-partról és Gázából, valamint Kelet-Jeruzsálemből.

A dokumentum betérjesztéséről szóló döntést vasárnap közölték, miután a palesztin elnök, Mahmud Abbász találkozott a Fatah mozgalom és a Palesztin Felszabadítási Szervezet vezetőivel. A korábban megtárgyalt tervezetet az Arab Liga is támogatta.

A Guardian azt írja, hogy a Jordánia támogatásával benyújtott dokumentumról várhatóan szerdán szavazhatnak az ENSZ-BT-ben. Egy másik felkérés is érkezett Franciaország részéről, amely az izraeli-palesztin béketárgyalások két éven belüli befejezését szorgalmazza.

Izrael ellenzi a határozatot, és a zsidó állam csapatainak kivételezését Ciszjordániából, a Gázai övezetből és Kelet-Jeruzsálemből.

John Kerry amerikai külügyminiszter a héten Európába látogat, majd találkozik izraeli és palesztin vezetőkkel, hogy megoldást találjanak a kialakult konfliktusra. A külügyminisztert várhatóan az Arab Liga megpróbálja meggyőzni, hogy szavazza meg a konfliktus befejezésére irányuló határozatot.

Amerikai hivatalos szervek nem ellenzik az újabb dokumentum betérjesztését, de szerintük eddig egyik javaslat sem volt teljesen elfogadható.

MTI

NEM NYUGSZANAK A Hamász sorozatban lő ki „kísérleti rakétákat” a Földközi-tenger felé

Vasárnap, megalakulásának 27. évfordulóján erődemonstrációt tartott a Hamász. Mintegy kétezer felfegyverkezett harcos és rakéták vonultak Gázaváros utcáin. Az üzenet továbbra is változatlan: Izrael nélküli Közel-Kelet, Palesztina Jeruzsálem fővárossal. Egy homályos videóval próbálták bizonyítani, hogy Mohammad Deft, a Hamász katonai szárnyának vezetője életben van. A terrorista vezért Izrael likvidálta a nyári Cuk ejtán hadművelet során.

A Hamász „katonai szárnya” minden erejével igyekszik helyreállítani a nyári „Cuk ejtán” hadművelet során alaposan megrendült katonai potenciálját. Ennek az igyekezetnek a része az Izz ad-Din al-Kasszám Brigádok javasolt megsemmisült rakéta-tartalékainak feltöltése helyben gyártott rakétákkal.

Gázai források beszámoltak róla, hogy szombat három rakétát lőttek ki a Földközi-

zi-tenger felé. Ez volt sorban a harmadik nap, amelyen teszt-kilövésre került sor.

A rakéták tesztelése hetek óta folyik, de nem minden kísérlet sikerül. A kedden reggel kilőtt két rakéta robbanásának a zaja az egész Gázai-övezetben hallható volt, olyannyira, hogy téves közlést adtak ki izraeli tűzvédelmi támadásról.

Mússa Abu Marzuk, a Hamász kairói képviselője megerősítette a rakétakísérletek tényét, és hozzátette, hogy azok nem sértik a tűzszüneti megállapodást a Gázai övezet és Izrael között, miután a tűzszünet nem vonatkozik rakéták kísérleti kilövésére.

Amióta Egyiptom következetes terrorellenes politikát folytat, tucatjával semmisítette meg az Egyiptomba vezető alagutakat. Ezeket áramlottak évtizedeken át a szétszerelt iráni rakéta-alkatrészek a Gázai-övezetbe, így a helyi rakétagyártás lett az egyedüli utánpótlási lehetőség a terroriszervezet számára.

A „Cuk ejtán” hadművelet előtti rakétamenyiség harmada megmaradt a Hamász birtokában, köztük sok 100 kilométeres, vagy nagyobb hatótávolságú is van.

Halmos László

Palesztin arab savval öntött le egy izraeli családot

Pénteken délben Jeruzsálemtől délre, a Gus Ecion településtől délre vezető alagutas autópályán egy palesztin arab „trempe” (autóstopra) várakozott, majd amikor egy izraeli gépkocsi megállt, savas anyagot öntött az autóban ülő izraeli család tagjaira.

A támadás során összesen heten sérültek meg: a családfő arcán szenvedett közepes sérüléseket, gyermekei lábukon, ők könnyebben sebesültek meg. Egy közelben várakozó izraeli is megsérült: lehetséges, hogy ő is „trempe”, vagyis várakozott egy autóra, aki felvegye, és az autó vezetője neki állt meg.

Az arab mellett álló izraelit az arab „Allahu akbar” kiáltásokkal üldözni kezdte, kezében a savat tartalmazó edénnyel. Egy, a történeteket észlelő határőr rálőtt a terroristára, akit közepes-súlyos állapotban szállítottak kórházba.

A támadó Dzsamal Saharna, a Betlehem melletti Nahalin falu lakosa. A hatóságok kutatást tartottak az elkövető házában. Az eset tüzetes kivizsgálása folyamatban van.

Halmos László

ÚTKÖZBEN

Heisler András, a Mazsihisz elnöke két hivatalos útja között mesélt izraeli megbeszéléseiről, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének feladatairól, arról, hogy hol tartanak a tárgyalások a magyar kormánnyal. Természetesen szóba kerültek a sikerek és a problémák is. Riporter Breuer Péter.

- Nemrég érkezett meg az Ígéret Földjéről, ahol a történelmi egyházak képviselőivel járt. Mi volt ennek az utazásnak a célja?

- Egy imaúton vettem részt, ahol a keresztény egyházak is képviseltették magukat a MAZSIHISZ vezetőivel, de elkísértek minket Izraelbe civil szervezetek, ahogy a kormány is jelen volt. A lényege elsősorban az volt, hogy ezen az úton meglátogattuk egymás szent helyeit, de mindezek mellett nagyon komoly és mély beszélgetések is zajlottak közöttünk. Érdekes volt, amikor a Siratófalhoz együtt mentünk el a belvárosi katolikus plébánossal, többen is mondták, hogy ez nagyon szép jelenet volt. De természetesen mi is ellátogattunk oda, ami a keresztény egyházaknak jelent szent helyet. Mindenhol úgy cselekedtünk, hogy a saját vallási előírásunkat ne sértsük meg, ugyanakkor megadtuk a kellő tiszteletet a más egyházaknak is.

- Milyen az együttműködés a történelmi egyházakkal?

- Az mindenképpen elmondható, hogy nagyon jó, korrekt kapcsolatunk van a keresztény egyházakkal, ami nem az én érdemem, ez már egy ideje tart. Ennek a mostani párbeszédnek azért van egy íve, ami tavaly októberben kezdődött, a Nostra Aetate konferencián. Itt a zsidó-keresztény párbeszéd új szintjét értük el. Folytatódott ez akkor, amikor Ferenc pápa szűk körű megbeszélést folytatott zsidó vezetőkkel, ennek a delegációnak én is a tagja voltam.

- Milyen volt ez a találkozó Ferenc pápával?

- Nagyon hasznos volt, Ferenc pápa nagyon fontos üzeneteket fogalmazott meg a találkozónk során, részben a zsidóság, de legfőként a keresztény, a katolikus világ felé. Ez a megbeszélés azért is jelentős volt, mert nem audiencián voltunk a hivatali helyiségekben, hanem magánlátogatáson, a pápa magánrezidenciáján. Itt teljesen kötetlen volt a beszélgetés módja, a megszólítás is. A beszélgetésen Ferenc pápa nem áldást osztott, hanem nagyon fontos beszélgetés zajlott, tulajdonképpen a gondola-

taival ajándékozott meg bennünket. Úgy vélem, hogy a világ most nagyon rossz irányba megy, tulajdonképpen Ferenc pápánál is erről beszélgettünk. Háborúk, gyilkosságok, kirekesztés, vallási alapon történő pusztítás, amelyek ellen mi, vallásos emberek, legyünk akár keresztények, zsidók, egyetlen dologgal tudunk küzdeni, imádkozunk a békéért. Ferenc pápa ezt is kérte mindannyiunktól.

- A MAZSIHISZ-re is ráférne már a béke, vagy tévedek?

- Úgy gondolom, hogy a szövetségünk az elmúlt másfél évben nagyon sok területen képes volt megerősödni és ezzel együtt pozíciót nyerni. Növelni tudta érdekképviseleti képességét, ez természetesen némi törést is szenvedett a szervezet belüli anomáliák miatt. Meggyőződésem, hogy képesek vagyunk ezeket az anomáliákat felszámolni, győzni felettük és akkor valóban tovább tudjuk mélyíteni az alapokat.

- Rövidesen beköszönt Hanuka, a csodák ünnepe. Mit jelent ez Önnek?

- A zsidóság már számtalan csodát megélt, ezek egyike a Hanuka ünnepe, amikor is a Szentély lángjához a felszentelt olaj csak egy napra volt elegendő, de megtörtént a csoda, 8 napig égett a láng. Utána még számos csodát élt meg a zsidóság, maga Izrael léte is egy csoda, hiszen kétezer év után támadt fel egy ország, a zsidók országát alapíthattak, ráadásul olyan előzmények után, amikor egy szörnyű, 6 millió ember életét követő tragédia történt. Ezekben a csodákban hinni kell. Visszatérve a MAZSIHISZ-hez, nálunk azért csodákra nincsen szükség, ki kell fornia azoknak a megoldásoknak, amelyek a jövőt jelentik. Azt hiszem, a mostani ünnep után megoldódnak a problémák és egészen új, tiszta helyzetet teremtünk.

- Mindezt hogyan?

- Ebben a közösségben van annyi erő, hogy ezeket a problémákat megoldja.

- Visszatérve az imaúthoz, merre jártak?

- Azt kell mondanom, hogy Jeruzsálem volt a legfontosabb hely, a város levegője eltöltött bennünket. Voltak itt is egészen emelkedett és meghitt pillanatok, de ugyanez mondható el, amikor átmentünk a biztonsági falon túlra, palesztin területekre. Betlehemben is voltunk, ott én még sohasem jártam, nekem is nagyon érdekes volt.

- Megfordultak a zsidó és a keresztény szent helyeken, így ez különösen fontos lehetett, amikor mindkét egyház nagy ünnepre készül...

- Az köztudott, hogy Hanuka és Karácsony nagyon közel esik egymáshoz, egyszer egy rabbi azt mondta, hogy bár teológiailag sok köze nincsen a két ünnepnek egymáshoz, mégis van egy közös szimbóluma, ez pedig a fény. Ha már van egy közös szimbólum, akkor itt én most Ferenc pápa szavaival szeretnék üzenni nem zsi-

dó honfitársainknak: Különös világban élünk ma napjainkban, mert keresztény közösségeket üldöznek, gyilkolnak. Ezeknek a közösségeknek most az a sorsuk, amelyet a zsidó közösségek háromezer éve, az üldözöttségben éltek át. Egy keresztény embernek ezért sem szabad elfelejteni azokat a gyökereket, amelyek összekötik a zsidósággal. Közös a sorsunk, a monoteizmus, az egyistenhit is ennek a közös sorsnak a része.

- Más megbeszéléseken is részt vett Izraelben, ha jól tudom.

- Az imautat megelőzően egész Izraelben szörnyű idő volt, esett az eső, mikor mi kiértünk, addigra kisütött a nap, mondták is nekünk, hogy az Örökkévaló gondoskodott rólunk így is. Nekem más programjaim is voltak, nem tudtam mindig együtt lenni az imaút résztvevőivel. Megbeszéléseim voltak, például az izraeli külügyminisztériumban, ide együtt mentem a kormány képviselőjével, Latorcai Csaba helyettes államtitkárral. Gideon Behár államtitkár úr fogadott minket. Itt elsősorban a magyarországi zsidóság helyzetéről, a kormány és a zsidó szervezetek, a zsidóság közötti kapcsolatáról volt szó, de beszélünk arról a projektről is, az IRA-ról, ami a kormányok holokauszt megemlékezéséről szól. Nem volt véletlen a látogatásunk időpontja, ezzel egy időben volt Manchesterben az IRA ülése, itt döntenek arról, ezt még nem ismerem, hogy Magyarország lesz-e az elnöke a 2015-ben ennek a projektnek. Ez nagyon fontos küldetés minden kormánynak, amely ezt a feladatot elvállalja. A külügyminisztériumban arról beszélünk, amit a szeptemberi Zsidó Kerekasztalnál is éreztünk, azaz, hogy a kormány egy egészen új attitűddel igyekszik viszonyulni a magyarországi zsidósággal való kapcsolatához.

- Mit jelent ez az új attitűd?

- Ez azt jelenti, hogy fel kívánnak hagyni, a konfrontatív magatartással, ami az elmúlt évet jellemezte, hozzáteszem, ez kölcsönös, azaz nekünk is hasonlóan kell tennünk. Ez azt jelenti, hogy elvtelen kompromisszumok nélkül próbálunk eljutni egy olyan konszenzuális megoldásig, ami mind a zsidó közösségnek, mind a magyar kormánynak, így Magyarországnak is érdeke.

- Az emlékezetpolitikai konfliktusokban mennyire számítanak a Jad Vasem Intézetre, ahol szintén megfordultak?

- A holokauszt megemlékezés kultúrájának vezetője Salev úr, aki ezt az intézetet, a Jad Vasemet évek óta igazgatja. Ő a holokauszt hiteles feldolgozásának egyik őrzője. A magyarországi emlékezetpolitikai konfliktusok kapcsán a Jad Vasem Intézet véleménye különösen fontos, ezért is voltunk ott. Arról is beszélünk, hogy miként lehet az eddigi emlékezetpolitikát korrigálni, hiszen ezzel kapcsolatban a magyarországi zsidó szervezetek nagyon sok kritikát fogalmaztak meg.

Folytatás a 5. oldalon

A sikertelen egyeztetések után felbomlott a kormánykoalíció, és 2015. március 17-én előrehozott választások lesznek. A következő időszakban kísérletet teszünk arra, hogy a napi ügyek mellett az összes Kneszet-esélyes párt programját, szimpátiától függetlenül megjelentessük ezen az oldalon. A cél, hogy tájékoztassunk, felkészítsük a szavazókat, hogy mindenki lelkiismeretének megfelelően, kellő informáltság után döntson az urnáknál.

Naftali Bennett gazdasági miniszter pártja, a Bájt Hajehudi december elején a következő címszavak mentén fogalmazta meg választási kampányát:

Zsidó ország

Izrael állama zsidó ország, a zsidók országa, demokratikus rendszerrel. Az ország zsidó jellegének erősítésére törekszünk, s harcolni fogunk mindazok ellen, akik Izraelt "minden polgárának országává" akarják tenni. Ezzel együtt támogatjuk az ország kisebbségeinek teljeskörű jogait, beleértve az arab kisebbséget.

Zsidó-cionista oktatás

Az ország összes gyermeke zsidó – cionista azonosságának erősítésére törekszünk. A felebaráti szeretetre, a nép és a föld/erec szeretetének értékeire. Az ország minden gyermekének alaposan meg kell ismernie a múltunkat, és a zsidó nép jelképes alakjait: Ábrahám, Mózes, Dávid, a próféták, a Második Templom emberei, a Rambam, Herzl és a cionizmus atyjai, David ben Gurion és a nemzet vezetői, és Izrael hősei mint Yoni Netanjahu, Hanna Szenes, Júda a makkabeus, és Roi Klein z"l. Az állami oktatás mai helyzete nehéz. Az utóbbi években a zsidó történelem, irodalom és a Tanah óraszám 50%-al csökkent. Sok diák nem tanul a Második Templom időszakáról, és nem ismerik Izrael örökségét. Legsürgősebb feladatunk egy zsidó – cionista oktatási csoport létesítése Izrael országának állami iskoláiban.

Szabad kereskedelem társadalmi érzékenységgel

Izrael állama példátlan gazdasági siker. Ezzel együtt létezik a társadalomban egy nagy csoport, amely nem élvezi e jólét gyümölcseit. Az esélyegyenlőségre törekszünk, hogy min-

Naftali Bennett - Bájt Hajehudi:

„Az ország zsidó jellegének erősítésére törekszünk”

den izraeli fiatalnak méltó esélyt adjunk. Ezt főleg az oktatási rendszer dramatikus javításával, a gazdaságban a verseny erősítésével, a monopóliumok és a nagy bizottságok letörésével, a középosztály adóinak csökkentésével fogjuk elérni. Izrael államának szociális biztonsági hálót kell biztosítani azoknak, és kizárólag azoknak, akik nem képesek fenntartani magukat.

A gázból származó haszon alapítványának felállítása

A kormány döntése alapján 2011. nov. 1-én életbe kellett volna lépnie a gázból és olajból származó haszon alapítványának a társadalom javára, de nem lépett életbe. Követeljük, hogy az alapítvány haladéktalanul lépjen életbe, Izrael lakosai számára. Az állam által kapott pénzek nem a biztonsági, hanem a jóléti és oktatási költségvetésre fordítandóak.

Környezetvédelem

A környezet védelmében fontos pillért látunk, ami a föld szeretetének értékei közé tartozik. A vízminőség megőrzésére, és a vízlopásának és szennyezésének megakadályozására törekszünk. A levegőminőség fontosságát tartva szem előtt, támogatjuk a tömegközlekedést, használhatóságát és olcsóbbá tételét. Gondoskodni fogunk a természeti források igazságos felhasználásáról, és a törvényszegések hatékony megelőzéséről (például törvénytelen bányák). Támogatni és jutalmazni fogjuk a megújuló energiaforrások használatát.

Fogyatékkal élők támogatása

Mint a korábbi Kneszetben, a "Bait Jehudi" képviselői folytatják a társadalmi törvénykezést a Kneszetben, és ebben a témakörben látjuk a párt tevékenységének csúcspontját.

Gondoskodni fogunk a megfelelő intézmények és törvények létrehozásáról – idősnek, fogyatékosoknak és korlátozottaknak, a gyenge rétegeknek és a nehéz helyzetű fiataloknak. Gondoskodni fogunk a fogyatékkal élők megbecsüléséről, rokkantsági- és szociális juttatásokról, támogatásról mindazoknak, akiknek ez jár. A párt gondoskodni fog arról, hogy a rokkantak bejuthassanak a nyilvános helyekre és az intézményekbe.

Továbbá fontos hangsúlyt helyezünk arra, hogy az osztálytermek a mozgáskorlátozott gyermekek számára elérhetőek legyenek, hogy a lehetőségekhez képest bevonjuk őket a hagyományos oktatási rendszerbe (ahogy a múltban ezt a Mafdal törvénybe foglalta), s erősítjük a számukra már meglévő intézményeket.

Esélyegyenlőség és társadalmi különbségek megszüntetése az oktatás segítségével

Izrael egyik nagy igazságtalansága a társadalmi különbségekben rejlik. Íme egy meg-

rendítő adat: a gyermek gazdasági háttere és pszichometriai vizsgájának eredménye között majdnem tökéletes negatív korreláció van. Ez az jelenti, hogy egy szegény családban született gyermek életében a sikerre való esély összehasonlíthatatlanul alacsonyabb, mint egy gazdag családból származó gyermeké. Hiszünk benne, hogy minden gyermeknek azonos esélyt kell adni élete elején, és ma ez nincs meg. Helyrehozni csak úgy lehet, ha az oktatási rendszer, függetlenül a gyermek háttérétől, minden tanulónak jó eszközkészletet nyújt. A kormánynak jelentős elsőbbséget kell nyújtania a perifériának, hogy létrehozza ezt az egyenlőséget. Az ország minden gyermeke számára egyenlő esélyeket igyekszünk biztosítani.

Kiegyensúlyozott bíróság

Tiltakozunk a Legfelsőbb Bíróság és az ügyészség túlzott beavatkozása ellen politikai, és az állam szellemét érintő kérdésekben. Meg vagyunk győződve róla, hogy a Legfelsőbb Bíróság nincs kapcsolatban az izraeli társadalommal, s nem tükrözi azt. Mindent megteszünk annak érdekében, hogy a bírósági rendszer kiegyensúlyozottan tükrözze a zsidó és cionista állam értékeit, és az izraeli társadalom véleményének skáláját. Ezt a bírók megválasztására hozott új törvény bevezetésével fogjuk elérni, ami véget vet annak a helyzetnek, amiben a bírók önmagukat jelölik ki.

Kiegyensúlyozott média

Mindent megteszünk azért, hogy az izraeli média kiegyensúlyozottabb legyen, de nem törvények segítségével, hanem a valóság feltárásával. Ma a legtöbb médiavezető a politikai térkép bal szélén helyezkedik el. Ez a helyzet torz, és sérti a szólásszabadságot.

Az izraeli-arab konfliktus, valamint Júdea és Somron jövője

Ellenkezünk mindenfajta palesztin ország ellen a Jordántól nyugatra. Az izraeli "ötletpiac" eddig csak két ötlet szerepelt: palesztin ország létrehozása Júdea és Somron nagy részén, vagy Júdea és Somron teljes bekebelezése, a bennük lévő kétmillió arabbal együtt. Véleményünk szerint egyik ötlet sem megvalósítható, s mindkettő veszélyezteti Izrael államának jövőjét. A palesztin vezetés nem Júdeát és Somront akarja, hanem Izrael államának egészét, ezért a mi generációnkban nincs tökéletes megoldás. Apró mozaikként osztanánk fel a kérdéses területeket Izrael és a palesztinok között, az adott mozaikkockákban lévő lakosság alapján meghatározott hovatartozással, a palesztin részek közötti átjárhatóságot meg hidakkal és utakkal biztosítanánk.

**Folytatása következik
Fordította: Adler Judit**

HEISLER ANDRÁS, A MAZSIHISZ ELNÖKE: „A SORSOK HÁZA SIKERTÖRTÉNET IS LEHET”

Folytatás a 3. oldalról

- A Sorsok Házával kapcsolatos problémák megoldódni látszanak?

- A Sorsok Házával kapcsolatban azt tudom mondani, hogy ott egy rendkívül fontos intézmény jöhet létre. Ennek három fő mozzanata van. Az egyik az építészeti megoldás. Láttam az egészét, mondhatom, hogy építészeti sikertörténet lesz. Van egy építészeti koncepció és van egy remek kivitelezés. A másik, hogy egy ilyen oktatási központra, egy ilyen emlékhelyre sok látogató jusson el, elsősorban fiatalok, diákok. A kormány kötelezettséget vállalt arra, hogy ennek a látogatottságát valamilyen módon katalizálni fogja. Még nem tudjuk a megoldást, de rengeteg diák eljut majd oda. Véleményem szerint a két intézményt, a Páva utcát és a Sorsok Házát is együtt kell kezelni. Szerintem a Sorsok Házának is nagyon fontos küldetése lehet. Azért mondom azt, hogy lehet, azaz feltételes módban fogalmazok, mert eddig az előbb említett két feltétel biztosítva van, ám a legfontosabbat, a kiállítás üzenetét még nem ismerjük. Ameny-

nyiben sikerül hiteles üzenetet megfogalmaznia a kiállításnak, azaz a látogatók úgy mennek ki, hogy valós történelmi képet kaptak, akkor ez sikertörténet is lehet. Pillanatnyilag még nem ismerjük a kiállítás beltartalmát. A Zsidó Kerekasztal ülésén a kormány képviselője, Lázár miniszter úr azt mondta, még ő sem ismeri. Úgy hallottam, bár erről hivatalos információm még nincsen, hogy rövidesen megkapjuk ezt az elképzelést. Amennyiben ez megtörténik, akkor megvizsgáljuk, hogy partnerek kívánunk-e lenni benne, vagy nem. Ugyanez vonatkozik a Jad Vases Intézetre, ők is várják az elképzelést, hogy eldönthessék, megfelelő-e, helyes és jó irányba vezet-e.

- Nem sok időt tölt most itthon, hiszen rövidesen újra útra kel.

- Izrael után Amerika következik, a Zsidó Világkongresszusra megyek, mint a ZSVK alelnöke. Itt elsősorban az európai helyzetről tárgyalunk majd. Én magam mindenhol próbálom az objektív, reális helyzetet elmondani. Vannak po-

zítív dolgok, de vannak negatív történések is, ezeket kell összerakni, hogy Magyarországról reális képet kapjunk. Én azt gondolom, hogy az országról kialakult kép rosszabb, mint a valóság, ezt Izraelben is el kellett mondanom, ahol sokan megkérdezték, hogy el lehet-e menni most Magyarországra, nem veszélyes-e. Nem, a veszélynek nincs most realitása, nálunk mindenki szabadon jár-kelhet, akár kipában is. Egy feladat van, reális képet alkotni. Hanuka a csodák és a zsidó szabadság ünnepe is, mi ilyenkor kiteszük az ablakba a gyertyatartóinkat, hogy mindenki lássa a csodát, a zsidó szabadságot. Most is csak azt kívánom, hogy minden olyan kérdés megoldódjon, amit 2014-ben nem tudtunk megtenni. Számos kérdés maradt nyitva itthon is, akár a történelmi egyházak által felvetett kérésekre, az egyházi törvény kapcsán. A napokban Erdő Péter beszélt erről a nyilvánosság előtt, az ott elmondottak egy korábbi, a történelmi egyházak együttes ülésén elfogadott álláspontot jelentették.

riporter Breuer Péter

A múlt héten Csapody Tamás Bortól Szombathelyig c. könyvének bemutatóján jártam. A Meghívó a budapesti Tiszti Házba invitált, a kötet ugyanis a Zrínyi Kiadó gondozásában jelent meg, és a fogadtatás és lebonyolítás valóban igen katonásan zajlott.

Dr. Isaszegi János ny. vezérőrnagy, a Kiadó megbízott vezetőjének bevezető szavaiból megtudtuk, hogy az ideérkező Hende Csaba honvédelmi minisztert érkezésekor és távozásakor az egybegyűlteknél felállva kell fogadniuk... Ez picit szokatlan számomra, de üsse kő, az ember alkalmazkodjék a vendéglátók házi szokásaihoz.

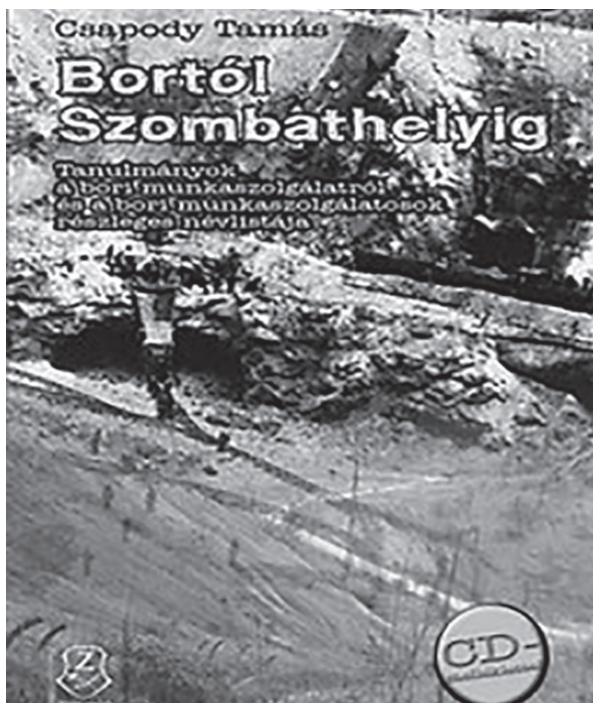
Ezen is túlesünk, fogadás jobbról, felállunk, leülünk, kezdődhet, amiért idejöttünk: a könyv bemutatása.

Csapody Tamás első, a bori munkaszolgálatosok sorsával foglalkozó hatalmas műve 2011-ben jelent meg a Vince Kiadónál, 600 oldalon, amely a lehető legnagyobb részletességgel tárgyalja a II. világháború alatt a szerbiai Borba hurcolt, mintegy 6000 magyar munkaszolgálatos rettenetes megróbáltatásait.

Három év telt el, és a történész újabb, még részletesebb kutatómunkája után kezünkbe vehetjük és elolvashatjuk a Bortól Szombathelyig c., 250 oldalas kötetet, melynek címe: Tanulmányok a bori munkaszolgálatról és a bori munkaszolgálatosok részleges névlistája.

Ezért jöttem ide. Drukkolok. Vajon megtalálom a könyvben drága Apám nevét, akit 1944 nyarán sokadmagával együtt Vácról Borba hurcoltak?

Utolsó tábori lapján, amit még haza tudott küldeni, ezt írta Anyámnak: „Drágám, most tudtam meg, hogy exportcikk leszek. Erdődi Bandiék helyére indulok, remélem, találko-

MUNKASZOLGÁLATOSOK NYOMÁBAN

zunk még. Fel a fejjel, kis Szívem, tudod, mit ígértünk egymásnak...”

A virágnyelven írott közlésből megtudtuk, hová viszik: Erdődi Bandi „helye” Borban volt, a régi jó barát csupán „előre sietett”.

Csapody Tamás második kötete írása idején felkeresett, számos dokumentumot adtam át neki, tábori postai levelezőlapokat, a század Apám legépelte névsorát, és sokat beszélgettem vele.

Most itt ül velem szemben, kislíusán kipirult arccal, kihajtott nyakú ingben, nyakendő nélkül, a kifogástalan egyenruhák között, a pódiumon.

A könyv előszavát író Karády Viktor, valamint Gyáni Gábor történészek szakmai beszélgetést folytatnak, magyarázzák a megma-

gyarázhatatlant, aki még nem tudná, annak számára is napnál világosabb lesz, hogy „A korabeli magyar államapparátus, beleértve az igazságszolgáltatást, a két világháború közötti békeidőben sem talált kivétnevelőt abban, hogy a nemzeti hadsereg tisztjei a kormánynak nem tetsző zsidó írástudókat rövid úton agyonverik”.

Csapody Tamás új kötete az 1944 őszen bekövetkező, a tábor kiürítését követő időszakot dolgozza fel. Bor neve elsősorban Radnóti Miklós versei nyomán vált ismertté, a költővel együtt odahurcolt hatezer zsidó, Jehova Tanú és nazarénus neve azonban nagyrészt ismeretlen maradt. A Bortól Szombathelyig tartó visszavonulás alatt a munkaszolgálatosok jelentős veszteségeket szenvedtek el, a kötet a Jabukánál, Szentkirályszabadján és Szombathelyen történeteket tárgyalja.

Kiderül, hogy a teremben jelen lévő idős úr, akinek a honvédelmi miniszter kitüntetését adt át, bori túlélő, kész csoda, hogy hetven év után itt van közöttünk. Egy hölgy is részesül a magas kitüntetésben, mint hallom, a férje, aki megjárta a bori poklokat, néhány évvel ezelőtt hunyt el.

Alig várom, hogy kinyissam a könyvet, hogy megtaláljam Apám nevét.

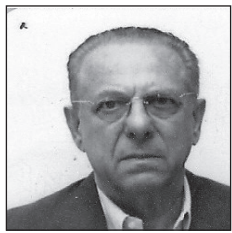
A könyv CD-mellékletében, a több mint három ezer név között megtalálom:

Schwarczman Árpád, és néhány adat, születési éve 1909, anyja neve (kissé elírva), de itt van!

Apámat sokadmagával végül visszavitték Németországba. Dachauban ölték meg, sírja nincsen, soha sehová nem tehettem le követ.

Most megvan a helye, ott, az irgalmatlanul hosszú névsorban, a bajtársai között.

Kiss Marianne

DR. KENDE GYÖRGY: Holokausz emlékévé, Veritas és egyébek

A 2014-es folyóév a magyar zsidóság holokauszjának 70. évfordulója, és a magyar kormány tiszteletreméltó erőfeszítéseket tesz a méltó megemlékezésre. Sajnálatos, hogy egyes szereplők, itt-ott, nagyjából szimpla meg gondolatlanságból, fals hangokat hallatnak. Az egyik ilyen, Boross Péter volt miniszterelnök (1993-1994), Kaposvár szülöttje.

Kaposvárról csak annyit, hogy az 1848-as szabadságharc alatt, melyben a zsidóság lelkesen vette ki részét, Kaposváron mégis antiszemita zavargások voltak. A gyászos 44-es évek alatt a város mintegy 70.000 lakosából 2.341 (3.3%) volt zsidó hitsorsos, főleg asszimilánsok. A deportálást (1944. június 4.) mindössze 200 élte túl, további 250-en visszatértek a munkaszolgálatból, a kaposvári zsidó közösség 81%-a pusztult el a holokauszban.

Boross Péter, éles ellentétben a politikusok egy részével, nem volt a kommunista rendszer dédelgetettje, pláne 1956 után, mivel szerepe volt az értelmiségi forradalmi tanácsban. Tiszteletre méltóan, mint „megbízhatatlan”, a vendéglátóipar alacsony beosztású dolgozójaként kezdte és vállalati igazgatói pozícióig küzdött fel magát, bizonyára egyéni rátermettsége révén. Az MDF (Magyar Demokrata Fórum) keretében politizált, a párt elnökségének tagja volt, és mint említettem, egy évig miniszterelnök. Évekig Orbán miniszterelnök tanácsadója volt, és a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság elnöke lett. Ebben a pozícióban vett részt Lázár János miniszterelnökségi államtitkárral a Veritas (latin: igazság) Történelem Kutató Intézet megalapításában (2014. február), és Dr. Szakály Sándor történész főigazgatói kinevezésében az Intézet élére.

Még egy év sem telt el a megalapítás óta, Dr. Szakály Sándor nem úgy néz ki, mint a legmegfelelőbb ember, a megfelelő helyre. Dr. Szakály irodai asztalát egy magyar csendőr mellszoborra díszíti. A dicstelen (enyhe kifejezés) magyar csendőrség rehabilitálása egyébként is Dr. Szakály „tudományos” munkásságának fixa ideája, ami valójában többet árt, mint használ a nemzetnek. Tekintettel arra, hogy a magyar csendőrség nem szerepelt valami pozitívan a magyar történelem gyászosabb éveiben, valójában azelőtt sem, ugyanis a földhözragadt parasztság kegyetlen elnyomójaként működött, aztán az újvidéki vérengzésről, majd, mint aktív, lelkes, sőt túlbuzgó és kegyetlen végrehajtó a gettósításban és a deportálásban, rekordidő alatt, amivel nincs mit büszkélkedni. Ami a honi porondot illeti, azt sem emlegeti Dr. Szakály, hogy a csendőrség 1944. július 6.-án puccsot kísérelt meg Horthy kormányzó, a csendőrség szülőatyja ellen. A kvázi negyedmilliónyi budapesti zsidóság deportálására Budapestre felhozott 3.000 csendőr (a tervezett 1.500 helyett) puccsát, a meglepett Horthy parancsára Esztergomból Budapestre felhozott páncelezered, Koszorús Ferenc ezredes (egyike a kevés lojalisoknak) parancsnoksága alatt hiúsította meg, vértelenül, pusztán megjelenésével a po-

rondon. Ezek az adatok nem állnának a Veritas rendelkezésére? Ha igen, mit keres a csendőr mellszobor Dr. Szakály asztalán? Azt sem lehet sikeresnek mondani, hogy egy neves történész, mint Dr. Szakály a Kamenyec Podolszkij-i prelűdöt, a mintegy tizenhatalmas „hontalan” (noha ez nem elégséges, vagy elfogadható megokolás, azonfelül számos esetben közönséges hazugság) zsidó nők, gyerekek, öregek, betegek, özszegyűjtését és tudatos halálba küldését szimplán „idegenrendészet eljárásnak” klasszifikálta. Vajon, mit is eredményezhet az ilyesmi, kinek jó ez, Dr. Szakály? Az igazságnak bizonyára nem.

A Veritas alapítása első évében, immáron a harmadik konferenciáját rendezte a napokban. A résztvevők főleg idősebb akadémikusok, politikusok és kevés mások. A holokausz ügyét óvatosan kerülgették, annak ellenére, hogy a kormány ezt az évet emlékévének deklarálta, és nem kevés fáradozást, és anyagiakat fektettek a holokausz megemlékezésekbe, de ez alkalommal úgy kerülgették a témát, mint a hímes tojást, nehogy összetörjön. Boross Péter, a konferencia eminens díszszónoka, akit antiszemitizmussal vádolni semmiképpen sem lehet, idealizálta és leegyszerűsítette az 1944. március 19-e előtti időszakot, vagyis az általánosan használt recept szerint, mindent a németek számlájára próbált írni. Nem vitás, hogy a németek megérték a pénzüket, de sajnos, nem voltak egyedül. Kaposváron, Boross úr, születés- és lakóhelyén akkoron, leírása szerint tényleg paradicsomi idők uralkodhattak, ugyanis nem érezte, hogy antiszemitizmus egyáltalán létezik, édesapja és más katonatisztek (bizonyára Horthyhoz lojalisak, noha ilyenek kevesen voltak, árulók sokkal többen, majdnem az egész tisztikar) erővel hurcolták a zsidókat a kaposvári „Úriemberek Klubjának” asztalaihoz, mert azok féltek ott megjelenni, a zsidókkal alkalmazott korlátozások következtében. Paradicsom ide vagy oda, azt azért tudta, hogy a zsidók félnek, és mi is volt ennek az oka, ha nem az antiszemitizmus? Boross úr maga is megjegyezte, hogy „elvitték szomszédainkat, akik átjártak hozzánk, és nem jöttek haza. Közük gyerekkori jó barátaimat is”. A zsidók gettósítását és deportálását bizonyára Kaposváron is a magyar közegek (csendőrök) végezték, és ezt Boross Péter szemtanúként láthatta, vagy hallhatta. Csak megemlítem, hogy a németek bejövetele előtt már voltak némi gyilkosságok Újvidék és Kamenyec Podolszkij, továbbá egy irattárt megtöltő, a törvényes magyar Parlament által megszavazott korlátozások, mint például a Numerus Clausus (1920 -ban! Európa-rekord), 22 zsidótörvény és 267 (!!!) ún. zsidóellenes rendelkezések, zöme a német bevonulás előtt. A felsoroltak abnormálisan magas száma, mint történelmi tény, a Veritas tudományos magyarázatára vár. Feltételezem, hogy Boross úr elhiszi, hogy ezek a kaposvári zsidókra is vonatkoztak, tehát félelmük megalapozott volt, és mindezek az antiszemitizmus által diktált állítólagos „törvények” voltak. A Veritas konferencia sajnos e tárgyban is néma maradt.

A favorizált téma a Horthy-rendszer fehérre mosása volt. Kezdjük magával Horthy kormányzóval, aki idült antiszemitizmusa ellenére, hajlamos volt némi konszenzusra, még a magyarországi zsidósággal kapcsolatban is. A zsidó elemiben, ahol tanultam, a kormányzó életnagyságú képe díszítette a falat, és a szombati beszédében Weisz rabbi sohasem felejtette el a Mindenható áldását kérni vitéz nagybányai Horthy Miklós őfőméltóságú kormányzó urunkra. Horthy antiszemitizmusát (melyet sem Miklós, sem István fia nem osztottak), csak két rövid idézettel támasztom alá. Egyik Hitlerrel való találkozásukkor a Führer lelkesen antiszemitizálódott, Horthy közbeszólt, hogy szavai feleslegesek, mert jómagam régen antiszemita és az oktatás felesleges. A másik, gróf Teleki Pálhoz (kedves Bóli) írott levele: „Én egész életemben antiszemita voltam, zsidókkal nem érintkeztem”. A mondat nem teljesen igaz, mert gazdagabb zsidókkal igenis gyakorta érintkezett: Aschner Lipót, Weiss Manfréd, báró Chorin Ferenc, Pathy László stb, sőt a két utóbbival még portugáliai száműzetésében is fenntartotta a szoros kapcsolatot, de lehet, hogy csak az anyagi támogatás következtében.

A magyar közmondás azt mondja, hogy fejtől búzlik a hal, de hát panasz nem lehet, a hal egészében búzlott és szervilisen, odaadó buzgalommal 437.000 zsidó honfitársat, kevesebb, mint három hónap alatt haláltáborokba deportáltak. Rekord. Voltak ugyan a beteg hal testén egyes ragyogó pikkelyek, Nagybaczoni Nagy Vilmos, Reviczky Imre, Szalai Pál, Szabó Károly, Ocskay László, Karády Katalin, Salkaházi Sára, valamint a Jad Vasem listáján szereplő 810 nemeslelkű magyar és mások, hisz a lista bizonyára nem teljes, akik szembefordulva az epidemikus gyűlölet- és vérszomj örülettel, saját életük veszélyeztetésével, menteni próbálták, ami menthető. Horthy, Hitler viszolygása ellenére, elkötelezettje volt a németeknek a szlovák, szerb, román, ruszinszkó, a Trianon által elszakított területek egy részének (a kisebbiknek) visszaítélése következtében. Azt sem kell elfelejteni, hogy burgenlandi területek szóba se kerültek, amellet a németek megalakították Horvátország és Szlovákia csatlósokat, szintén trianoni területekből és ezeknek visszaszolgáltatása említésbe sem jöhetett, de a nagy hazafiak nem is nyitogatták ki szájukat, esetleg akkor, mikor csodáltak a németeket. A kétes és ideiglenes területi „sikerek” árát a magyarországi zsidóknak kellett megfizetnie?

Bulgária is visszakarta a németek révén Romániától a Dobrudja területet, de a bolgár nép és királya, III. Boris, nem voltak hajlandók zsidajuk deportálásával fizetni, vagyis Horthy nem III. Boris és a bolgárok nem magyarok. Más, a náci németek voltak Finnország egyedüli támaszai a szovjet ellen, mégsem fizettek a zsidókkal, vagyis Horthy nem Mannerheim és a finnek nem magyarok. Francisco Franco a spanyol fasiszta diktátor mindent Hitlernek köszönhetett; forradalmának sikerét, kormány-

fői székét és életét. Rendszerének „Trianonja” Gibraltár, angol uralom alatt. Mindezek dacára nem kapta be a Gibraltár mézesmadzagot, és a németek bízgatása ellenére sem foglalta el Gibraltárt, azonfelül nem vonult hadba Hitler mellett, zsidait nem szolgáltatta ki, sőt menedéket adott zsidó beszivárgóknak. Gyakorlatilag tehát Francónak jobb politikai előrelátása volt mint Horthynak, előre látta a háború kimeneteletét, megvédte országát és népét. Beszéljünk még a dánokról is, dánok versus magyarok? A dánok nem voltak német megszállás alatt? Voltak, méghozzá, mint leigáztak és nem szövetségesek.

Mindamellet, hogy Horthy nem volt nagy politikus, tragikus egyéni sorsot írtak fel neki. Tehetséges, köztudomásúan angolbarát, humanista és náciellenes fiát, Istvánt, aki szerette és tisztelte apját, de nem értett egyet németbarát politikájával, 1942. február 14-én megválasztották kormányzóhelyettesnek. István azonban, friss kormányzóhelyettesként hamarosan az oroszországi fronton találta magát. Személyes megfigyelései alapján István ezt írta Kijevből atyjának, a kormányzónak, 1942-ben, a zsidókról: „Egy további szomorú téma. A zsidó munkaszolgálatosok, úgy hallottam húsz-harmincezer ember, szadista élvezetek kegyeinek kiszolgáltatva minden szempontból. Ezt nézve, hasfájást kap az ember, undorító minden szempontból, hogy a huszadik században ilyeneknek vagyunk részesei. Félek, hogy ezt drágán fogjuk megfizetni. Nem lehetséges hazavinni őket dolgozni? Másképpen tavaszra alig egy pár marad életben”. István a fronton mint harci pilóta a magyar gyártmányú, nem túl tökéletes „Héja” harci géppel teljesítette hazafiúi kötelességét, mely éppen augusztus 20.-án járt volna le. Máig sem kiderített körülmények között, nem légi harc következtében, 1942. augusztus 20.-án (István napon, a Szent Jobb napján), vagyis az utolsó napon reggel 5 óra 7 perckor, életével fizetett az érthetetlen hadikalándért. Hogy mit is keresett Magyarország frissen választott kormányzóhelyettese a fronton, megmagyarázhatatlan. Noha sokat firkálgattak az ügyről, beleértve özvegye, gróf Gyulai Edelsheim Ilona életrajzi könyvében, máig sem világos, mi is történt valójában. A grófnő, noha nem vádolta a németeket férje haláláért, nem volt hajlandó megjelenni Hitler előtt személyesen részvétét fogadni. Vajon miért? Íme egy kutatási projekt a Vertitas számára, a kérdés, hogy ki érdekelt az igazságban? Ezenfelül a II. Hadtest szerepe körül a civil lakosságot illetően is vannak komoly viták, melybe inkább nem vennék részt.

Az említettek dacára Boross Péter véleménye az, hogy amit 1945 után a történészek és írók Horthy Miklósról és korszakára „rágasztottak”, nem más, mint tudatos „nemzetvesztés”. Ha ezt elfogadjuk, akkor érthetőbb Dr. Szakály kinevezése a Veritas élére, és az asztalt díszítő csendőrs mellszobor.

A harmadik Veritas kongresszus sajnálatosan a magyar történelem átírásával, kiigazításával és szépítésével foglalkozott. A kérdés csak az, hogy lehet e ilyesmi sikeres, mi célt szolgál és kinek van rá szüksége? Ezideig a Veritas intézet mindennel foglalkozik, csak azzal nem, ami a nevében van.

EMLÉKTÁBLÁT KAPOTT GYÖNGYÖSÖN FERENCZFALVI KÁLMÁN

A magyarországi holokauszt 70. évfordulója alkalmából, 2014. december 8.-án, hétfő délután, emléktábla avatásra került sor Gyöngyösön, Ferenczfalvi Kálmán a „Világ Igaza” emlékére, egykori otthonának házfalán. A gyöngyösi Hit Gyülekezete által állított emléktábla a véskorszakban közel kétezer zsidó honfitársunk megmentése hőstettének állít emléket. Az ünnepségen több mint száz érdeklődő mellett, többek között, jelen volt ifj. Ferenczfalvi Kálmán, valamint holokauszt-túlélők, illetve azok leszármazottai, Weisz Péter a Magyar-Izraeli Baráti Társaság elnökségi tagja, Hiesz György, Gyöngyös város polgármestere, Gyöngyös Város Képviselőtestületének tagjai, a helyi Fidesz frakcióvezetője, civilek.

Nasinszky Péter, a gyöngyösi Hit Gyülekezete vezető lelkésze megnyitó beszédében kiemelte, hogy amikor a többség megbukott a vizsgán, addig Ferenczfalvi Kálmán jelesre vizsgázott emberiességből, keresztény szeretetből. Hozzátette, „napjainkban, amikor újra felszínre törnek a kegyetlen, pusztító erők, amikor újra ártatlan embereket, zsidókat, keresztényeket ölnek, vagy ölni akarnak faji alapon és hitük miatt, amikor akiknek szólniuk, vagy cselekedniük kellene, gyáván hallgatnak, és inkább a hazug megalkuvást választják, akkor merítenünk kell az ilyen kiváló emberek példájából, mint amilyen Ferenczfalvi Kálmán is volt.

Ezután Spisák Bence, a Berze Nagy János Gimnázium Diákönkormányzatának elnöke, elszavalta Radnóti Miklós: Töredék c. versét.

Az avatáson felszólaló Hiesz György, Gyöngyös város polgármestere szerint, Ferenczfalvi Kálmán, a gyöngyösi gimnázium református diákjaként találkozott először a rasszizmussal, zsidó diáktársai megkülönböztetésével, ami ellen már diákként egyedül tiltakozott. Beszédében mindenki elé példaképként állította Ferenczfalvi Kálmánt, aki 2003-ban, Gyöngyös város díszpolgára lett, „mert a hős minden nap szembe nézett a halállal, és mert nemcsak több mint kétezer ember életét mentette meg, hanem visszaadta az emberségbe vetett hitüket is.” - mondta.

A lassan már csoszogva járó bácsis külső mö-

gött egy hős, oroszlánszív lakozott!” - idézte fel, jó barátja alakját, Dr. Horváth László történész. Hozzátette, azért, hogy az üldözött zsidókat a kényszermunkától, a halálmenetektől és a deportálástól megmenthesse, a fiatal Ferenczfalvi Kálmán, az akkori magyar hadsereg élelmszerellátó, ún. géhás tisztje, nem rettent vissza semmitől, nem válogatott a módszerekben. A magyar hadsereg hivatalos pecsétjét éppúgy felhasználta erre a célra, mint az általa alapított fantom-egységet, amelynek a háború utolsó hónapjaiban a Nemzetközi Vöröskereszt budapesti, Munkácsy utcai székháza volt a központja.

Beszédében kiemelte, hogy a helyzet abszurditása 1944 novemberében érte el csúcspontját, amikor elszabotálta azt a parancsot, hogy Pünkösdfürdőn deportálásra átadja a németeknek az 1300 főből álló munkaszolgálatos zászlóaljat. Ebből a zászlóaljból mindenki megmenekült. Ekkor már Ferenczfalvi Kálmán maga is üldözötté vált, ám ebben a helyzetben is még két hónapig élelmezte a menekülteket, és látta el őket papírokkal. Soha senkinek nem dicsekedett tetteivel, nem jelentkezett semmilyen elismerésért, még a családjának sem mesélt hőstetteiről. A több száz túlélő önállóan jelentkezett a Jad Vasemnél, hogy hivatalosan is a „Világ Igazai” közé fogadják. „Nem voltam hős, csupán megmaradtam annak, aki voltam” - idézte szavait a történész.

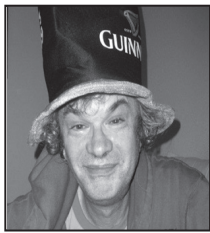
Lőrinczi Éva

Gábor György Shmuel

Az Új Kelet mai számának megjelenési dátuma, december 18.-a, tisztelt, nagyrabecsült és szeretett barátunk Gábor György Shmuel, a magyar jishuv és a „Parlament” asztaltársaság eminens tagja, jó egészségben, 99. születésnapját ünnepli. Büszkék vagyunk rá, hogy a barátai lehetünk. Ez alkalomból széles baráti köre nevében az ünnepeltnek, és feleségének Ganz René-nek legőszintébb jókívánságainkat küldjük. Bis Hundert und Zwanzig.

Dr. Kende György

AVI BEN GIORA: Gondolatok az új választások kiírása alkalmából

Hivatalosan a múlt héten tették közzé az izraeli parlament, a Kneszet feloszlását. Izrael történelmének 19. Parlamentje nem sokáig működött. Alig húsz hónapnyi tevékenység után, koalíciós ellentétek és pártokon belüli hatalmi harcok miatt feloszlatta önmagát. Benjámín Netanjáhu a Likud párt elnöke már négyszer volt koalíciós kormány feje. Ezt sokan tekintik „csalásnak”, korrupciónak. Lehetséges, hogy a színpalak mögött voltak bizonyos koalíciós összefonódások, de hol nincsen ilyen? Bárhol, bármely országban. Anno David ben Gurion hatszor volt miniszterelnök, de ő még államelnök is volt. Tehát ez a vádaskodás nemigen állja meg a helyét. Hogy Netanjáhu egy autoriter- ellentmondást nem tűrő vezető, - az egy dolog. Sokaknak, még párton belül sem tetszik. Az elkövetkező választásokon szembe kell majd néznie saját párttársaival, akik ellene fogják jelölteni magukat. Sőt! Az sem biztos, hogy pártelnöki posztját meg tudja tartani. Az Izrael Bajtenu párt vezetőjének, Avigdor Libermannak a napokban olvastam egy választási kampánytónak szánt nyilatkozatát. Ebben Liberman három pontban foglalja össze törekvéseit:

1. A Nép egysége!
2. Izrael állama a zsidóság, a zsidó nép országa
3. Hűség nélkül nincs állampolgárság

Nagyjából, mind a három pontjával egyet is értek, mint ahogy nagyon sokan mások is. DE!

Ami a nép egységét illeti, úgy gondolom ez a legnagyobb, és legfőbb probléma. Izrael Állam megalakulásakor, már léteztek az ellentétek, csak valahogy soha sem tudtak a felszínre törni, úgy mint manapság. Izraelben szinte a Föld valamennyi országából érkeztek zsidók, és nem zsidók, akik itt telepedtek le. A zsidóságnak két ága van „származási” szempontokat nézve. Az askenázi, vagy európai irányzat, és a déli szfaradi, vagy szefárd, mely a déli zsidókat jelenti, akik nagyrésze afrikai, vagy ázsiai országokból származnak. Emlékezzünk csak vissza azokra az időszakokra, amikor minket magyarokat úgy szólítottak a keletiek, hogy ige-mige, avagy az askenáziakat wuzvuzoknak szólították. Ezt nem sértésként használták, mégis egyfajta tagozódást jelentett. Ha egy askenázi fiú házasságot akart kötni egy szefárd leánnyal, nem mindig fogadta kitörő örömmel a bejelentést a család. Sok olyan eset is volt, amikor a „frigy” emiatt nem jöhetett létre. Ha meg igen, akkor az teljesen titokban, a család beleegyezése nélkül történt. Később, mikor már összecsiszolódtak, került sor a nagy békülésre. Utána az orosz alija megindulásával, az orosz bevándorlók kerültek „terítékre”. Noha ők aztán abszolút keverték, mert van köztük askenázi és szfaradi egyaránt, őket egy kalap alá vették. Sokáig, majd a mai napig az járja, hogy ők sokkal többet kaptak, mint új bevándorlók. Ez részben igaz, mivel a bevándorlási hivatal, a Szochnut alkalmazottainak nagyré-

szét belőlük verbuválták, orosz nyelvtudásuk miatt.

Annak ellenére, hogy ilyen sokszínű és soknemzetiségű az ország, létezett egy valódi egység, ami nem csupán háborúk idején mutatkozott meg. A hadsereg egyfajta olvasztó kemence szerepét töltötte be. Hamar megszűntek az ellentétek, mert a szolgálat során hamar rájöttek a különféle nációk fiai-lányai a szolgálat során azonnal rájöttek, hogy olyan ország védelmében vesznek részt, amely sokuknak a szülőhazája is. Olyan országé, amely a zsidók otthona. Manapság él ugyan ez az eszme, de egyre csökkent a katonaság azon szerepe, hogy egybeolvassza és megszüntesse az ellentéteket. Míg régen szinte minden bevándorlónak kötelező volt a katonai szolgálat, és bevonulás, minimum az alapképzés erejéig, addig manapság nem. Pedig ezt nagyon jó vol-

na újra visszaállítani. Nem csak amiatt, hogy a társadalom minden rétege kivehesse részét az ország védelméből, hanem a fentebb írtak miatt. Azt már nem említem, hogy adott esetekben nem árt a tapasztalt, harcedzett, a katonai alapképzésben részt vett polgár. Manapság a hivatalos szervek azzal indokolják ezeket a mulasztásokat, hogy ez sok pénz, amire nincsen keret, a másik oldalon biztonságpolitikai okok a döntőek. A szabad határok egyre több veszélyt jelenthetnek, a katonaság soraiba bekerülhetnek „diverzán” elemek. A katonaság költségvetését nem volna szabad ennyire drasztikusan megnyírni. Rengeteget emészt fel, ám Izraelnek alapvetően nagy szüksége van az erős, és ütőképes hadseregre.

Sajnos a gazdasági válságnak, és sok más nehézségnek, - az egyre jobban elharapódzó országon belüli terrorizmusnak - köszönhetően megnövekedett azok száma, akik távoznak az országból, a jobb megélhetés reményében. Manapság szabadok a határok, és hetven évvel a holokauszt után, akármelyik európai ország lehetővé teszi az izraeliek vagy zsidók beilleszkedését. Főleg a frissen leszerelt és tanult fiatalok távoznak. Pedig ők lennének az ország jövője, akikkel többet kellene foglalkozni. A lakásvásárlás azonban szinte elérhetetlen cél számukra, az államilag támogatott lakások száma egyre kevesebb, holott még a kormány az előző választások idején ezzel próbált fiatal szavazókat megnyerni magának. Éppen ezért kívánatos dolog a lakásépítések számának növekedése.

Liberman azon kijelentése, hogy hűség nélkül nincs állampolgárság, igencsak kétértelmű.

Az országon belül élő arabok lojalitása Izraelhez már régen nem ugyanolyan, mint volt. Őket is érinti a gazdaság pangása, a munkanélküliség. Sokukat megfenyegetik a Hamasz emberei, hogyha nem csinálják meg a kikövetelt terrorakciókat, akkor velük vagy családjukkal hamarosan végezni fognak. A benti arabok ugyan olyan állampolgári jogokkal rendelkeznek mint a zsidó lakosság. Tanulhat az egyetemeken, minden szociális juttatásra jogosultak, egyenlő jogaik vannak, mint a zsidó származású állampolgárnak. Ám sokukban megingott az Izrael iránti lojalitás. A benti araboknak még külön pártjuk is van az izraeli parlamentben. Néha nagyon is viszszaélnék ezen hatalmukkal, mert képviselőik sokszor Izraellel szembe fordították a Kneszet falai közt. Ezekért még a hajuk szála sem görbül. Libermannak ezzel kapcsolatban lennének „újításai”, amiket az új választások után azonnal be is vezetett. Mindazokat, aki pártolják a terrorizmust és a Hamaszt, és nyíltan ilyen kijelentéseket tesznek, azokat rögtön megfosztaná izraeli állampolgárságuktól, családjával együtt, miután letöltötte a rá kiszabott büntetést. Libermannak jó esélyei vannak, hiszen az országban legalább egymillióra tehető az orosz anyanyelvűek száma.

Ami még megosztja a társadalmat, az a vallás. Anno az országalapítást követően, Ben Gurion túlságosan nagy hatalmat biztosított a vallásosok számára. Szinte eddig valamennyi parlamenti kádenciában részt kaptak. Magában a vallásos pártokban is többféle irányzat van. Ultravallásosok vagy úgynevezett nemzeti vallásosok. Utóbbiak még katonai szolgálatra is bevonulnak, nem úgy mint az ultraortodox társaik. Noha most már törvény írja elő számukra is a katonai szolgálatot, mégsem tesznek ennek eleget. A vallásos pártok a tulajdonképpeni „mérleg nyelve”. Az abszolút többség eléréséhez szükséges mandátumok számát mindig a rájuk adott szavazatok határozzák meg. A koalícióba általában be kell őket venni, független attól, milyen pártkoalíció készül hatalomra.

Netanjáhu esélyeit egyre jobban kezdik aláásni a felesége „önkényes kihágásairól” elterjedő hírek. Mint a miniszterelnök hitvese, jögtalanul nyúlt le pénzeket abból a keretből, amit a miniszterelnökségnek utaltak ki. Ezeket általában igazolni próbálta, olyan szupermarketek vagy makolettek számláival, ahol óriási tételekben szerepelt tisztítószer vásárlása. Sara Netanjáhunak rövidesen meg kellene jelennie a bíróságon is, kihallgatás végett.

Bármilyen eredményt is fognak hozni az elkövetkező választások, egy olyan kormánynak kell létrejönnie, mely képes lesz a közteher egységes viselésével minden téren, egyfajta újrafelújítást „indukálni”. Hogy ez megvalósulhasson, rajtunk, választókon fog múlni.

JÖVŐRE LESZ SZÁZÉVES A MAGYAR ZSIDÓ MÚZEUM

1915 augusztusában, amikor éppen zajlott az I. világháború, nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt a Magyar Zsidó Múzeum. Jelenlegi helyén, a Dohány utcai zsinagóga mellett, már 83 éve működik. A múlttól és a jövőről, a hagyományról és a megújulás együttéléséről beszélgettünk Tóronyi Zsuzsa igazgatóval.

Ez az ünnep alkalmat ad a megújulásra, amire ugyan sok más alkalom is adódhat, de az évforduló kapcsán, ahogyan mondani szokás, a szükség is hozzáteszi a magáét.

- Ez mit jelent?

- Példának okáért az állandó kiállításunk már 30 éves, úgy gondolom, egy megújuló és megújulni is vágyó zsidó közösségnek szüksége van arra, hogy legyen egy megújult, állandó reprezentációs intézménye. Olyanra, ahol elmondhatja azt, amit saját magáról gondol. Azt hiszem, hogy a mai állandó kiállítás nem ezt mutatja. Szeretném, ha ennek a százéves ünnepségnek része lenne a megújult kiállítás, a megújult struktúra, a megújult online és offline jelenlét is. Ezzel a múzeum valóban részévé válhat a közösség identitásépítésének is.

- Miként válhat a múzeum a közösségi identitásépítés részévé?

- Elsősorban arra gondolok, hogy ne csak turisták látogassák a múzeumot, hanem azok a családok is, akik ezt az intézményt magukénak érzik, és azt lássák benne, amit a tükörről is elvárnak.

- Ön eddig a levéltárat vezette, ahol megvalósította ezt a gondolatot, azaz összehozta a levéltárat és a magyar zsidóságot. Akkor ezt tervezte a múzeumban is?

- Ezt várja el tőlem a fenntartó is, hogy azt a tevékenységet, azt a munkát, amit a levéltárban elvégeztünk, azt itt, a Magyar Zsidó Múzeumban is megvalósítsuk. Be kell vallanom, hogy nekem szakmailag nagyobb kihívás volt a levéltárat közönségbaráttá tenni, hiszen ott ez kevésbé volt hétköznapi gyakorlat. Úgy gondolom, hogy ez a feladat itt könnyebb lesz, hiszen a háromdimenziós tárgyakhoz mindenkinek, aki ide belép, van egyfajta személyes viszonya, ezt kell kihozni a látogatókból, ami a poros levéltári iratok esetében sikerült. Persze nem mindenben van könnyebbség, hiszen a látogató meggyőződhet arról, hogy a múzeum erősen lelakott állapotban van, tehát a megújulás részévé kell váljon az épület felújítása is. Nagyobb terek, nagyobb igények, nagyobb figyelem, mint a levéltár esetében. Tudomásul kell vennünk, hogy kirakatban dolgozunk, hiszen az ilyesfajta múzeum az adott közösség kirakata, amin keresztül a látogató bepillant a közösség életébe. Bízom abban, hogy az előttünk álló évek termékenyek, eredményesek lesznek, amint abban is bízom, hogy a pénzügyi háttér is biztosított lesz ehhez. Szükség lesz rá, hiszen megfelelő helyet kell teremteni, amikor ez a múzeum

100 éves lesz, és a magyar zsidóság még jobban öntudatára ébred.

- Ön tanított is a Wesselényi utcai iskolában, nyilvánvalóan járatos a zsidó liturgiában. Rövidesen csodát ünnepel a zsidóság. A múzeum miként veszi ki részét a csodavárásból, a csoda megünnepléséből?

- A múzeumban vannak olyan gyertyatartók, Hanukkiák, amelyekkel az eleink emlékeztek a csodára, vannak köztük igen régiak is. Mi a harmadik gyertyát közösen gyújtjuk meg itt. Egy egészen különleges darabot ráadásul, Darányi András és Hajdú Eszter dizájn-díjas termékét, egy kortársi, XXI. századi hanukai menórát. Most úgy kapcsolódunk a zsidó közösség világban elszórt tagjainak az ünnepségéhez, hogy olyan tárgyat használunk a gyertya meggyújtásához, amit már New Yorkban is bemutatnak, amilyent Amerikában és Izraelben egyaránt használnak.

- Akkor ezek szerint a százéves múzeum életre kel?

- A Magyar Zsidó Múzeum most is a jelenben él, a múzeum kortársi műfaj, itt minden lehet régi, kivéve azt a szemléletmódot, amihez a tárgyakhoz közelítünk. Persze itt is vannak „régiségek”, például, ahogy mi a sokezer éves zsidó tradícióhoz közelítünk, de ezt nekünk itt és most kell értelmeznünk! Ezt kortárs módon kell megtennünk, már ahogy ezt találjuk és ezt kommunikáljuk a közönséggel.

- Nem olyan régen, a Jad Vashem Múzeum azzal a szlogennel állt elő, hogy: „Söpörd le a padlást!” Azaz arra biztattak mindenkit, hogy a régi értékeket mindenki vegye elő, hívja a szakembereket, akik ezeket dokumentálják, hogy megőrizték az utókornak. Ez a gyakorlat itthon is megvalósul?

- Már eddig is bevett gyakorlat volt ez Magyarországon. 2014-ben emlékeztünk meg a Holokauszt 70. évfordulójáról, azt is tudjuk, hogy a megemlékezés kissé félresiklott, ám sokan vették elő újra az emlékeket. Nagyon sokan tekintettek ránk úgy, mint a zsidó múlt megőrzésének és reprezentálásának egyik autentikus intézményére, emiatt eddig is nagyon

sok tárgyi és iratanyagot vettünk át, dolgoztunk fel és tettünk közkinccsé. Természetesen ezt is nagyobb léptékben szeretnénk folytatni a közeljövőben. Továbbra is nagy örömmel fogadunk minden olyan értéket, vagy értéknek nem is gondolt, a múltból itt maradt emléket, amit ha kortárs módon, okosan interpretálunk, akkor azt mai tartalommal is el tudunk látni.

- Aki ezen felbuzdulva szeretné megosztani Önökkel, a közösséggel emlékeit, az hogyan teheti meg?

- Ez ugyan nem a reklám helye, de várjuk őket is a harmadik gyertyagyújtáson, hogy megismerjenek bennünket, megismerjük egymást, de lehet jelentkezni az éppen megújuló honlapunkon keresztül is, ahol erről is igyekszünk tájékoztatást nyújtani. Van egy olyan menüpontunk, aminek neve: „Légy részél!”, azaz mindenki, legyen zsidó, nem zsidó, részévé válhat annak a munkának, amit itt végzünk. Behozhatja azokat az örökségrészeket, ami a családban megmaradt, elmondhat nekünk történeteket, megoszthatja velünk szabadidejét és önkéntes munkát végezhet a levéltárban, de akár támogathat is bennünket.

- A támogatásokkal kapcsolatban, Ön többször is beszélt már arról, hogy a mecénatúrának, ezen belül a zsidó mecénatúrának is meg kell újulnia. Mit gondol, most hogy állunk ezzel?

- Ezt most nem tudom megmondani, de például itt a Magyar Zsidó Múzeumban is vannak olyan részek, amelyek komoly támogatással valósultak meg, példának okáért a különlegesen szép üvegablakok, amelyek méltán lettek híresek a múzeum történetében. Szeretném, ha ez pozitív példaként szolgálna ma nekünk is, azzal, hogy ma is nagy szüksége van a múzeumnak és a közösségnek is a támogatásra.

- Közeledik a naptári év vége, ez a keresztény világ egyik legnagyobb ünnepe, a Magyar Zsidó Múzeum, és annak vezetője tud valamit üzenni nekik is?

- Erre is csak történészként, múzeológusként tudok válaszolni. Eleink már gondoltak erre, a múzeumunkat annak idején azért hozták létre, hogy a közösségnek egyfajta belső identitás megerősítést jelentsen, ugyanakkor a külvilág számára is kommunikálni tudja mindazt, amit mi meg szeretnénk mutatni magunkból. Tehát, ha találkozni szeretnének a zsidó kultúrával, akkor ne úgy tekintsenek a Magyar Zsidó Múzeumra, mint egy szentélyre, hanem mint egy fórumra. Jöjjenek el, beszéljünk meg, nézzék meg, hogy mit őriztünk meg, ők is adjanak ötleteket, nézzük meg, hogy mink van.

**Aki támogatni szeretné a múzeumot, az az alábbi bankszámlámra küldheti a pénzt:
IBAN:HU66117070242026209500000000
SWIFT: OTPVHUHB**

Riporter Breuer Péter

SCHNAPP LEA

Nagymamák egymás között

Már megkezdődött az egyik legkedvesebb ünnepünk, a fény, a csodák ünnepe. Ilyenkor bennünk is csoda történik, mert inkább a szép, a jó emlékekre gondolunk, amelyek édes-keserű hangulatba ringatnak minket.

Keserű talán azért, mert elszállt és a távolba tűnt a gyermekkor, és fiatal éveink is többnyire küzdelmesen, nehezen múltak el.

Barátnők, ismerősök, rokonok – szintén nagymamák – izgatottan készülődünk a meghitt gyertyagyújtásokra és előkerültek a szevivonok, régi szóval a trenderlik, a mindenkori gyermek számára oly vonzó pörgettyűk. Mi már jó néhány évtizede meg tudtuk változtatni a kedves játék utolsó betűjét, azaz már nem azt mondjuk, mint hajdan, gyermekkorunkban: hogy „nesz gádol hájá sám”, azaz „nagy csoda volt ott”, hanem „nesz gádol hájá po” – „nagy csoda volt itt”, mert mi már itthon vagyunk, és gyermekeink, de unokáink és dédunokáink se értenék már a pörgettyű negyedik oldalára írt régi betűjelzést.

Örülünk a gyermekek vidámságának, és szívből kívánjuk, hogy gyermeki lelkük érintetlen maradjon, hogy csupa öröm legyen az életük – felnőtt korukban is. Mert a gyermekek gondtalansága a mi örömünk, sikereiket is megosztjuk, és nagyon szeretnénk, ha minél kevesebb bánat, csalódás érne őket. Mert azokat mi hatványozottan élénk meg...

Azt hiszem, nem velem, hanem talán már a világ teremtésével lehet egyidős az a mondás, ami talán jiddisül hangzik a legkedvesebben: „Kleine kinder – kleine sorgen, grosse kinder – grosse sorgen...” Ennek ellenére sok-sok boldog pillanatot köszönhetünk nekik – mondom én...

* * *

Kedves, szép fiatal mamák tollják a babakocsit rózsaszínű megvilágoskék ruháskába öltöztetett bébikkel, arról álmodozva, hogy milyen jó lesz, ha a kicsi nagyobb lesz. Könnyebb lesz a kocsi nélkül, és – a pelenka nélkül. Bár minden egyes napnak megvan a maga élménye. Áll a baba, áll... Az első szónak, az első mosolynak, s rengeteg más „elsőnek” vagyunk az első tanúi. Mosoly, könny, siker, kudarc – aprók és nagyok. Óvoda, iskola, pá-

lya- és élettárs választás. Úgy tűnik, ez utóbbival már minden megoldódott. Elmúltak az évek, és mi még mindig fiatalosan, csinosan vezetjük gyermekeinket a menyegzői sátor alá. Újdonsült nagymamák gyönyörködtek életük csodáiban: hogy nagy kislányuk kismama, vagy kisfiuk komoly családapa lett. Viszi fiát az iskolába, a templomba, ahogyan ő ment, nem is oly régen az apjával. Néha olyan távolinak tűnik mindez, máskor meg olyan, mintha csak tegnap történt volna.

Minderre egy napfényes téli reggelen gondoltam, miután már két nagymama mesélte el gondjait telefonon.

A nagymamák ismerik sorstársaik gondját-baját, gondolatait. Elindulok a szép délelőttön, megfigyelem, meghallgatom a szembejövő és a velem találkozó nagymama-társakat. Másfél óra leforgása alatt egy teherautó rakományra való gondot hallgattam meg.

Okos szempár, művelt, eszes, jószágos asszony. Fájdalmát nehezen tudja palástolni, de úgy érzi, el kell mondania:

- Válik az unokám. – Mi minden nem jut az ember eszébe ilyenkor, még ősapáink története is. Jákov öregségére békésen, gondtalanul, pihenni vágyott, de... nem adatott meg neki sem. A gyermekei miatt.

Aztán egyik földimmel találkozom, nagyon gondterhelt, a szíve sem jó, fáradt. Sikerült lányt nevelt, aki szép, csinos és jó. A harmincon jóval túl van, de még nem ment férjhez. A fájdalmat ő is alig tudja leplezni. Csak az ő kislányának ne lenne „zivugja”, alkalmas párja? Bizonyára el fog jönni ennek is az ideje, de addig... a gond, a gond, a nagy gond...

- Az unokám férjhez ment – meséli a következő nagymama – nála minden rendben, legalábbis úgy tűnik... Vagy neki sikerült elhallgatnia azt, ami az ő gondja? Bevallom, az élet legnagyobb része gond és feszültség, félelem és bánat. Ám mindenütt ott van Isten legszebb, belénk oltott áldása – a remény. Erre a reményre úgy kell vigyázni, mint életünk legféltebb kincsére. Mert ne felejtjük el, hogy estétől reggelig jöhet a jó, a szép, amire vágyunk, amiért imádkozunk. „Remény az élethez” – ez a címe egyik ivrit nyelvű könyvemnek, amely talán a legreménytelenebb időkről

szól. Legyen életünk kísérője a „Hátikvá”, mely himnuszunk is, és minden idők legdrágább kincse.

* * *

„Hágálgál misztovev” – a kerék forog, akár a chanukai szevivon. A gyerekeknek, unokáknak gondjaik vannak, ahogyan nekünk is voltak. Talán mások, de mégis ugyanazok. A nagymama válla gyengébb lett, de nem annyira, hogy ne férne rá még egy, a gyermekei vállát nyomó teher. Az igazság az, hogy tele van a világ gondterhelt nagymamákkal. Az unokákról áradozó, büszkélkedő, boldog nagymamák szíve tele van szeretettel és aggodalommal, s persze rengeteg gondal. Milyen igaz a fentebb említett mondás, hogy kis gyermek – kis gond, a folytatást pedig már a saját bőrünkön is tapasztaltuk. Hirtelen úgy tűnik, hogy ünneprontó lettem, pedig ma csupa szépről szerettem volna írni.

* * *

Ezek a gondolatok a ragyogó téli napfényben, jártamban-keltemben foglalkoztatnak és megkérdem magamtól, hogy lehet-e mindig csak a szépre emlékezni?

És vajon mi a szép? Erről most saját magamat kérdeztem meg. Nem arra a szépre gondoltam, amelyről a nagy filozófus, Kant, úgy vélekedett, hogy: „Szép az, ami érdek nélkül tetszik.” Én az életre, a múltra, a jelenre és a biztatónak tűnő jövőre gondolok, amikor a szépre szeretnék gondolni.

Megbékélve magunkkal, barátainkkal, házunkkal, családjunkkal, munkaadónkkal, munkásunkkal, és a minket körülvevő világgal. Túltenni magunkat a bántásokon, rosszindulatú figyelmeztetéseken, a nehéz, küzdelmes éveken. Veszteségeken. Megbékélni – és mégsem feledni. Megbékült szívvel emlékezni.

* * *

Mintegy két és fél éve Jeruzsálemben, a Kneszetben Raoul Wallenberg emlékének szentelt megemlékezésen vettem részt, amelyre színésznő unokám, Efrát társaságában érkeztem.

És akkor visszaidéztem emlékezetemben egy évekkal azelőtti, hasonló rendezvényt, amikor a leányom, Dvora ült mellettem. Akkor is komoly történészek, megmentettek, illetve szemtanúk tartottak előadásokat, pontos részleteket fedtek fel arról, hogy mire volt ké-

pes egy ember, az embertelenség idején. Százezer zsidó életét mentette meg.

Hálás szívvel hallgattam a jól felkészült előadók szavait, akiknek többsége már a második nemzedékből került ki. Wallenberg néhány családtagja is jelen volt – meghatva, könnyezve szólaltak fel. Ott volt a svéd nagykövet is. Megható beszédét héber nyelven mondta el. Scseránszkij Kneszet-képviselő a rettenetes Sztálin-korszakot ecsetelte, amelynek valószínűleg Wallenberg is áldozata lett... Könynyezve ölelték meg egymást Wallenberg unokahúgával...

Az említett rendezvényt Dr. Gideon Greif vezette le. Ő is a második nemzedékhez tartozik. Történész. Édesanyja is túlélte a Soát. Könyvei közül olvastam a „Könynyek nélkül sírtunk” címűt. Ismeretségünk 1990-ben kezdődött, együtt vettünk részt az Auschwitzba tett zarándokúton. Azóta ő már többször járt ott. Megkérdeztem, hogy megnősült-e már. „A Soával” – felelte Gideon. Megható... A gyermekek is vállukra veszik a szülők múltját, gondját...

Megkértem a leányomat, hogy a hallottakat gyermekeinek is adja át, mert az igazság, hogy nekünk, Soát átélteknek, egyre nehezebb a szomorú emlékek továbbítása. Nekünk minden ünnep eszünkbe juttat valamit azokból az időkből...

* * *

A chanukai gyertyák fényénél körülnézek és már nem a nehéz múltra, a boldog ünnepeken is visszatérő fájdalmas emlékekre gondolok, hanem a drága dédunokák felhőtlen örömét figyelem. Alig várom, hogy nagymama, sőt déd-nagymama társaimnak is elmeséljem az ünnep örömteli eseményeit, leírjam a sok-sok tiszta gyermeki mosolyt és nevetést, ami ilyenkor körülvesz bennünket. Biztosan ők is hasonló élményekről számolnak majd be, és így lesz kerek az ünnep, az életünk.

Boldog Chanukát kívánok minden kedves olvasómnak!

SURÁNYI J. ANDRÁS: KÓSER KAZETTA

Tudnék-e olyan kisjelenetet írni, mely aktuális, de nem agresszív, mulatságos, azonban nem embereket tesz nevetségessé, csak tulajdonságaikat, és úgy korrekt politikailag, hogy mégsem steril? – kérdezi egy jóakaróm, illetve ő ezt gondolja magáról.

– Értsem úgy, hogy egy kabaréjelenet kéne, ami megpendít a levegőben leledző problémákat, de lehetőleg nem támad frontálisan politikust, nem fasisztáz, nem zsidóz, nem cigányoz, nem orbánoz, nem obszcén? Mégis, ki lenne a közönség... és csak nem valami szilveszteri ökörködésről van szó..? – arra nem vagyok alkalmas. Ja, hogy majd purim környékén..., jó, majd gondolkodom, de nem biztos, hogy én nem vagyok túl vitriolos. Az nem mindenkinek jön be, és többnyire csak napokkal később veszik észre, hogy örülten vicces vagyok. Aha, hogy lazán, de ne Hofisan, inkább Salamon Bélásan, ne gúnyosan, kárörvendően vigyorogjanak, vihogjanak az emberek, hanem mosolyogjanak, felszabadultan nevéssenek. A hagyományos pesti-zsidó humor nyomdoka-in, ám csak semmi héber kekeckedés, lenéző kivagyiskodás. Ja, nagyon érdekes feladat...és hogy nagy micve.., hát értem. Na jó, vannak itt persze elődök és minták szépen-rendesen, Karinthy, Nagy Endre, Rejtő, Örkény, Kabos... végül is az egész pesti Broadway erről szól. Majd írok valami kis szinopszist és átmélezem, de arra nem vennék mérget, hogy a saját nevem alatt fogom felvállalni...

Zöldházi Lajos állandó MTK-meccsjáró, legalábbis ezt mondja feleségének, aki már rég gyanút fogott, hogy ez a meccs-dolog egy kamu. Ilyenkor ugye.. keresd a nőt! Kis kutakodással, leleményes lekérdezéssel, a fészbuk szakszerű kimazsolázásával és innovatív elemzéssel, aránylag konkrétan körvonalazódik az ügy. A célszemély is formát ölt, mégpedig férje munkahelyének, a Nemzeti Irat Továbbítónak az ügyeletes szépasszonyában, a már fiatalon előzvegyült Naspolyánében. Zöldháziné perdöntő bizonyítékként azt a magnókazettát is megtalálta férje zakójában, amit az ura egy MTK-meccsen vett fel, és ami mindig a háttérben hallatszik, ha ő „meccsközben” férjére rátelefonál. Zöldházinét nem rázta meg ez a felfedezés, már csak azért sem, mert ő is már vagy három hónapja félrelép a jókiállású Pinizsi Bélával, a Ló utcai hentessel, pont a meccsek adta féktelen délutánokon. Zöldházi egyszer meg is jegyezte némi homlokráncolás közepette, hogy ugrásszerű és örvendetes minőségi javulás figyelhető meg a háztartása tréfli-húsne-műek felhozatala területén, főleg ami a füstölt tarját illeti. Zöldházinét, született Weisz Rezsint nem kell féltetni, minden hájjal meg van ő kenve, sző is egy agyafúrt tervet. Lemásoltatja a kazettát és visszacsempészi ura zsebébe. Zöldházi, mint mindig, ziláltan érkezik haza. Nejének otthon a munkahelyére panaszkodik, nem hagyják élni, nélküle nem megy semmi, tehetségtelenek a munkatársak, a főnök egy

sunyi seggnyaló, bezzeg, ha ő kiteszi a lábát a hivatalból, akkor rögtön összeomlik minden, hétvégére is be akarták már megint rendelni, de ő határozottan kijelentette, hogy mindennek van határa! Neki szent a hétvége! Lehetne vitatkozni, kinek a szombat, kinek a vasárnap az Úr napja, de legalább vasárnap legyenek meg nélküle. Ő meccsre megy, ha a fene fenét eszik is. Ennyi már kijár neki az életből! Különbben is, most játszik a csapat a Balmazi Török-véssel, – ez kihagyhatatlan, – átigazoltak egy új jobbszélsőt a Felcsuti Bányászból, a rongylábú Böhöncét!

Zöldháziné látható beleéléssel hallgatja férje traktátusát, sőt még hergeli: – Persze, Lajos, még szép, hogy a vasárnap a tiéd, mit képzelnek ezek, teli a hivatal naplopó pipere-tyúkokkal és még nekik áll feljebb, nem becsülik meg a cég igavonóit. Amúgy is nagytakarítok vasárnap, jobb is, ha nem látatlankodsz itthon. Persze gondoltam rá gyakran, – jegyzi meg érdeklődést színélve – hogy kimegyek veled én is egy meccsre, van ennek valamilyen füledt macsó romantikája...

– Mije? – horkan fel Zöldházi – Nincs ott romantika, nem leányálom az, férfitársadalom, belterjes, őrjöngő és nőgyűlölő... természetesen a meccs idejére csak, mert akkor minden másodlagossá válik. Az egy férfiklub és kollektív transz, egy agresszív rituálé, mely nemcsak, hogy nem való nőknek, de én ott veled nem is mernék mutatkozni!

Te, tényleg ne érts félre, és előre jelzem, hogy az alapszituációt kifejezettem jónak tartom, mondhatni tradicionálisnak, és ahogy megbeszéltük, valóban a Salamon Béla bácsi-féle kabaré hagyományain indul. Nem látom viszont azt a világosan zsidó elemet, ami egy, mégiscsak zsidó környezetben zajló rendezvényen alapkövetelmény. Tudod, purim. Az embereknek érezni kell, hogy nem csak nekik, róluk szól a komédia. Hogy rögtön azzal a kicsit már lerágott toposszal indítasz, hogy aki MTK-drukker, az csak zsidó lehet, az azért ma már kevés az identitás meghatározásához, ráadásul rég nem is tükrözi a valóságot. Egy ilyen átlátszó megoldás nem a te összetett stílusodra utal. Nincs is már celeb MTK-drukker, tényleg a Salamon volt az utolsó, és ő ebből ki is hozta a színpadon a maximumot. Ebben nincs már több. Ami kijön, az rá emlékeztet, akkor is, ha azt hiszed, csak te emlékszel Béla bácsira. Még valami.. Van ebben a kis szinopszisban egy nagy vészteher, ami inkább a tragikomédia

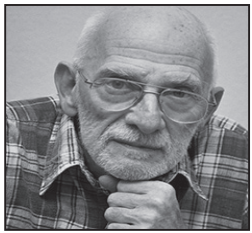
felé sodor egy eredetileg könnyű, mókás félórának ígérkező bohózatot. Már-már a viccbe húzott Bergman-perszifláz: Jelentek egy házasságból... Azt már meg sem merem kérdezni, hogy Zöldháziné miért másolta le a magnókazettát... és hogy Zöldházi szokott-e Pinizsinél libatöpörtyűt vásárolni és van-e ilyenkor kés a kezében? Esetleg Fradi-drukker-e? Érted ugye!? Szóval, nem látom azt a katartikus pillanatot, ami felszabadítja a rekeszizmokat, boldogsághormont termel és nevetésre ösztönöz. Nem érzem, hogy itt mulatságosan kifigurázódik egy bosszantó zsidó attitűd, aminek persze vannak értékes oldalai is.

Értelek én, már hogyan értenélek.. Igen, a bennünk rejlő hagyományt kell ütköztetni a praktikus étellel és az élni akarással. Átmenteni értékeket, hiszen mi más is lehetne egy purim-ünnepség, mindazonáltal bemutatni a környezettel való teljes azonosulás nehézségeit is, s ennek mulatságos momentumait. Valóban, le a közhelyekkel, gyerünk ki az élet színpadára!

Zöldházi Lajos minden hétvégén, meccsre hivatkozva eltűnik otthonról, de még felesége sem tudja, hogy nem MTK, hanem Fradi-drukker. Neje már régóta élt a gyanúperrel, hogy itt valami titok lappang, mert férje MTK-dressze nem mutat vérnyomokat, bár férje gyakran jár haza szeme alatt monoklival és ragtapaszokkal. Keresd a nőt! Zöldmezei és kollégái fészbukoldalának szakszerű elemzésével felsejlik egy végzet asszonya, a szép özvegy Naspolyáné. Mint nyomravezető, egy magnókazetta is előkerül Zöldházi zakójából, egy MTK-meccs felvétele, amit Zöldháziné már gyakran hallott a háttérben, ha férjére rátelefonált meccs közben. Lemásolja a kazettát és arra is rájön, hogy amikor az urát hívja, akkor egy rikácsoló női hangot is szokott hallani, aki a bírót szapulja. Ezt a nőt, mint özvegy Naspolyánét azonosítja. Zöldháziné egyébként már fél éve csalja férjét a fess Pinizsi Mózzsal, a status quo ante hitközség kóser sahterjával. Zöldházi egyszer meg is jegyzi, milyen furcsa, hogy a lókolbász az Egység nevezetű lubavicsi újságba van csomagolva, de Grünhajzer nagymama kóser libafelvágottjára emlékeztet az íze...

Ez jó, ezt vidd tovább, csak semmi sablonos motívumok, csak bátran. Egyet viszont árulj el, mi ennek a kazettának a további sorsa vagy a szerepe, ez nem kristálytiszta számomra.

Metafora az, vezérmotívum. Zöldháziné rájön, hogy a kazettán hallható meccs mögött egy másik meccs zajlik, amin Naspolyáné is üvölt, de az nem tűnik MTK-meccsnek. Zöldházi mindig Naspolyánénél öltözik át Fradi-cuccokba, együtt mennek meccsre. Pinizsi Mózes Újpest-rajongó, és gyanútlanul kimegy Zöldházinével a Ferencváros-Újpest rangadóra, ahol találkozik az emberi mivoltából kikelt Naspolyánéval és a randalírozó Zöldházival... De, mint első beszélgetésünkkor említettem, az álneve menne a dolog..

KERTÉSZ ÁKOS:

A holokausztot túlélte zsidók

A Bibó István Közéleti Társaság december 10-én konferenciát rendezett "Zsidó identitás a holokauszt után" címmel. Ennek anyagából közöljük Kertész Ákos fölvételéről elhangzott hozzászólásának szerkesztett változatát.

Kedves közönség,

szerezzem a hallgatóságot! Nagyon örülök, hogy legalább virtuálisan Önök között – közöttetek – lehetek. Arra vállalkoztam, hogy személyes élményeim alapján számolok be róla, milyen tudattal éltek a budapesti zsidók a felszabadulást követő években.

A holokausztot túlélő zsidók.

Ez fontos: mert a lágerek, a gázkamrák, a gettó, a Dunapart, a bujkálás élménye kitörölhetetlenül ott volt a túlélők tudatában.

Nem vagyok se történész, se szociológus, bár a tudomány föltétlen tisztelője vagyok. Adatok, tételek helyett az én kifejező eszközem a történet, a narráció. A történet nem arra való, hogy megkérdőjelezze a történelmet, arra való, hogy kiegészítse az egzakt bizonyítékokat. Nem akarok belekontárkodni a tudományba.

Mindebből viszont az is következik, hogy szubjektív leszek, arra fogok támaszkodni, amit én láttam, a környezetemben tapasztaltam, vagy személyesen magam éltem meg.

Az izraeli zsidók azt a kérdést szokták föltenni nekünk, hogyan voltatok képesek ott maradni azok között, akik ezt tették veletek? Ti, akik túléltek a lágert, és ti, budapestiek, akik elkerültétek a deportálást, de nem kerültek el a megaláztatást, a sárga csillagot, a gettót, bujkálást, a Duna-partot, a gyilkos gyalogmeneteket?!

Mielőtt a részletekbe belemennék: mi, akik megmaradtunk, úgy éreztük, hogy mint a náciizmus üldözöttei, mi vagyunk azok, akik biztosan nem sároztunk be a náci-nyilas eszméktől, mi vagyunk az új demokrácia valódi letéteményesei, az igazán megbízható hívei.

Tehát az ebből adódó kiváltságok nekünk, logikusan, úgy járnak, mint valami kárpótlás.

Ne feledjük, hogy Magyarország mégiscsak Hitler utolsó csatlósa volt, Radnóti szavaival: „...az ország megvadult s egy rémes végzetten vigyorgott vértől és mocsoktól részegen...” – vagyis volt ebben logika.

A háború után szívesebben hittük azt, hogy azért lettünk üldözöttek, a náci téboly mártírjai, mert magától értetődően ellenségei voltunk ennek a szörnyű rendnek, veszélyesek voltunk, mint ötödik hadoszlop, mint a szövetségesek szövetségesei, mert így büszkén kihúzhattuk magunkat, és ebben volt is valami ráció. De hogy csak azért akartak az utolsó szálig kiirtani bennünket, mert „bűdös zsidók” vagyunk, az maga volt az abszurd.

Más magyarázat is van, majd igyekszem sorra venni őket, de azt hiszem, ez volt a fő oka annak, hogy a magyar zsidók egy része a vézhelyzet után miért volt képes otthonának, sőt hazájának tekinteni azt a helyet, ahol a lakos-

ság többsége meg akarta gyilkolni őt.

Apám azzal jött haza Borból, hogy most már éppen eléggé megszenvedtünk azért, hogy végre magyarok lehessünk.

Ezt nem értettem. Azelőtt mást se hallottam otthon, vagyis tőle, csak azt, hogy mi nem vagyunk zsidók. Magyarok és keresztények vagyunk. (Előttem tíz éves koromig, 1942-ig, letagadták hogy zsidó vagyok, de akkor nem vettek föl a piaristákhoz, csak a Berzsenyi Dániel állami gimnázium zsidó, vagyis megkülönböztető osztályába. Így hát apámnak elég kellett állnia, meg kellett mondania az igazat.)

Apám az asszimiláció föltétlen híve volt.

De körülöttünk a magyarok és a keresztények mást gondoltak erről – a piarista atyák is. Ők se magyarnak, se kereszténynek nem tartottak bennünket.

És ezt bizonyította, ami két év múlva, a német megszállás után bekövetkezett: a hóhérok nem kérdezték, kikeresztelkedtünk-e vagy sem. Nem kérdeztek azok semmit!

Apámat Borba vitték, „Heftlingnek”, fogoly-nak, úgyis, mint hívó katolikust, Radnóti Miklós mellé, aki szintén nem akarta megérteni, hogy ő mitől és miért zsidó. A család pesti részére sárga csillag, gettó, bujkálás várt, és szerencsések voltunk, hogy nem lőttek a Dunába (más környéken dekkoltunk ugyanis); az összes vidéki rokonaimat pedig kiirtották Auschwitzban, mint a kártékony férgeket.

Ha valamiért megszenvedtünk, talán inkább azért szenvedtünk meg, hogy most már bátran zsidók lehessünk, így gondoltam én.

Megszenvetünk azért, hogy ne kelljen többé bujkálni, lapulni, hazudozni, letagadni, vagy jobbik esetben is: ne kelljen örökké bocsánatot kérni azért, mert zsidók vagyunk.

De én, bár kamaszgyerek voltam, alig tizenhárom éves, világosan láttam azt is, hogy ez csak vágýáalom. A háború véget ért. De ezzel a gyűlölet nem ért véget. A németeket és a nyilasokat, a náciakat és a fasisztákat leverték. De a zsidógyűlöletet nem tudták fegyverrel leverni. Eleinte bátortalanul, de aztán egyre nyíltabban ment a sunyi szöveg, hogy „egy ment be, kettő jött ki”. Mármint a gázból.

Itt senki nem bánt meg semmit – tudniillik azok közül, akiknek lett volna mit megbánniuk, akik vétkesek voltak azért, ami a zsidókkal történt. – Itt senki nem szégyellte a pofáját. Csak azt bánták, hogy nem ők győztek.

Így aztán teljesen logikus volt, hogy Gál Pali, az unokabátyám, aki véletlenül élve került haza a lágerekből, azt mondta apámnak:

– Feri bácsi, nekünk a kommunista pártra kell szavaznunk!

– Miért? – kérdezte apám.

– Mert a kommunisták jelentik az egyetlen biztosítékot, hogy ne történhessen meg újra az, ami megtörtént velünk.

– Te a mi sérelmeink szempontjából akarsz itt politikát csinálni kilencmillió magyarnak? – kiabált haragosan az apám.

Hoppá! Ebben is volt logika, főképp az én szememben, aki nagy demokrata voltam. Hiszen ebben az országban a többség mégiscsak a kilenc millió magyar!

(Akikről én tudtam a legjobban, milyen sok közöttük az antiszemita.)

Igen ám, de a Pali, melósgyerekként, már a német megszállás előtt is szociáldemokrata volt. Őt március 19-én, szinte a német bevonulás első óráiban kapták el egy pályaudvari razzian, de nem is mint zsidót, hanem mint szocdem párttagot. Akkor most a Pali kit képviseljen? A magyar melóst vagy a zsidókat?

Kedves közönség, az volt akkor a kérdés, hogy mi, túlélő magyar zsidók, egyáltalán mi nekünk tekintsük magunkat?

Magyarok volnánk? De hiszem a magyarok többsége antiszemita, és ők nem fogadnak el magyarnak bennünket!

Ha azt mondjuk, zsidók vagyunk, nem magyarok, akkor viszont önként rekesztjük ki magunkat! Önként húzzuk föl magunk köré újra a gettó falait.

A dilemma csak a vicc szintjén volt föloldható. Tetszik ismerni az ide vonatkozó viccet?

Brüsszelben tömegverekedés tör ki. Kivonul a rohamrendőrség: „flamandok jobbra, vallok balra!”

A tömeg szétválk; középen ottmarad a Kohn:

„És tessék mondani, mi, igazi belgák, hova álljunk?”

De vicc nélkül: harmadik megoldás: tűnjünk el ebből az átkozott országból! Minket, hiába akartunk mi annyira magyarok lenni, úgyis kiutáltak innen, hát legyen akkor nekik igazuk!

De ne legyen igazuk! Most meneküljünk, most, amikor végre legyőzték a náciakat, akik bennünket egy szálig el akartak pusztítani?! Most, amikor éppen épülni kezd egy szabad, demokratikus Magyarország, ahol senkit sem lehet kiutálni többé a társadalomból csak azért, mert zsidó?

Kedves közönség, gondolom, önök többségükben fiatalabbak annál, hogy saját élményükként emlékezhessenek 1945 tavaszára. Aki nem élte meg, nem tudja elképzelni azt a kozmikus eufóriát: a túlélés, a föltámadás, az újrakezdés tavaszi eufóriáját – annak az érzésnek a zabolátlan boldogságát, hogy mostantól végre megvalósulhatnak a legszebb álmaink –, amit nagyon sokan éreztünk azon a tavaszon. És nem csak a zsidók. Volt azért ebben az országban – még ha Hitler utolsó csatlósaként végezte is –, rengeteg antifasiszta, demokrata, normális polgári gondolkodású, nem zsidó magyar ember, és a Fölszabadulással ők is a halál torkából menekültek meg!

Az emberek kiültek a sír peremére, körülnéztek, és látták, hogy a megmaradt világ milyen gyönyörű! A tájkép csata után virágba borult, csodaszép volt a harsogó zöld füvektől és lomboktól.

Folytatása következik

PEER GIDEON: LEHETNE KICSIT RÖVIDEBB?

Sokat beszélnek manapság a hátrányos helyzetben lévőkről. Ez egy sokrétű probléma, hadd tegyem hozzá én is a magamét. Hátrányos helyzetben vagyok. Vagy, hogy költőien fejezzem ki magam, az élet taccsvonalára sodort a szellő. Vagy az orkán. És mindez miért?

Nagyjából húsz centiről van szó. Ez a méret, amely elválaszt azoktól a boldog férfiktól, akik más-ként születtek, mint ahogy én láttam meg a napvilágot. Lehet, hogy ez öröklődő, vagy éppen genetikai probléma nálam, de tény, hogy más vagyok, mint a többi, és ez az első ránézésre kitűnik, nyilvánvalóvá válik, nem tudom eldugni, láthatatlanná tenni, vagy véka alá rejteni.

Persze, nem vagyok egyedül, sok férfi él ezzel a bajjal, de egyre kevesebben vagyunk, ahogy körülnézek a világban.

Nem új keletű problémáról van szó, jószerevel amióta eszemet tudom, mindig bajom volt a méretemmel. Eleinte nem kerítettem nagy feneket a dolognak, voltak

egyéb problémáim is, annyi, hogy ha eggyel több, vagy kevesebb, igazán nem játszott szerepet.

De mióta felnőttkorba léptem, képtelen vagyok úgy tenni, mint ha minden rendben lenne. Rá kellett jönnöm, hogy a társadalom – ha rejtett formában is –, de megbélyegez, nem sorol átlagpolgárai közé, kivételt tesz velem, és persze – ugye ezt mondanom sem kell? – a káromra. Húsz centit mondtam, de ugyanez lenne a problémám, ha történetesen öt, hat, tíz, vagy tizenöt centiről lenne szó. A lényeg, hogy nem illek a rendbe, más vagyok, kilógok, és ezért fizetnem kell. És nem is keveset.

De miért? Miért kell mindenkinek egyformának lenni? Miért nem lehet azt tudomásul venni, akceptálni, hogy én ilyen vagyok, te meg olyan, nálam ez a kevesebb, nálad meg az? Miért kell mindenkinek egyformának lenni, éppen ma, amikor a világ odafejlődött, hogy lassan idegen bolygón töltjük a hosszú hétvégeket?

Akkor miért van, hogy éppen az

én húsz centiméterem vága ki a biztosítékot? Nem lehetne valami megoldást találni erre a kérdésre? Már csak azért is, mert nem vagyok egyedül, tulajdonképpen tömegeket képviselek, ezeket tudnék mozgósítani a szent cél érdekében, sokan vagyunk, sok-sok férfi, akinek problémái vannak a fránya húsz centivel, és feltehetően zászlóink alá sorakoznának az 5-10-15 centisek is, a közbelső számokról már nem is beszélve.

A magam és az ők nevében kérem, mit kérem, követelem a miniszterelnöktől, a kormánytól, a problémában érintett minisztertől, hogy szálljanak le a lóról, és vegyüljenek el a nép között. Ismerjék meg problémáit, és tegyenek róla, hogy mindenki számára kielégítő megoldást találjanak.

Nem vagyok hajlandó tovább hallgatni. Most, hogy (megint) választások lesznek, azt ajánlom – és ez nem fenyegetés, egyelőre csak figyelmeztetés –, hogy végre vessenek véget évtizedes meghurcolásomnak, legyek én is egyenjogú, megbecsült tagja a tár-

sadalomnak, húsz centi ide, vagy oda, sőt, annak dacára.

Követelem, hogy eztán olyan férfinadrágokat gyártsanak, amelyek méretben megfelelnek a 170 centi magas férfiaknak is, ne kelljen minden vásárlás után szabóhoz menni, és levágtatni belőlük húsz centit! Nem vagyok Krózus, nem robbantottam bankot, hogy minden egyes nadrág nekem, pont nekem az említett okokból kifolyólag 20 százalékkal drágább legyen, mint egy 190 centis langalétának. Miért? Ő értékesebb tagja a társadalomnak, mint én?

És ha Napóleonnak hívnának?

Peer Gideon

Izraeli apróságok

című könyve

Dán Ofry bevezetőjével és
Schóner Alfréd rabbi professzor
utószavával megrendelhető a

054-6678131-es telefonszámon.
(Külföldről: +972/546678131)

Határtalan érdeklődéssel fordulok minden Izraellel vagy zsidósággal kapcsolatos regény felé. Meglepő, hogy most először sikerült belefutnom egy olyan darabba, mely Izrael valódi arcát szeretné megmutatni. A szerző szerint mind hazugok vagyunk, mert el akarjuk hitetni a világgal, milyen nemes és nagylelkű az izraeli nép, miközben szegény palesztinokat halomra gyilkoljuk és fosztogatjuk. A legszomorúbb, hogy A mandulafa című regényt egy amerikai zsidó nő írta, aki középiskolásként került Izraelbe. Az országban eltöltött hét év tapasztalata olyan mély nyomokat hagyott lelkében, hogy ezt a fiktív-valós történetet húsz évig őrizte. A hallgatást végül Khaled Hosseini Papírsárkányok című kötete törte meg.

A palesztin Ihmed Hamíd családjával egy izraeli katonák által ellenőrzött kis faluban él. Az izraeliek először a gyönyörű narancsfákkal szegélyezett házukat veszik el, helyette pár méterrel arrébb egy apró viskóba szállásolják el őket. Ihmed drámák sorát éli át. Legkisebb testvére pillangó kergetés közben egy izraeli taposóaknára lép. Apját bebörtönzik tizennégy évre, fegyverrejtegetés miatt. A vád persze téves. A katonák ledózerolják a házukat, kénytelenek sátorban élni. Ihmed és öccse abbahagyják az iskolát, helyette építkezéseken dolgoznak. A fillérekből, amit az izraeli főnöktől kapnak illegálisan házat építenek. A katonák ismét jönnek és ledózerolják, közben megebesítik kishúgát, majd végignézik, ahogy meghal.

Ihmed rajong a matematikáért, fel sem fogja mennyire jó benne. Egykori tanára ráveszi, hogy vegyen részt egy matematika versenyen Tel-Avivban, melynek fődíja egy ösztöndíj a Jeruzsálemi Egyetemre. Megtörténik a csoda, Ihmed megnyeri a versenyt. Az egyetemen a tanárok és a diákok befogadják, tudásával kiérdemli tiszteletüket. Fizikatanárával közös projektbe kezdenek, melyre

A Drory könyvtár heti ajánlata Michelle Cohen Corasanti: A mandulafa

az amerikaiak is felfigyelnek, és egy csodás ösztöndíjjal az MIT-n kötnék ki. Ihmed minden pénzét a családjának adja, mégis elégedetlenek vele. Főleg öccse, aki nem tudja megbocsátani neki, hogy zsidókkal barátkozik. Hab a tortán, hogy Ihmed beleszeret egy amerikai zsidó lányba, aki nagy propalesztin aktivista és összeházasodnak. A hagyományokhoz híven Ihmed a falujában is rendez egy esküvőt. Ekkor tudja meg, hogy testvére egy terrorista csoportba csatlakozott és minden kapcsolatot megszüntetett a családdal.

Ennek hatására az esküvőt követő napon izraeli katonák bulldózerrel le akarják rombolni Ihmed családjának házát, Ihmed újdonsült felesége szembeszáll velük, a katonák áthajtanak rajta, azonnal meghal.

Ihmed új életet kezd, miközben folytatja tudományos kutatásait. A regény utolsó fejezeteiben Gázába utazik, hogy a Hamaszhoz csatlakozott öccsét Amerikába csábítsa. Az izraeliek órák hosszat vizsgálják holmijait és persze őt is, míg a hamaszos határőrök egy kedves mosollyal azonnal átengedik.

Az izraeli pusztítás nyomai mindenütt. Az izraeliek nem engednek be ételt, építőanyagot, tankönyveket és még a vizet is mérgezik. Népiirtás népiirtás hátán, az izraeliek direkt csecsemőket és gyerekeket gyilkolnak. Az iskolák, mecsetek, kórházak porig rombolva. Egy-két ártalmatlan rakétaért a földdel teszik egyenlővé Gázát -

Ihmed öccse szerint.

Dióhéjban ez Corasanti története, melyet a The Huffington Post előreláthatólag az évtized egyik legnagyobb könyvsikerének kiáltott ki.

A szerző leggonoszabb trükkje, hogy a zsidó szereplőkkel mondatja ki, hogy nincs jogunk Izraelben élni, elvettük a palesztinok földjét és szisztematikusan ki akarjuk irtani őket. Persze a palesztin szereplők mind békepártiak, akiket kifosztottak az izraeliek. Az egyedüli negatív figura Ihmed öccse, de őt is meg lehet érteni, mert anynyi igazságtalanság történt vele. Legalábbis Corasanti ezt sugallja.

Az izraeli-palesztin konfliktus minden, csak nem fekete-fehér. Ha az író ilyen „jól” megrajzolta a területeken szenvedő palesztinok mindennapjait, talán az izraeliek is megérdemelték volna egy ehhez hasonló elemzést.

Ihmed apja gyakran hivatkozik a jól ismert szövegre: a győztesek írják a történelmet. Ez így igaz, de ki kezdte a háborút?

Nagy Timea

A könyv megvásárolható vagy kölcsönözhető a Drory Könyvtárban. A könyvtár elérhetősége a világhálón www.dkabala.com honlap, a Facebookon: Drory Izraeli Magyar Könyvtár. A könyvtár címe: Givatayim, Enzo Sireni 20. III/10. Telefon: 054/391-1831.

KRASZNAI ÉVA:

Agyat befolyásoló enzimmel az elhízás ellen

A londoni Birodalmi Főiskola kutatói patkány-kísérletekben fedeztek fel egy enzimet, amely – úgy tűnik – azt érzékeli, mennyi glükóz, vagyis szőlőcukor érkezik az agyba, és hiány esetén arra készteti az állatot, fogyasszon több édes ételt - olvasható az MTI tájékoztatásában

A tudósok szerint embereknél ennek az enzimnek a működése a cukros és a keményítőtartalmú ételek, vagyis egyebek közt a gabonafélék és a belőlük készült fogások, például a péksütemények, tészták iránt ébreszt éhséget. A glükóz nevű egyszerű szénhidrát az agysejtek legfőbb energiaforrása.

„Agyunk leginkább a glükózból nyeri az energiát, ám evolúciós múltunkban nehéz lehetett hozzájutni az édes ételekhez, ezért mélyen gyökerezik a cukor- és keményítőtartalmú ételek iránti preferenciánk” – mondta James Gardiner, a kutatás vezetője, aki az eredményeket a Journal of Clinical Investigation című szaklapban tette közzé.

A kutatócsoport abból a feltevésből indult ki, hogy a glükokináz nevű enzim, amely a máj és a hasnyálmirigy cukorérzékelésében, vagyis a szénhidrát-anyagcsere szabályozásában játszik szerepet, a cukorétvágyat is befolyásolhatja. Glükokinázt találtak az agy hipotalamusz részén, mely sok egyéb mellett a táplálékbevitel szabályozásában is részt vesz. A kísérletekben először

azt állapították meg, hogy 24 órás éhezés után a patkányok hipotalamuszának étvágy szabályozó központjában aktívabb lett az enzim. A kísérleti állatok előtt két lehetőség állt: választhattak glükózoldat és a rendes tápjuk között. Amikor vírus révén fokozták az agyukban a glükokináz működését, táp helyett több cukros oldatot választottak, amikor viszont csökkentették az enzim működését, kevesebbet.

Gardiner utalt arra, hogy az embereknél esetleg lehetséges étrendi változtatásokkal csökkenteni a glükózéhséget, és talán megelőzhető az elhízás olyan gyógyszerrel, mely az enzim működését befolyásolja. „Valószínű, hogy az egyes emberekben különböző az adott enzim szintje, tehát más-más módszer segíthet rajtuk. Egyesek attól érezhetik magukat előbb jóllakottnak, ha az étkezés elején több keményítőtartalmú ételt esznek, így összességében kevesebbet fognak enni” – magyarázta.

Az elhízás egyike annak a három legsúlyosabb társadalmi tehernek, amelyet az ember okozott – írta honlapján az amerikai McKinsley Kutatóintézet (MGI). Az egyébként megelőzhető probléma gyorsan súlyosbodik. Ha az elhízottak száma a jelenlegi ütemben nő, 2030-ra a világ felnőtt népességének majdnem fele elhízott lesz. Az MGI mérései szerint a világ éves GDP-je 2,8 százalékát, 2 ezer milliárd dollárt (487 ezer milliárd

forint) emésztene fel az elhízással kapcsolatos költségek.

A tanulmány sajnálattal állapította meg, hogy egyetlen kormány, sem az egyes szektorok, többek között a kereskedelem, az élelmiszeripar, a média, az egészségügy nem képesek egyedül legyőzni a problémát, a lehető legnagyobb hatás eléréséhez a lehető legtöbb területnek kell megmozdulnia.

Minden ember tudja, hogy milyen kóros elváltozásokat okozhat már a túlsúly is, nemhogy az elhízás, mégsem figyelnek kellőképpen erre. Közismert az elhízás és a cukorbetegség, illetve a szív- és érrendszeri betegségek szoros összefüggése. Tudományos kutatások nemrégben azt is bizonyították, hogy a tartós túlsúly a rosszindulatú daganatok bölcsője is lehet.

A veszélyek ismeretétől függetlenül folyamatosan nő az elhízott emberek száma. Elhízott vagy túlsúlyos a világ népességének csaknem egyharmada: számuk elérte a 2,1 milliárdot, és egyetlen állam sem képes sikerrel kezelni a problémát – derül ki a legfrissebb adatokból. Ez a szám 1980-ban 857 millió volt. A növekedés üteme gyorsabb, mint a világ népességének növekedése. A leggyorsabb emelkedést Ausztráliában és Ázsiában mérték, itt harminc év alatt több mint 80 százalékkal nőtt az adat – olvasható az MTI hírei között.

Legtöbbször a téli időszak beköszöntével küzdünk a megfázással, influenzával. Ezen betegségek leggyakoribb tünetei a torokgyulladás, torokfájás, köhögés, orrfolyás, láz és az általános rossz közérzet. Vajon mennyire vagyunk azonban tisztában például a torokgyulladás kiváltó okaival, és megfelelő kezelési módjaival?

Egy 2014 októberében Európában végzett kérdőív kutatásból kiderült, hogy a válaszadók 46%-ánál éves szinten átlagosan kétszer jelentkezik meghűléshez kapcsolódó kellemetlen tünetek, mint például torokfájás, orrfolyás, köhögés, rossz közérzet. A betegség első jeleit érzékelve a többség (58%) azonnal vitaminokkal, vény nélkül kapható készítményekkel igyekszik kikúrálni magát, a megkérdezettek 4%-a viszont már az első tünetek jelentkezésekor felkeresi háziorvosát.

Mivel a többségnek az első útja szinte azonnal a patikába vezet, felvetődött a kérdés, hogy ott vajon mi alapján választanak gyógyszert. Közel egyenlő arányban vannak azok, akik a már jól bevált gyógyszereket választják (43%) illetve akik a patikus, háziorvosuk ajánlása szerint választanak (44%).

A gyógyszerárakban a választási lehetőségek széles tárházát tekintve adódik a kérdés, mennyire vannak tisztában az emberek azzal, hogy mit vásárolnak, majd szednek be. Kiderült, hogy a válaszadók 22%-a nem ismeri az alkalmazott készítmény hatóanyagát. Továbbá az is bebizonyosodott, hogy a használati útmutatót a válaszadók 44%-a csak abban az esetben olvassa el, amennyiben teljesen új

Torokfájás-kutatás

vénynélküli gyógyszert kezd el szedni.

A kutatásból az is kiderült, hogy a válaszadók több mint felének (52%) legalább fél-évente van torokfájása. Ebből 15%-nál ez akár háromhavonta is jelentkezik. Torokfájás esetén csupán 6% fordul azonnal háziorvoshoz, a többség (34%) csak abban az esetben keresi fel a rendelőt, ha láza is van.

A megfázás, influenzás időszak egyik leggyakoribb tünete a torokgyulladás, torokfájás. Mennyire vannak azonban tisztában az emberek azzal, hogy mi váltja ki ezeket a tüneteket és hogyan kezelhetők hatékonyan? A torokgyulladások 85%-át a felnőttek körében vírusok okozzák, ennek ellenére a válaszadók közel egyharmada tévesen a baktériumokat okolja a betegség kialakulásáért.

A kutatásból az is kiderült, hogy a megkérdezettek 12%-a általában antibiotikumot szed, ha fáj a torka. Ez viszont nem csupán felesleges, hanem ártalmas is lehet, hiszen az antibiotikumok helytelen és indokolatlan, túlzott mértékű használata antibiotikum-rezisztenciához vezethet. Ez azt jelenti, hogy a baktériumok megtanulnak alkalmazkodni, így egy idő után hatástalan lesz ellenük a korábban hatásos antibiotikum. Ez a jövőt tekintve komoly egészségügyi problémát jelenthet, hiszen visszatérhetnek az antibiotikum előtti

idők, amikor a jelenleg jól kezelhető betegségek újra halálos kimenetelűvé válhatnak, mivel nem lesz ellenük hatásos gyógymód.

A kérdőív alapján a megkérdezettek mintegy harmada (35%) évente legalább egyszer alkalmaz antibiotikum-kúrát, 14%-uk pedig akár 2-3 alkalommal is. 26% százalék azt válaszolta, hogy ez teljesen változó és annyszor szednek antibiotikumot, ahányszor azt az orvosuk felírja.

Fontos megjegyezni, hogy az antibiotikumok kizárólag baktériumok okozta fertőzések ellen hatásosak, vírusok okozta megbetegedések (például influenza, megfázás) és tünetek kezelésére hatástalanok. Antibiotikumokat csak és kizárólag orvosi utasításra szedjünk. Amennyiben indokolt a kezelés, ne hagyjuk abba a felírt antibiotikum szedését idő előtt, még akkor sem, ha már jobban érezzük magunkat. A teljes gyógyuláshoz szükség van az orvos által meghatározott mennyiség beszedésére. Az esetlegesen megmaradt gyógyszert soha ne adjuk át másnak és csak orvosi utasításra szedjük ismételtén.

Tipp:

A kiváltképp (85%) vírusok okozta torokgyulladások, torokfájások enyhítésére ideális megoldások lehetnek például a vény nélkül kapható flurbiprofén tartalmú készítmények, melyek egyrészt csillapítják a gyulladást, továbbá gyorsan enyhítik a fájdalmat, függetlenül attól, hogy ezeket vírus vagy baktérium okozza. Hatásuk pedig akár 3 órán át is tarthat.

Krasznai Éva

RÓNA ÉVA: KISVÁROSOM NAGY SZENZÁCIÓJA...

Szenzációs hír jutott tudomásomra kisvárosomról, Kiriát Onóról. A hír II. Erzsébet angol királynő rokonáról, Jenifer Bickről szól. A szinte hihetetlennek tűnő tényre Dávid Horovitz író vetített fényt. Dokumentumokkal bizonyította, hogy az említett hölgy városunk lakosa volt. Elém villantak a híres-neves Jenifer gyermekkorának, serdülőkorának, felnőttkorának érdekes epizódjai.

Már a lány szülei körül is legendák keringtek. Édesanyja, Jakobs Fay, egyszerű dél-afrikai zsidó családból származott, később Angliában telepedtek le.

Kezdetét vette a második világháború. Egyik nap Fay, testvérei közül a legnagyobb, azzal állt szülei elé, hogy önkéntes katonai szolgálatra jelentkezik.

- Mindegyik barátnóm önkénteskedik, és bizonyos feladatokat végez a hadseregben - mondta -, csak én kuksolok a mamám szoknyája mellett. Ezt nem tehetem!

Szülei kategorikusan kijelentették:

- Verd ki a fejedből ezt az ostoba tervet! Szóba sem kerülhet, hogy jelentkezzen katonának!

De sem a szép szó, sem az erélyes tiltakozás nem használt. Fay megszökött otthonról, tizenkilenc évesen megkezdte a kiképzését a hadsereg kötelékében.

Mit hozott a véletlen? A kedves, szép fiatal lány megismerkedett a jóképű brit pilótával, Michael Bowes-Lyonnal.

Barátságuk intelligens társalgással kezdődött, majd érzéseik szerelembe csaptak át. Még tartott a háború, amikor Michael javasolta: házasodjanak meg. A békekötés napja (1945. május 9) házastársként köszöntött rájuk. A lánynak akkor jutott tudomására, hogy férje valamilyen nemesi család sarja. Érzelmeket ez nem befolyásolta.

Fay szüleit sem érdekelte Michael származása. Arra persze a legmerészebb álmaikban sem gondoltak volna, hogy a jó modorú, kedves fiatalember Ernest Bowes-Lyon fia, Claude Bowes-Lyon II. Erzsébet angol trónörökös édesanyjának az unokaöccse.

A fiatalembert szeretettel fogadták a családjukba... Azzal sem törődtek, hogy lányuk, Fay, más vallású férjet választott magának.

A Bowes-Lyon családnak szintén tetszett az okos, csinos, szép fiatal lány. Nem tájékozódtak a származása iránt, bíztak a fiuk ítélőképességében, hogy megfelelő házastársat választott magának.

Az esküvői ünnepség után mindkét család jelentős összegű nászajándékot adott az ifjú párnak, s ezzel véget is ért a kötelező protokoll.

A következő évben megszületett a Bowes-Lyon házaspár kislánya, Jenifer. Az immár háromtagú család boldogan, gondtalanul élt mindaddig, amíg nem következett be a tragédia: Michael Bowes-Lyon hirtelen halála... Fay egyedül nevelte gyermekét, benne lelt vigasztalást szeretett férje elvesztése miatti fájdalomában. Jenifer az apjától örökölte hullámos

szőke haját, csillogó kék szemét, a szépségét, barátságos, kedves természetét pedig mindkettőjüktől. Amint Jenifer nagyobbacska lett, érdekes történeteket hallott a család tagjaitól, édesapjáról.

1953. június másodikát mutatta a naptár.

Jenifer hétéves volt, amikor elvitték a Westminster apátságba, II. Erzsébet koronázási ünnepségére. Előzőleg megtanították az alkalomra előírt etikett szabályaira. A kislány, édesanyja kezét szorongatva sodródott a 7500 meghívott között, ámuldozva az eléje táruló látványosságtól. A 350 fős gyermekkorushoz érve nem akart tovább menni,

- Én is tudok énekelni, - mondta -, énekelni akarok, mint az iskolában.

- Most nem lehet, aranyom - csitítgatta az anyja -, az énekeket betanulták a gyerekek. Ezeket te nem tudod...

- Megtanulom - dobbantott a lábával Jenifer.

- Jó, aranyom, majd megtanulod...

Néhányszor részt vehetett Jenifer a Buckingham Palace-i uzsonákon. Ilyenkor Miss Bowes-Lyonnak szólították, ami nagyon tetszett neki. Együtt játszadozott a királyi palota árnyékos fákkal övezett pompás kertjében Anna hercegnővel, Károly herceggel és a többi „kék vérű” csemetével.

Aztán Jenifert hazavitték egyszerű otthonába. Láta a tradíciós zsidó ünnepek előkészületeit, az előre bevásárolt pészachi pászka csomagjait, az ünnepek vallásos szertartásait.

Tízéves volt Jenifer, amikor megkérdezte édesanyját:

- Miért ünnepelünk másként, mint a barátnőim?

- Mert mi zsidók vagyunk - válaszolta az asszony.

- Zsidók? - csodálkozott Jenifer. - Mi az zsidó?

- A vallás, amiben hiszünk.

- Jó ez nekünk?

Fay magához ölelte kislányát, s azt mondta:

- Mindenkinek a saját vallása jó.

Teltek az évek.

Jenifer érettségizett, utána Párizsban beiratkozott a Sorbonne Egyetemre. Néhány tunéziai zsidó évfolyamtársa meghívta családjához szombati ébredre. Ilyenkor szóba került a Szentföld, a hősi harcok árán létrejött Izrael, ahol a világon szétszórt zsidóság immár saját hazájára talált. Jenifer arra gondolt, jó lenne egyik vakációját ott tölteni... Ha élnének a nagyszülei, ha élne az édesanyja, együtt látogatnának a Szentföldre. De ők már az égből sugározták áldásukat a zsidó nép hazájára, s az ő tervezett útjára..

1963-ban Jenifer terve valóra vált: útra kelt a Szentföldre. Pár hétre tervezte ott-tartózkodását, de a várakozását felülmúló szívélyes baráti fogadtatás, az emberek közvetlensége, segítőkészsége, szeretete, egy nagy család benyomását keltette benne. Beadta kérelmét a végleges letelepedésre.

Beiratkozott a Tel-Avi-i Egyetem angol sza-

kára. Diplomájának megszerzése után középiskolai tanárként működött. Megismerkedett Stephen Bick üzletemberrel, a felesége lett, három gyermekük született. Keresetükből hamarosan összegyűlt annyi, hogy Kiriát Onóban szép, kényelmes magánházat vásároltak. Boldog családi otthont teremtettek maguknak, gyermekeiknek.

Az izraeli rádió megneszelte Jenifer szenzációs származását, külön rovatot iktatott műsorába, amely Jenifer életrajzi történeteinek beszámolóját sugározta. Jenifer vigyázott, hogy az elmondottakkal ne lépje túl a diszkréció határát, ne teregessen a nyilvánosság elé olyan részleteket, amelyek sérthetnék a királyi házat.

Akik akkoriban találkoztak Jenifferrel és családjával, tősgyökeres izraelieknek vélték őket - gyerekeik azok voltak -, kifogástalanul beszéltek héberül, jól ismerték a héber irodalmat, a héber kultúrát, az ország történelmét. Egyszerű, kedves embereknek vélték őket.

Egy alkalommal Jenifer hivatalos küldetésben Londonba utazott. Jó lenne - gondolta -, ha ezúttal találkozhatna Erzsébet királynővel. Kérte az illetékeseket, fogadják a királyi palotában, jelentsék a királynőnek, hogy találkozni szeretne vele. A találkozás létrejött.

Visszatérve Izraelbe, beszámolt a királynővel folytatott beszélgetéseikről.

- A sorsomat akartam elmondani öfelségének - magyarázta -, a zsidóságomról akartam tájékoztatni, de kiderült, hogy jól ismerte. Izraelt is szóba hoztam, ahol családot alapítottam, hazára találtam, akárcsak a világban addig szétszórt sok millió zsidó.

Meggyőződtem róla, hogy a Windsorok nem antiszemita. Legtöbben úgy tartják, zsidónak lenni kis excentritás csupán. Részt vettem egy partin, ahol valaki azt kérdezte tőlem: „Ugye ön nem egészen zsidó?” Azt válaszoltam: „Papíron csak félig, érzésben egészen!” Ezen az illető kedvesen elmosolyodott és megsimogatta a kezemet. A királynőtől kapott pénzzel fellenlítettük az anyagi helyzetünket.

Kisvárosom nagy szenzációja érzelmileg fokozta bennem, az iránta amúgy is létező szeretetemet.

Róna Éva
NŐI OLDAL
című könyve megrendelhető a szerzőnél, az alábbi címen:
Róna Éva Rehov Shay Agnon 13/12
55602 KIRIAT ONO
Ára 50 sekel + postaköltség 5 sekel
Telefon: 03-5343853
Külföldi hívás esetén: 972-3-5343853

ARJE SINGER: HANGYÁKKAL HARCOLUNK

Az utolsó két hétben olyan háziállatokról írtam, amik tényleg széppé teszik életünket. Papagájokról, akváriumhalakról, Istenem, érdemes élni.

Sajnos léteznek mások is. Nem kell megijedni. Poloska például nem létezik Ausztráliában. Svábbogár csak hagyján, bár mi nem találkoztunk vele házukban negyven éve, amióta itt élünk.

De ma szeretnék megemlékezni (gyászjelentésben) a hangyáinkról.

Csúnya kis fekete dögök!

Szóval az egész dolog úgy történt, hogy éjjel a sötétben kint hagytunk a konyhában egy darab kenyeret. Másnap reggel, mert én vagyok a reggeli elkészítője, valami fekete pontocskát láttam mászkálni a kenyéren.

Rövid vizsgálattal kiderítettem, hogy hangyával állok szembe. Mivel a halálos ítélet megszüntették, kegyetlenül megfogtam a lurkót és száműzésre ítélték. Kifelé menet borzasztó látvány került a szemem elé. Kérem szépen, kedves olvasóim, ezrével igyekeztek a hangyák a konyhaajtón keresztül betolakodni a ház alá.

Szóval úgy határoztam, hogy ennek véget

kell vetni. Tömeggyilkolás, vagy csak hangyairtás, én feltöltöttem a permetező gépet vízzel, hozzávettem mérget (hangyamérget) és felpumpáltam a szivattyút. Közeledtem a bűntevéshez. A gépet szíjjakkal felerősítettem a vállamra. Rövid permetezés a levegőbe, és kész voltam elkövetni a hangyagyilkolást. A biztonság kedvéért felvettem a védőszemüveget, hiszen veszedelmes munka várt rám, és megközelítettem a konyhaajtót. Millió kis fejecské figyelte fel rám. Szemükben én lettem a tömeg-

gyilkos. Volt olyan hangya, ami menekülni próbált, de hát nincs kegyelem. Megnyomtam a pumpa szivattyúját és...

Kedves olvasóim, ezrével hullottak a földre a döglött hangyák. Mire asszonykám felkelt reggelizni, az egész dolognak vége volt. A permetezőgép a helyén volt, a hangyák eltűntek.

A következő reggelig.

Kérem szépen, kicsit kíváncsian mentem a konyhaajtóhoz. A hangyák milliói ott tüntettek. Voltak olyanok is, amik táblát szorongattak a tömeggyilkos ellen. Mások, mintha tegnap nem történt volna semmi, falatoztak bajtársai-

ik holttestéből. Szóval vissza a permetezőgéphez. Asszonykám most az egyszer rajtakapott. Elmeséltem tegnapi gaztettemet. Bevallottam, hogy talán szép úton kellett volna megoldani a problémát. Talán elmagyarázhattam volna a hangyáknak, hogy inkább a szomszédokhoz látogassanak.

Később elmentünk egy üzletbe, ahol több hangyaméreg található. Megkaptuk az új utasítást, hogy létezik egy méreg, amit a hangyabolyba kell csöpögtetni. Az utasítás értelmében egy csöpp elég, amit egy bizonyos "közlegény" hangya elvisz a hangyakirálynőnek „reggelire.” Ha Ófelsége visszaadja lelkét a Teremtőnek, az egész hangyaboly megszűnik létezni.

Elgondolkoztam. 'És mennyi időre van erre szükség?' kérdeztem az eladót.

'Talán két hétre.'

Szóval hazamentem. Újra megtöltöttem az előbbi méreggel a gépet. Meggyilkoltam a bandát. Asszonykám velem volt a végső küzdelemben.

Örömmel jelentem, sikerült. Azóta a hangyák elkerülik konyhánkat.

Béke poraikra, győztünk. Egyelőre!

SÁNDOR JUDIT: Meglepő Hanuka

Mint a múlt héten írtam, épp a Szináj alatt tartózkodtam olyan háromezer évvel ezelőtt, amikor hirtelen telefonüzenetet kaptam a következő szöveggel: „Nész gádol koré pó, gyere gyorsan, meg kell írni.” - Válaszoltam, hogy hova menjek, mi az „nész gádol”, és útiköltség is kell. - - - Utazz a szelek szárnyán, vagy a Göncölszekéren, vagy csússz az időalagúton (vagy a 388-as buszon), csak siess, mert lemaradsz a csodáról - jött az újabb üzenet, és ebből tudtam, hogy menni kell.

Csakis az időalagút jöhetett szóba, hiszen a szélnek nincs szárnya, a Göncölszekér egy csillagcsoport, az a telefonos üzenetű meg csak próbára tette a hiszékenységet, bizony mondom Néktek. Tehát ugrás az időalagútba, visz, amerre visz, biztosan ott állok meg, ahol kell, ha egyszer hívtak. Az időalagútban lift várt, szédítő sebességgel száguldott fölfelé, majd hirtelen megállt, kinyílt az ajtó, kiléptem, az ajtó azonnal becsukódott és a lift tovább suhant. Először nem láttam semmit, aztán halvány fényeket körülbelül kétszáz méternyire tőlem, nem tehettem mást, elindultam a fények felé. Vajon hova csöppentem? Mely korba? Miféle helyszínre? Békébe vagy háborúba? Vagy éppen a „Háború és béké”-be?

Reméltem, hogy nem, mert ott nem tudok kiigazodni a neveken, de amíg ezen morfondíroztam, odaértem a tűzhöz, ami körül nők és gyerekek ültek, bár ruhájuk rongyos volt, ők maguk soványak, szemükben vidám fények

csillogtak, halkán beszélgettek. Egy-két ismerős héber szó megütötte a fületem, de úgy tűnt, hogy nagyrészt valami latin-szerű nyelven beszélgetnek. Szerettem volna megtudni, hova érkeztem, éppen szóra nyitottam volna számat, amikor futva, nevetve érkezett néhány férfi, ke-

zükben dárda, és egyéb szűrő fegyverek, harci öltözékük szintén megviseltnek tűnt. Nevetek, csillogott a szemük, kiabáltak: - Gyertek! Gyertek mindannyian! - ezt héberül mondták, de az is lehet, hogy arameusul, mindenesetre megértettem, mindannyian fölpattantak, én se voltam rest, futottam velük, futottunk tíz percen át valami sivatagos tájon, aztán egyszer csak összevissza lyuggatott falak tűntek föl, hiányosak, kidőlt-bedőltek, nem messze egy kapu is látszott, mintha már láttam volna valahol, hasonlított a Jaffa kapura ... megdobbant

a szívem: Jeruzsálemben lennénk? Egyszerre megálltunk, mindenki leborult a földre ... a Szentély előtt. Pár másodpercig maradtunk így, majd fölkeltünk, és az egyik harcos megszólalt: - Már ötödik napja ég a korsóban az olaj. Halljátok? Értitek? Az egy napra való olaj, amit szentélyünk megtisztítása után gyűjtöttünk, hogy felszenteljük újra, az egy napra való olaj ötödik napja ég!!! Csoda történik, ezen a helyen, ebben az időben! Nézzétek a csodát! - Kitárta a Szentély egyik oldal-ajtóját, és mindannyian láttuk a vidáman táncoló lángokat, és a lángok fényét a falon. - Én, Jehuda Makkabi, szólok hozzátok, legyőztük a görög seregek egy részét, atyám, Mátitjáhu még harcol Lüsziász és csapatai ellen, hatalmas erőfölénnyel jöttek ellenünk, de ez a csoda, a fény csodája a szentélyünkben, erősítse hitünket, hogy jó és igazságos háborút vívunk, győzni fogunk és megőrizzük szokásainkat, apáink hagyományát az idők végezetéig! - Ámen! - zúgta rá a tömeg, és egy csodálatos dal csendült föl fényről és csodáról, ami a szemünk láttára történt. Mindannyian ott maradtunk, amíg elkészült és megérkezett a frissen sajtolt szent olaj. Még három napig maradtunk ott.

Összesen nyolc napig égett az egy napra való olaj, az időszámításunk előtti 164-ben, amikor a zsidó hősiesség győzött, megvédve hitet, hazát, szentélyt. Erre emlékezünk évről évre, dalról dalra, felidézve a csodát, megidézve a fényt. Chag Száméach!

Vektor, avagy osztálytalálkozó

72 év után

A matematikusok szerint a vektorokat leg-egyszerűbben úgy képzelhetjük el, mint nyilakat, amik a tér egyik pontjából mutatnak a másikba. A nyíl mérete a vektor hossza. (Tér helyett tetszőleges, más dimenziójú „teret” is elképzelhetünk, például síkot, vagy sokdimenziós teret.)

Esetemben ezeket a nyilakat a múltban lőtték ki és nevük is van. Az egyik nyíl Legmann Haia, született Mózes Nelly, a másik Sass Irma. Teljesen bizonyos, hogy ebben a helyzetben a sokdimenziós teret jelöli a találkozásuk és nem a síkot a matematikusok fogalomtára szerint.

Személyesen voltam jelen 2014. november 8-án egy hetvenkét éves osztálytalálkozón. Megdöbbenő, rendkívüli, az értelem korlátával fel nem fogható eseményen.

A két „nyíl” kiindulási pontja 1925-27 Szilágysomlyó, majd később 1939-40-től a Szilágysomlyói Katolikus Líceum.

A Mózes Nelly nevű nyilat kilőtték 1944-ben, elhagyta Erdélyt a szilágysomlyói téglagyár gettóján keresztül, az első transzporttal, Auschwitzot érintve, a vézskorszakot túlélő tanúként visszatért egy rövid időre 1947-ben Romániában, Romániába, majd 1964-ben célba talált a végállomásán, Izraelben.

A Sass Irma nevű nyíl 1925-ben kezdte meg hajítási pályáját Berettyószéplakon, érintve 1940-ben a katolikus líceum teremt, visszatért Berettyószéplakra a biológia tudomány tanáraként és a Soá-t ugyan elkerülve, de üldözve a Securitate pribékjeitől, 1983-ban új bevándorlóként szintén Izraelbe, a Föld köldökébe fúródott be és talált célba.

Hét hónapja élek az országban és egy meghívásnak tettem eleget Binjaminában, németek által alapított kibucban. Idén április 10-én érkeztem Izraelbe Budapestről. Gyorsan túlestem egy háborún, ami a nyár jelentős részére rányomta a bélyegét. Személy szerint érintetlenül megúsztam, de a szele mély nyomokat hagyott 46 éves, megkímélt, európai komfortzónához szokott személyiségemben.

Első utazásom Izraelben tömegközlekedéssel, természetesen izgalommal töltött el, pedig nem egészen 70 km-re lakom Binjaminától. A budapesti közlekedéskultúra után a közel-keleti száguldós-fékezős, robogós, előzős, félelmetes iramú haladás még szokatlan volt számomra.

Binjaminába való megérkezésem után nagy-szerű, szorgalmas, valódi polgári értékeket teremtő emberek társaságában találtam magam. Itt mesélem el, hogy a hölgy, akit jelenleg gondozok, Szilágysomlyón született, 88. évében van. Mózes Nellynek hívják. A vézskorszak után alijázott családjával, 1964-ben. Ő a munkaadóm.

Távozásom után nem sokkal már itthon, Petach-Tikvában kaptam egy telefont. Még bennem volt az út izgalma, sikeres teljesítése. Éppen élménybeszámolót tartottam Nellynek. Mint gondoskodó pót-

anyukát érdekelte, hogy minden rendbe volt-e és nem ettek-e meg az úton az éhes farkasok, stb.

Okostelefonom hangja megszakította a beszélgetésünket és újabb vektort nyitott. Most éppen, ismét Binamina felé.

A nyíl jelenleg én voltam. Budapestten kilőtték, Petach-Tikván keresztül Binamina érintésével ismét Petach-Tikvára visszakanyarodva éppen landolt.

A vonal végén a vendéglátóm hangja csengett.

- Kedves Adrienn! A kibucban él egy hölgy, aki Szilágysomlyón járt gimnáziumba. 27 éve a férje jogán alijázott gyermekeivel. Irma néni most 89 éves. Tudni szeretné, hogyan is hívják a munkaadómat? Tényleg Mózes Nellynek? Irma néni meg van győződve róla, hogy Nelly néni az osztálytársa. Emlékeiben elevenen él, amikor belép dús, hullámos, barna hajával és égszínkék szemeivel a katolikus líceum nem túl barátságos falai közé, öt zsidó származású osztálytársukkal együtt. Leül abba a padba, ami tőle jobbra helyezkedett el. Majd 1944-ben sárga csillaggal a hajtókéjén elindul a haláltáborba. Azt hitte, nem látja többé soha. Egy a billióhoz az esélye, hogy 72 év után valóban, ugyanabból a gimnáziumból, most Izraelben találkoznak, egy világégés után, de hátha?

- Megkérdezem. Hamarosan jelentkezem. Köszönöm az információt és Irma nénit ismeretlenül is szeretettel üdvözlöm! - megszakadt a vonal.

Az utazás élményét hamar felváltotta egy új izgalom. Létezik, hogy én, a parányi esszencia a világmindenségben, csatornája lehetek egy történelmi pillanatnak?

72 év után két nő találkozik ugyanarról a helyről kiindulva, sokdimenziós térben haladva, terjedelmes tereket bejárva, pontosan célba találva, 2014-ben, egy olyan országban, amire az egész világ minden szuper és nem

szuper hatalmas figyel. Csak peregtek lelki szemem előtt a lehetséges válaszok, és Nelly látta, hogy izgulok, nagyon izgulok.

-Mi történt? - kérdezte. A kék szempárból sugárzó tekintet kíváncsian várta a választ. Nem, nem várta, szinte követelte, hogy meséljek tovább, de most ne az utazási élményemet, hanem a telefonhívás tartalmát. Szóról-szóra elismételtem a hallottakat.

Igen -válaszolta Nelly. -Lehetséges, bár csak a zsidó származású osztálytársakra emlékszem igazán. Irma neve nem mond nekem semmit. Hosszú idő telt el, nagyon hosszú - válaszolta és elgondolkodva kinézett a terasz tágas üvegtábláin keresztül a szemben lévő épületre.

Visszahívtam vendéglátóimat és hitelesítettem az időpontot, helyszínt, iskolát és Bingó! Nelly és Irma egy városban, egy iskolában, egy osztályban találkoztak utoljára, 72 évvel ezelőtt.

A civilizáció történetében nem először jön létre olyan esemény, amire a környezete úgy reagált, hogy minden segítséget megadott az esemény lebonyolításához, létrejöttéhez. Ez a típusú szervezői munka ráadásul Izraelben 1948 óta szinte rutinszerűen működik. Kapcsolatot kapcsolathoz, vektorokat vektorokhoz adnak. A nép egy jó ügy érdekében beáldoz mindent, csak működjön!

Ezt tettük mi is. Elindult a szervezés. Kölcsonösen megállapodtunk a kibucban élő családdal, Irma néniel, Nelly néniel és gyermekeivel, hogy megteszünk mindent a találkozó létrejöttéért.

Történelmi pillanat volt. Megérkezett Bostonból Nelly néni fia, és autóval elvitt bennünket Binjaminába. Beparkoltunk a kibucba és gyengéd mozdulatokkal kisegítettük Nelly-t a kocsiból.

A tér, ahol az autónk állt és a kellemes, őszi, délelőtti napfény, a körben elhelyezett rózsakert és virágágyások, szőlőlugasok között egyszer csak lassan, de biztos léptekkel jött felénk az osztálytárs, Sass Irma. A másik arc, a másik vektor, a másik nyíl.

Elszorult a torkunk. Ilyet sem mi, sem a családtagok, sem a kibucclakók nem láttak még. Egy kicsit mindannyian éreztük, hogy az életünkben lévő fontos dolgok most igencsak háttérbe szorultak és nincsenek dimenziókat átölelő tapasztalatok, élmények csak az ámulat, ahogy a két nő, a két kilőtt nyíl közelít egymáshoz.

Megtörtént. Szemügyre vétel, ölelés és kéz a kézben távozás.

Avi, Nelly fia rám nézett és megjegyezte:

- Menjünk, valahova menjünk, ezek estére még csak 1937-nél fognak tartani.

Nem szóltam. Nem tudtam megszólalni. Csak sírtunk a két fehéren, ezüstösen csillogó fej láttán, ahogy kéz a kézben lépkednek a napfényes kibuc aszfaltján a virágok között, a Föld köldökén.

Lehel Adrienn

Simon Dubnov: A zsidóság története (55.)

(A részleteket válogatta Keller Tibor)

A lengyel zsidó központok felvirulása (1500-1648)

A XVI. század folyamán hatalmas központ alakult Lengyelország középkori zsidó telepiből, Kelet-Európa askenázi zsidósága, mely a történelmi fejlődés folyamatában Nyugat-Európa szefárd centrumának örökébe lépett. Lengyelország és Litvánia városaiban nagy tömegekben élt a zsidóság és számát még szaporították az időnként Németországból és máshonnan érkező bevándorlók. A lengyel uralkodók e korban jóindulattal voltak irántuk, I. Zsigmond király (1506-1548) a kereskedelem és ipar mellett a földgazdálkodás szabad jogával is felruházta őket. Ettől kezdve szokásba jött, hogy a zsidók telkeket, sőt egész uradalmakat bérbe (árendába) vettek a kormánytól vagy lengyel nemesuraktól. Mint valaha Spanyolországban, itt is közel állottak a zsidó pénzemberek a királyi udvarhoz és alkalmuk nyílt rá, hogy a zsidó lakosság jogait és érdekeit megvédelmezzék. Egy tehetős Brzsk-i zsidó, Josefovics Miklós nevezetű, aki főárendása volt Zsigmond királynak, elnyerte az uralkodótól a litván zsidóság patriarkájává való kinevezést. Ha a nagyvárosok magisztrátusai rendelettel igyekeztek megszorítani a zsidóságot, mindannyiszor maga az uralkodó kelt védelmükre. A zsidók közreműködése a lengyel gazdasági életben, mindenképp közel állt a király szívéhez.

Utódja, II. Zsigmond Ágost, hasonlóképpen barátságot és jóindulatot tanúsított zsidó alattvalói iránt. Az ő uralkodása idején azonban már Lengyelországban is erősödőben volt az ellenreformáció. Megalakult a lengyel JEZSUITA-REND, mely kezdettől fogva ellenséges szemmel nézett a zsidóságra és melegágya volt a vérvádnak és az ostya-vádnak. Báthory István, aki Erdély fejedelmi székéből emelkedett Zsigmond Ágost király utódjává, a lengyel trónon, 1567-ban külön rendeletben tiltotta el a vérvádat, és a hamis vádakodóra ugyanazt a büntetést szabta, mely magára a büntetettre állt. A jezsuiták iskoláiban rendszeresen zsidógyűlöletre oktatták az ifjúságot.

Ennek ellenére a lengyel és litván zsidó hitközségek jelentékeny tényezők lettek, és belső életükben teljes szabadságot élveztek. A nagyobb városok rabbijai és hitközségi elnökei alkották a felsőbbfokú törvényszéket. A legkorábbi és legjelentékenyebb fórum a lublini országos vásár volt, melyre egész Lengyelország és Litvánia területről összegyűltek a rabbik és hitközségi főemberek. Idővel azután ezek az összegyűlelések rendszeres évi nagy zsinatokká vagy VAAD-okká alakultak, melyeken a község elöljárói a zsidó élet minden kérdését megvitatták és minden községre kötelező döntvényeket hoztak. Két ilyen VAAD működött, egyik Lengyelország, másik Litvánia képviselőjében. A lengyelországi a „VAAD ARBA ARATZOT”, azaz „Négy ország va'ad”-ja nevet viselte, mert négy országot képviselt (Nagy-Lengyelországot, melynek Posen volt a fő hitközsége, Kis-Lengyelországot Krakkó székhellyel, Podolia-Galiciát Lenberg székhellyel és végül Volhyniát Osztro vagy Ludmir székhellyel). A nagy zsinatokon maga a lengyel kormány is érdekelt fél volt, mert a hitközségek itt osztották fel egymás között, itt szervezték meg az ÁLLAMI ADÓK behajtásának munkáját. A VAAD-ok és a KÁHÁLOK (zsidó lakosok) nagyobb és kisebb szervek egyik legfőbb gondja a zsidó ifjúság iskoláztatása, a

chéderek és jesivák Talmud és Tóra oktatása volt. Egy XVII. sz.-i zsidó történetíró, Hannover Nathan, érdekes leírást ad, a lengyel zsidó „fénykor” iskoláiról. Minden bachur, azaz haladottabb növendék mellett két kisebb gyermeknövendék nevelkedett, akik „senioruktól” tanulták a Gemárárt, Rási és a tószafisták kommentárjaival. Talán egyetlen zsidó ház sem akadt, amelyben ne tanultak volna Tórát-Talmudot. Csütörtökönként a gyermekeknek el kellett menniük az iskolagondnokhoz, aki kikérdezte, megvizsgáztatta őket a hét tananyagából.

A korszak legjelentősebb rabbijai és tudósai Lengyelországban éltek. Közöttük Lurja Salamon (RASAL), a XVI. század nagy lublini talmudistája, aki új kommentárt írt a Talmudhoz. Isszerlesz Mózes a XVI. század derekán értékes kiegészítéssel látta el a Sulchan Áruhot és még számos kitűnő mester, akik Talmud-kommentárokat, törvény-kódexeket és döntvényeket szerkesztettek. Tudományuk kombinatív és filológiai (nyelvészet) jelentőségű. A lengyel zsidóság szellemi érdeklődése általában nem terjedt túl a rabbinikus irodalom körén. 1580. táján jelent meg TROK-i Jichak könyve, a „Chizuk Emoná – magyarul „Hitvita” címen jelent meg. A zsidó vallás alapételeit védelmezi az Újtestamentum és a keresztény teológia álláspontjával szemben.

A lengyel zsidóság elnyomtatása (1648-1790)

Ez a korszak, melyben a lengyel zsidóság felvirágzott, melyben szabadon élt hitközségei keretében és jövedelmező pozíciókat mondhatott magáénak, máris letűnt, máris véget ért. A XVII. század derekán végzetes katasztrófa szakadt a lengyel zsidókra. Ukrajnában, mely akkor Lengyelországhoz tartozott, Chmelnickij Bogdan kozák hetman (lengyel-litván haderők főparancsnoka) vezérlete alatt szövetkeztek egymással az orosz kozákok és parasztok és együtt megrohanták a városokat és falvakat, hogy gyűlöltségekkel, a lengyel nemességgel és a zsidósággal leszámoljanak (1648). Főként a parasztok voltak, akik most egész dühüket kitombolták a zsidókon, mert a zsidónak, mint a nemesi birtokok bérlőjének bizonyos hatalma volt eddig az elnyomorodott parasztság felett. A zsidók tömegesen menekültek a falvakból a megerősített városokba, a kozák csapatok azonban egyik várost a másik után foglalták el és mindenütt irgalmatlanul lemészárolták a zsidó lakosságot. Nemirov podóliai városban több ezer zsidó esett áldozatul vérszomjas dühüknek, a város rabbijával Mihály Jechiellel együtt. A szerencsétlen rabbi, édesanyjával egyetemben a temetőbe menekült és itt vágta le mindkettőjüket egy kozák, egyébként városi mesterember. Zsidó lányokat sokhelyütt erőszakkal megkereszteltek és nőül vettek a kozákok. Közülük híressé vált annak a leánynak esete, aki elhitette rablójával, hogy őt nem fogja a fegyver és aztán, érintetlenségét megóva, holtan esett össze a fegyverpróba alatt. A lengyel nemesek esküjükről megfélelkezve megnyitották a város kapuit és kiszolgáltatták zsidó fegyvertársaikat a kozákok dühének. Hasonlóképpen tombolt a kozákok és parasztok haragja Volhyniában és Kijev környékén is. Félév alatt (1648 jún.-nov.-ig) zsidó hitközségek százai, zsidó életetek ezrei pusztultak el nyomorúságosan. Hatalmas tömegek

menekültek külföldre vagy estek a kozákokkal szövetségben álló krími tatárok rabságában.

Ezzel azonban még nem ültek el a Chmelnickij-féle felkelés hullámai. 1648-1649-i lengyel zavargásokba beleavatkoztak a szomszédos hatalmak is, mint Oroszország és Svédország. Véres háborúság tört ki lengyelek, ukrán kozákok, oroszok és svédek között és a zűrzavaros hadakozás eltartott 1657-ig. Ezalatt újabb százai pusztultak el a zsidó községeknek. Az oroszok elragadták Lengyelországtól Ukrajna keleti felét, és ezen a területen ettől kezdve nem lakhatott zsidó. A szörnyű háborúban Lengyelország elszegényedett, aminek következtében a kormány súlyos adókat rótt ki a zsidó hitközségekre. A szegény nép napról-napra várta, mikor fogja Sabbatáj Cvi letaszítani trónjáról a szultánt, felszabadítani a Szentföldet és oda, szabad hazába vezetni szenvedő testvéreit.

A messianikus szekta maradványai később új életre keltek az úgynevezett „frankisták” mozgalmaiban. A podóliai Frank Jakab, aki ifjúsága egy részét a szaloniki sabbataianusok között töltötte, a XVIII. század derekán (1756), új szektát alapított, melynek követői a kor szentjét, Sabbatáj messiási utódját látták benne. A frankisták szakítottak minden zsidó életszabállyal és szertartással, mire az összes lengyelországi zsidó hitközség ellenük fordult. Ekkor vezetőik a katolikus klérussal léptek összeköttetésbe, és azzal vádolták meg egykori hittestvéreiket, hogy Talmudjuk és rabbinikus irataik keresztényellenes tanokat hirdetnek. A podóliai érsek a vádak hatására hitvitát rendezett Kamenyecben frankisták és rabbik között, majd elégettette körzetében a Talmud példányait. 23 év lefolyása alatt (1772-1795) háromszor került sor Lengyelország felosztására, végeredmény gyanánt Oroszországgé lett Fehéroroszország, Litvánai és Ukrajna, kb 1 millió zsidó lakossal, és ezzel egycsapásra Oroszország lett a zsidóság leghatalmasabb centruma Európában.

Ebben a szomorú korszakban egy új misztikus vallási mozgalom vert gyökeret a zsidóság között: a chaszidizmus. Ukrajnában jámbor emberek, „szent férfiak”, az „Istennév birtokosai” tűntek fel, Báálé Sém, mint őket nevezték. Közülük főként rabbi Izráel Báál-Sém-tóv (röviden: Best) volt a nép kedveltje. A szomorú szíveknek is jótékony orvosa volt: „Forró odaadással és rajongó extázisban lobogó tűzben kell imádkozni (hitlachavut) és akkor felszáll imánk az égbe”. Báál-Sém hinni kezdett a maga küldetésében, hinni kezdte, hogy ő van hivatva az igaz hit felélesztésére népe szívében. A chaszidizmus tanítása gyorsan terjedt, növendékei közül kitűnt Kohén Jakov Josef rabbi, a „Likuté omrim” című műben foglalta össze chaszidikus tanításait. Amikor Litvániaiban: Vilnában és Minszkben megalakultak az első chaszideus gyülekezetek, a rabbinikus párt harsány riadót fújt. Elihu rabbi, vilnai gáon, korának legnagyobb talmudistája, aki a zsidóság lényegét a Talmud és a rabbinikus irodalom tanulmányozásában látta, felismerte a chaszidizmusban a hagyományos zsidóság veszedelmét. A fehéroroszországi chaszideusok fejét, Sneur Zalman lizonjei rabbit, a legértékesebb chaszideus könyv („Tania”) szerzőjét, az ellenpárt megvádolta az orosz kormánytól, mire I. Pál cár két alkalommal Szentpétervárra citálta és egy időre börtönbe is csukatta.

EGY MAGYARORSZÁGI RABBI GONDOLATAI A GÁLUTBAN A TÓRÁRÓL ÉS IZRAELRŐL MIKÉC

József... Az álmodozó, szokták mondani róla. Ám mi pontosan tudjuk, hogy ez nem igaz. Ő egyszerűen arra volt büszke, ami az övé. Ezzel mutat példát nekünk.

El nem vehető értékek. A saját múltad, a saját identitásod és a saját álmaid. El nem vehető, csak eltagadható, vagy épp ellenkezőleg, szerethető és nevelhető.

Hanuka hete köszöntött ránk. Ez számomra minden évben az igazság és az identitás szombatja – kis túlzással - a lélek eledele. Sőt mondhatnám, a szellem szombatja / érzelmek szombatja.

Hanuka rengeteg üzenete közül szeretnék megemlíteni egyet, ami összecseng József történetével: lelki megújulás érzése és igénye, és az ünnep célja, hogy összefogja a zsidó embereket.

Rengeteg arca van az ünnepnek, történelmi, hitbéli, társadalomtudományi. Ám az a bizonyos i.e. 165. kiszlev 25., a szellemi és fizikai felkelés csúcspontja volt az, ami a zsidó lélek, a tanulás és az ünneplés betiltása ellen robbant ki. A mécseket újragyújtották a Szentélyben, ám a zsidó öntudat és a zsidó önérték halkuló lángját nekünk kell napról napra

újra gyújtani, hogy mutasson utat nekünk és gyermekeinknek.

Minap azt kérdezte valaki, mit tehet az unokájával, hiszen a gyerek már semmit sem tud. A válaszom egyszerű volt: mutasson neki példát. Olvasson a nagypapa a hanukáról, és meséljen róla az unokájának.

Meséljen arról, hogy őseink fellázdak. A kevesek és a harcot nem tanultak fegyvert fogtak és felszabadították az Országot. Visszaállították Izrael önállóságát – az önállóságot, ami akkor 200 esztendeig megmaradt.

Ennyire volt erejük, ám a múltjuk, az iden-

titásuk és az álmaik majd' 2000 esztendőn át éltették tovább Izrael népet.

A makabeus hősök erőt és reményt adtak. Fel nem adható és el nem dobható élmény az a tudat, hogy tudod, hová is tartozol, bárhol is élsz. Zsidó vagy. Ami azt jelenti, gondolkodj és cselekedj zsidóként, bárhol is élsz. És ez nem a józsefi álmom, ez a mi saját tudatunk. Légy büszke rá!

Sokszor állítja egymás mellé a hagyomány a szellemet és a testet. Hiszen a test azt „mondja”: az érzékelhetőben lehet hinni. Hinni a hitben, hinni a megfoghatatlanban, ehhez már nem elég egy pusztán test. Amit látunk/hallunk/érezünk – elmúlnak. Amit tudunk - az megmarad. És éppen ez a túlélés kulcsa...

Hanuka a csodák ünnepe - ezt kell hirdetni - NAGY CSODA TÖRTÉNT OTT! És a zsidóság pont erre épül! Aki nem hisz a csodákban, nézze meg Izrael történelmét...

Próféták szelleme/a makkabeusok szelleme ma is él, pedig bő két évezrede történt mindez. Mi az ünnepeket nem szobrokban, nem balladákban, hanem 8 kicsi lángban és a lélekben örizzük.

Radnóti Zoltán rabbi/Budapest

HALMOS SÁNDOR: A zsidók ruháiról

A zsidók ruhái voltak: Tsalma, amit férfiak és asszonyok is viseltek, de az övék takarosabb volt. A legpompásabbat Tzefirának hívták (És. III.28). Mikor pompázni akartak ékességet tettek reá. Az egész testet befedő ruha volt a Cetoneth, alsó ujjas ruha, lenből, gyapjúból vagy pamutból. Közönségesen egy darabból volt szöve. Ez alatt inget nem viseltek, még a Királyok sem. Második ruha volt a Simla, Cesuth, Begeg, négyszögletű posztódarab, melyet se szabni, se varrni nem sokat kellett s mellyel magát a napkeleti ember betakarta, és éjszaka paplanként használta. Mind a férjek, mind az asszonyok viseltek övet, mellyel bő ruházatukat átkötötték, megszorították. A legtöbb bőrből volt, a pompásabbak arannyal, ezüsttel kirakva. Aki készült valamire, utazásra vagy hadakozásra, az körülövezte magát.

Az asszonyok fátylat viseltek, melynek anyaga szerint különböző neve volt. Ezt a leányok is kezdték viselni. Asszonyt fátyol nélkül férfinak nem lehetett látni. A papok viseltek lábravalót, mely az ágyékot és a combjukat fedte. Csizmájuk nem volt a zsidóknak, bocskort hordtak. Ez vagy fából vagy bőrből volt. Ha valakihez bementek, sarukat levetették, kiváltképp ha szent helyhez közelítettek. A zsidó és egyiptomi papok meztláb szolgáltak a Templomban. Ezt azért gondoljuk, mert mikor a papok ruhájáról ír Mózes, sarut nem említ. A sarut a szolgálók oldozták meg. S a saruit megoldani szólás

azt jelenti, hogy szolgálóknak lenni, szolgálatot tenni valaki körül.

Díszes ruháik is voltak a zsidóknak. Különösen az asszonyok drága ruháit, ékességeit írta le Ésaiás III. 16 - 24., de ma már nem lehet mindegyiket pontosan meghatározni. A próféta is pirongatta Sion leányainak hívságát. Az istentiszteleten és a Királyok előtt pomparuhában jelentek meg. A Királyok kinek kedveskedni akartak, annak egy öltözet díszes ruhát ajándékoztak. (1. Móz. XLI.) Az asszonyok nyakban hordoztak aranyláncot, gyöngyöt, a karjukon arany perecet, vagy karikát, az orrukon arany függőt, a fülön gyöngyös függőt. Egyik oldalukon egy kis zacskót, bal oldalukon ércből való tükröt, melyeken balsamtartó edényecskek voltak. Hajukon vagy két emlőjük között amulettet, aranyos kígyót, lábukon szüzességük oltalmazására arany láncot hordoztak. Szemöldöküket megfestették, homlokaikra és karjaikra Totaphotokat kötöttek, a palástjuk szegletére kék, violaszínű függelékek kerültek, hogy ez által Isten törvényeire figyelmeztessenek. (4 Móz. XV.) A ruházat módja nem változott a régi zsidóknál s valójában ma sem oly változó. A ruha a test befedésére való, a test mindenkor egyforma, miért szükséges az öltözetek gyakori váltása? Csak arra kell vigyázni, hogy az idő viszontagságaihoz, a levegőhöz viszonyítva a testnek szabad mozgása legyen, s hogy korhoz, nemhez, állapothoz

illő legyen. A gazdag zsidóknak azért volt sok ruhájuk, mert az öltözetek módján nem változtattak. A ruhát addig hordták, amíg tiszták és épek voltak.

A hosszú és vastag haját a test díszének tartották (2 Sám.XIV.) Az asszonyok hosszú haját viseltek, melyet homlokukon lefüggő pántlikával egybekötötték. A férfiak csak néhány fürtöt hagytak meg, s a szakállukat hosszúra növesztették. Dávid követeiből az Ammoniták Királya úgy űzött csúfot, hogy szakállukat félig elborotváltatta, kik addig vissza sem mentek, míg szakálluk ki nem nőtt. Tiszteletből megcsókolták az asszonyok férjeik szakállát, a gyermekek apjukét, az alattvalók urukét (2 Sám.XX.9.)

Mózes a ruháról törvényeket adott: lent és gyapjút együvé szőni nem volt szabad. Azt, hogy a papi ruhánál megengedte, oka volt a pompázás akadályozása és megtiltása, s koroknak, állapotoknak megkülönböztetése. Mivel az asszonyi és férfi öltözet különböző volt, Isten megtiltotta ezek egymással való felcserélését. Másnak elvenni ruháját embertelenségnek tartották, az özvegytől még zálogba sem engedte Isten, s ha a szegény ruháját vették el, naplemente előtt vissza kellett adni.

A ruhát az útra teríteni tiszteletnek, megszagatni gyásznak és bosszúságnak, iszonyodásnak, sarut átadni az adásban vagy cserélésben valakinek, az egyezés megerősítésének tartották.

Helyes megfejtést küldtek be:

Binder Vera - Ashdod
 Bonta Zsófi - Kvucát Javne
 Ezri Edith és Pista
 Farkas Feri - Netanja
 Friedmann Idus - Kirját Bialik
 Friedman Richárd - Bat-Jam
 Hár Koháv Lili - Ramat-Gan
 Horovitz Imre - Karmiel
 Kocsis Mária - Jeruzsálem
 Kreisler Gábor - Debrecen
 Musat Etel - Haifa
 Navon Sarah és Shmuel - Árád
 Zer Veronika és Györgyi - Jeruzsálem
 Kérjük megfejtéseiket postán az Új Kelet, 49472 Petah-Tikva, Rehov Ahad Haam 11. címre küldjék el.
 Faxon a 077/7282750-es számon várjuk a jó megoldást.
 Email címünk: ujkelet@gmail.com

Múlt heti rejtvényünk helyes megfejtése:

LASSÍTS, PÁR ÓRÁN BELÜL ELÉRJÜK
 A KERESZTEZŐDÉST!

Kérdések:

1. Honnan ered a Zin-folyó, amely a Negev északi részéből gyűjti medrébe a télen lezúduló csapadékot?

2. Leonard Cohen tizenharmadik nagylemezét jelentette meg Popular Problems címmel. Mikor jelent meg az énekes első lemeze?

3. Izraelben a High-Tech-iparág adja a hazai ipari termelés tizenöt százalékát, minden tizedik munkavállaló High-Tech cégnél dolgozik. Országunk a High-Tech fejlettségére nézve első a helyen áll a világon. Mivel magyarázható ez a tény?

4. Százötven évvel ezelőtt született meg a bécsi Ringstrasse ötlete. Melyik uralkodó nevéhez fűződik a körút terve?

5. Melyik Donatello, XV. századi szobrászművész legismertebb alkotása?

EMLEK- ÜNNEP	1	BAK- LÖVES	IZGULNI KEZDI!	MÉGTÖR- TÉNHEZ	ESIK, POTYOG ÖSSZE- ESIK	HEKTO- RÓVIDEN A TÖLGY TERMÉSE										
A JOULE JELE																
AFRIKAI ÁLLAT																
FORDÍ- TOTT KÉT- JEGYŰ BETŰ			FOJTOTT HANGŰ													
ALA- POSAN JÖLLAKIK																
MENNYI- SÉG																
KERÉK KENYÉR																
CELSIUS, RÓVIDEN																
ANYÓ, NÉPIESÉN																
NÉMET ÉS SVÉD AUTÓK JELZÉSE																
ENERGIA, RÓVIDEN																
KUNYHÓT LEFED																
RÓMAI 1-ES																
BETŰ, KIEJTVE																
BELÜL KIÖLDI!																
A FOGOR- VOSNÁL MONDJUK																
AMIT																

TANÁR ÚR KÉREM

6. Mi a címe Heinrich Heine német költő első verseskötetének?

7. Ki az a hölgy, aki továbbfejlesztette férje terveit, s ezzel ő lett a tengeren használt színes jelzőrakéták feltalálója?

8. Ki volt az első versenyző, aki egy olimpián négy aranyérmet nyert?

9. A fizikai aktivitás az egyik legjobb stressz-megelőző módszer. Hogyan hat szervezetünkre?

Válaszok:

1. A Zin-folyó a Bersevától hetven kilométerre délre elhúzódnó Ramon-kráterből indul. Összegyűjti a Negev-sivatag téli eszéseiinek víztömegét, és a mélyebben fekvő területeken át elszállítja a Holt-tengerbe.

2. Leonard Cohent 1967-ben, első televíziós fellépésén fedezte fel John Hammond, a híres producer, aki leszerződtette a Columbia lemez-társasághoz. Songs of Leonard Cohen címen 1968-ban került a boltokba első nagylemeze. A világszerte elismert művész idén szeptemberben töltötte be a nyolcvanadik évét.

3. Az izraeli fiatalok, akik a számítástechnikában dolgoznak, többnyire átestek a hároméves katonai szolgálaton, ahol megtanulják a hatékony csapatmunkát. Szintén fontos tényező, hogy Izraelben működik a világon a második

legnagyobb kutatásfejlesztési intézet.

4. I. Ferenc József rendelte el, hogy a bécsi belvárost körülvevő katonai erődítményeket lerombolják, és impozáns épületek szegélyezték körüttá alakítsák át. Mára a Ringstrassén foglalnak helyet a város legpompásabb épületei.

5. A reneszánsz művészet sokoldalú képviselője nagyrészt Firenzében alkotott a Medici-család szolgálatában. Az újkori önálló szobrászat egyik megteremtőjének számtalan műve közül a kútfiguraként készült Dávid bronz szobra a legismertebb.

6. Heine „Gedichte” (Dalok) c. kötete nagy közönségsikert aratott megjelenésekor (1821), de forradalmi nézetei következtében ez volt a költő egyetlen elismerése életében.

7. Martha Coston, aki 1847-ben hirtelen megözvegyült, férje emlékére éveken át dolgozott azon, hogy kikísérletezzék a hosszútávon világitó fáklyát. A tűzijáték adta neki az ötletet, amelynek segítségével létrehozta a vörös-fehér-zöld jelzőrakétát.

8. Alvin Kraenzlein amerikai atléta, aki az 1900-as, Párizsban rendezett olimpián három gátfutószámában (60, 110, 200 méter) győzött, majd megnyerte a távolugrást, így összesen négy aranyérmet szerzett.

9. A mérsékelt testmozgás során levezethetjük a nap során felgyülemlt feszültséget. A fizikai aktivitás javítja a vérkeringést és növeli az állóképességet, és jó közérzettel ajándékoz meg.

OLAJBAN SÜLTEK

Balázs Ibi heti receptajánlata

"Egérke" (almás palacsinta)

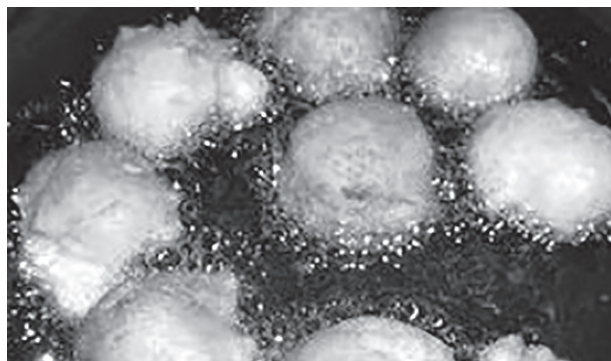
Hozzávalók: 1 tojás, 200g liszt, 3 dl tej, 1 dl szóдавиз vagy víz, késhegynyi só, cukor, 2 kg alma durvára reszelve és gyengén ki-nyomkodva, porcukor, fahéj.

Elkészítése: A hozzávalókból a szokásos-nál sűrűbb palacsintatésztát keverünk, majd bő forró olajban kisütjük az "egér-keket", örölt fahéjjal elkevert porcukorral meghintjük és forrón tálaljuk.

Paprikás fánk

Hozzávalók: 2 adag maradék paprikás krumpli, 2 db tojás, 1 evőkanál búzadara, 1 púpozott teáskanál piros paprika, 1 mok-káskanál törött bors, olaj a sütéshez.

Elkészítése: A maradék paprikás krumlit villával összetörjük, majd hozzáadjuk a búzadarát és a felvert tojást. Félretesz-szük tíz percre. Majd a fűszerekkel ala-posan összedolgozzuk és bő forró olajban evőkanállal adagolva megsütjük.

Krumplilángos

Hozzávalók: 0,5 kg liszt, 200g főtt burgo-nya, 30g élesztő, 1 mokkáskanál cukor, só,

pici örölt kömény, 1 tojás, 1dl langyos víz, 1 evőkanál ecet.

Elkészítése: A langyos vízbe beletesszük a cukrot és felfuttatjuk benne az élesztőt. A liszthez hozzáadjuk az összetört főtt burgonyát, az élesztőt és a többi hoz-závalót. Jól kidolgozzuk. Megkelesztjük. Majd olajos kézzel kihúzkodjuk, és forró olajban megsütjük.

Rizspogácsa

Hozzávalók: 200g rizs, 8 dl tej, 3-4 to-jássárgája, kevés liszt, ízlés szerint cukor, zsemlemorzsa, olaj.

Elkészítése: A rizsből és a tejből tejbe-rizst készítünk, megcukrozzuk. Ha kihült, belekeverjük a tojássárgákat és lisztezett felületre tesszük, ahol közepes nagyságú pogácsákat szaggatunk belőle.

A tojásfehérjét villával felferjük (tehe-tünk hozzá még egy egész tojást is). Eb-ben megforgatjuk, majd zsemlemorzsa-ban is megforgatjuk a pogácsákat. Forró olaj-ban megsütjük.

Ananászfánk

Hozzávalók: 150g finomliszt, 1 zacskó szá-rított élesztő, 2 evőkanál porcukor, 2,5 dl

tej, 2 egész tojás, 1 evőkanál rum, csipet-nyi só, 8-10 karika ananászbefőtt, kevés ananászlé, 1 dl eperdzsem, sütéshez: olaj.

Elkészítése: A tojásokat simára kever-jük az élesztővel, a porcukorral, a rummal, majd hozzáadjuk a tejet és a lisztet. Só-val ízesítjük, és két órán keresztül pihen-tetjük. Közben az eperdzsemet 3 evőkanál ananászlével simára keverjük. A lecsöpög-tetett ananászkarikákat először kevés lisztben megforgatjuk, majd a tésztába mártjuk, és bő, forró olajban mindkét ol-dalán megsütjük. Papírtörülközőre téve a felesleges olajat lecsurgatjuk, és a felfor-rósított ananászos eperdzsemmel kínáljuk.

Bundás narancsszeletek

A megtisztított narancsokat karikára vágjuk, vagy gerezdekre szedjük. Rumos szirupban kissé megpároljuk, leszűrjük, azután híg palacsintatésztába mártva for-ró olajban kisütjük, vaníliás cukorban meg-hengergetjük, és forró sütőbe tesszük, hogy a cukor megpiruljon. Csokoládéöntet adunk mellé.

Fedezd fel a héber nyelvet!

Olvassunk bele!

A héber nyelv egyik leggyakrabban használt hárombetűs gyöke a KUF-RÉS-ALEF (ק-ר-א): hangos szóval való hívást jelent, és olvasást is. Az olvasni főnévi igenév: likró (לקרוא)

A koré (קורא) ige jelentése: olvas, de ugyanígy leírva és kiejtve főnévként olvasót (személyt) is jelent. Többesszáma: kor'im (קוראים), nőnemben kor'ot (קוראות). Ha azt akarjuk mondani, hogy az újság olvasói, tehát többesszámú birtokos esetben, azt így mondjuk: kor'éj háiton (קוראי העיתון).

A báál koré (בעל קורא) a Tóra-hetiszakasz felolvasója a zsinagógában.

A kol koré (קול קורא) az kiáltvány, felhívás, míg a kol koré bámidbár (קול קורא במדבר) a pusztába kiáltott szó, bibliai (Ézsajás) és át-vitt értelmében egyaránt.

A kri'á (קרייה), az á előtt pillanatnyi megál-lással, olvasás vagy hívás. A kri'á l'ezra (לעזרה קרייה) segélykiáltás, a kri'át bijnajim (בינים קרייה) a Kneszet-üléseknél annyira szokásos közbeszólás, közbekiáltás.

A mikrá (מקרא) olvasandó szöveget, magya-rázatot jelent, de a Biblia szövegét is ezzel a szóval jelölik.

A kár'i (קרייה) azt jelenti, hogy olvasható.

Fentiekhez kiejtésben hasonló, de jelentés-ben különböző a KUF-RÉS-HÉ (ק-ר-ה) gyök, amelyből a történetet kifejező szavak épülnek fel.

A kára (קרה) azt jelenti, hogy történt. A történeti főnévi igenév: likrot (לקרות). Hákol jáchol likrot (הכל יכול לקרות) - minden meg-történhet. A má kára (מה קרה) kérdés jelenté-

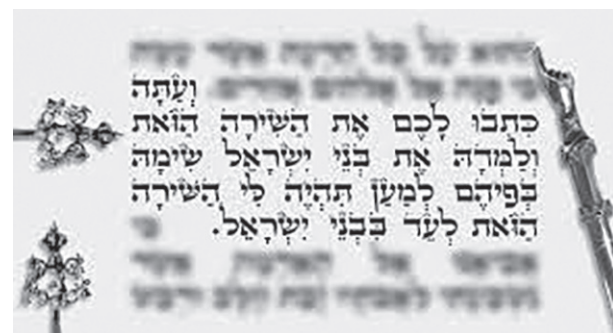
se: mi történt. A mikre (מקרה) eset, történés. A mikri (מקרי) viszont véletlen, ami sokak szerint nincs is...

Halmos László

Héber nyelvtanítás:

052-3260834

izraelihirlevel@gmail.com

MŰSORAJÁNLÓ

December 18. csütörtök	December 19. péntek	December 20. szombat	December 21. vasárnap	December 22. hétfő
<p>TV1</p> <p>15:33 A csillagok fénye</p> <p>16:00 Mélyvízben</p> <p>16:25 Híradó</p> <p>16:54 Dalok története</p> <p>17:34 Első kiadás</p> <p>18:00 Hírek</p> <p>18:05 Sportösszefoglaló</p> <p>18:30 Heti hírösszefoglaló</p> <p>19:00 Rádás</p> <p>19:58 Mábát</p> <p>21:00 Downtown kastély</p> <p>21:50 Jó család</p> <p>22:30 A kulisszák mögött</p> <p>22:45 CSI - Las Vegas</p> <p>23:30 Hírek</p> <p>TV2</p> <p>06:20 A reggel világa</p> <p>09:00 A nap hívása</p> <p>11:00 Erről beszélünk</p> <p>12:30 Együtt, vagy külön</p> <p>13:00 Központi játszma</p> <p>13:30 Biztos recept</p> <p>14:00 Dan és Mozli</p> <p>14:30 Huszonhárom perc</p> <p>15:00 Jogi kérdés</p> <p>16:00 Sai Li otthona</p> <p>16:45 Első kiadás</p> <p>17:30 Média</p> <p>18:00 Hatórás vendégünk</p> <p>18:50 Kidon és Ben Simon</p> <p>19:58 Híradó</p> <p>21:00 A szerkesztőség</p> <p>22:45 A nép állapota</p> <p>23:15 Életfonal</p> <p>00:00 Az éjszaka hírei</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:25 Gazdakör</p> <p>06:40 Híradó</p> <p>07:00 Kárpát expressz</p> <p>07:35 Slovenski utrinki</p> <p>08:00 Alpok-Duna-Adria</p> <p>08:35 Közbeszéd</p> <p>09:00 Élő örökség</p> <p>09:35 Térkép</p> <p>10:10 Család csak egy van</p> <p>11:00 Don Matteo</p> <p>11:55 A miniszterelnök</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:25 Kívánságkosár</p> <p>15:30 Európa messze van</p> <p>16:00 Lendületben</p> <p>16:30 Erdélyi történetek</p> <p>17:30 Térkép</p> <p>18:10 Család csak egy van</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:35 Közbeszéd</p> <p>20:05 Rocca parancsnok</p> <p>21:00 Don Matteo</p> <p>22:15 Columbo</p> <p>23:50 Kultikon</p> <p>TV1</p> <p>07:30 Gyermekműsorok</p> <p>10:00 Lehet másképp</p> <p>11:00 Történetmesélők</p> <p>12:00 Mábát seni</p>	<p>13:00 Apolónia</p> <p>14:00 Kék-fehér hangok</p> <p>14:45 Telecinema</p> <p>15:15 Hatvan perc</p> <p>16:00 Glóbusz</p> <p>17:00 Hírek</p> <p>17:30 Közlekedés-teszt</p> <p>18:00 Mélyvízben</p> <p>18:40 A séf segítségével</p> <p>19:25 Megható lelkek</p> <p>19:58 A hét hírei</p> <p>21:00 Világlátó</p> <p>22:00 Zsidó otthon</p> <p>22:30 A dal, amiről álmodtam</p> <p>TV2</p> <p>06:00 Kidon és Ben Simon</p> <p>07:30 Gyerekhíradó</p> <p>08:00 A séf ajánlja</p> <p>08:30 A nap hívása</p> <p>09:30 Aranyketrec</p> <p>11:00 Izraeli kapcsolat</p> <p>12:00 Izrael felfedezése</p> <p>12:30 Kidon és Ben Simon</p> <p>13:00 Biztos recept</p> <p>13:30 A séf ajánlásával</p> <p>14:00 Erről beszélünk</p> <p>15:15 Fuss a millióért</p> <p>17:30 Világrend</p> <p>18:00 Sajtóklub</p> <p>19:00 Minden rendben</p> <p>19:58 Híradó</p> <p>21:00 Fuss a millióért</p> <p>22:45 A nép állapota</p> <p>23:30 Kitűnő vakáció</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:25 A népművészet örökösei</p> <p>06:40 Kapásjelző</p> <p>07:10 Gazdakör</p> <p>07:40 Élő egyház</p> <p>08:10 Isten kezében</p> <p>08:35 Akadálytalanul</p> <p>09:05 Novum</p> <p>09:35 Határtalanul magyar</p> <p>10:05 Hagyaték</p> <p>10:30 Sírjaik hol...</p> <p>11:00 Székely kapu</p> <p>11:30 Néma kolostor</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:10 Nótacsokor</p> <p>13:35 Nálatok laknak állatok?</p> <p>14:40 Az angyal és a rosszember</p> <p>16:15 Önök kérték</p> <p>17:15 Két emelet boldogság</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:35 Öregberény</p> <p>20:15 Hogy volt?!</p> <p>21:10 Az élet sava-borsa</p> <p>22:00 James Bond sorozat Polipka</p> <p><i>A brit titkosszolgálat ügynöke lélekszakadva menekül az angol nagykövetség felé.</i></p>	<p>22:15 Gázláng</p> <p>00:10 Dunasport</p> <p>TV1</p> <p>15:33 Csillagok fénye</p> <p>16:00 Mélyvízben</p> <p>16:25 Teliovala</p> <p>16:50 Dalok története</p> <p>17:34 Első kiadás</p> <p>18:00 Hírek</p> <p>18:05 Sportösszefoglaló</p> <p>18:30 Csillagok fénye</p> <p>19:00 Rádás</p> <p>19:58 Mabat</p> <p>20:40 Kosárlabda</p> <p>22:45 Törvény és rend</p> <p>23:30 Hírek</p> <p>TV2</p> <p>06:00 Sztárok</p> <p>06:30 Szivárvány reggel</p> <p>09:05 Mit szóltok hozzá?</p> <p>10:00 Sütés-főzés</p> <p>10:30 Az óra</p> <p>11:03 Helyi fiatalok</p> <p>11:45 Ízek</p> <p>12:45 Együtt, vagy külön</p> <p>13:15 Kneszet</p> <p>13:45 Mint az állatok</p> <p>14:05 Sorok között</p> <p>14:30 Kíváncsiskodók</p> <p>15:05 Sütés-főzés</p> <p>15:45 Mit szóltok hozzá?</p> <p>16:45 Első kiadás</p> <p>17:30 Rendet teszünk</p> <p>18:00 Hatórás vendégünk</p> <p>18:50 Sztárok</p> <p>19:58 Hírek</p> <p>21:00 Ichák kimegy</p> <p>21:45 Erez Tal éjszakai klub</p> <p>22:55 A következő világsztár</p> <p>23:30 Éjszakai élet</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:25 Élő népzene</p> <p>06:50 Új nemzedék</p> <p>07:20 Isten kezében</p> <p>07:50 Virágzó ország</p> <p>08:15 Gazdakör</p> <p>08:40 Világ-Nézet</p> <p>09:10 Vatikáni híradó</p> <p>09:35 Napok, évek, századok</p> <p>11:00 Zöld jelzés</p> <p>11:30 Együgyűek</p> <p>12:00 Élő világegyház</p> <p>12:25 Beavatás</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:10 Nótacsokor</p> <p>13:25 Karosszék</p> <p>14:50 Hazajáró</p> <p>15:20 Csellengők</p> <p>15:40 Hogy volt?!</p> <p>16:45 James Bond sorozat Polipka</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:35 Öregberény</p> <p>20:10 Önök kérték</p> <p>21:05 A sziget</p>	<p>TV1</p> <p>15:33 Csillagok fénye</p> <p>16:00 Álomvilág</p> <p>16:25 Első kiadás</p> <p>16:45 Dalok története</p> <p>17:34 Első kiadás</p> <p>18:00 Hírek</p> <p>18:05 Sportösszefoglaló</p> <p>18:30 Szirének</p> <p>19:00 Rádás</p> <p>19:58 Mábát</p> <p>20:40 Futball</p> <p>23:30 Híradó</p> <p>TV2</p> <p>06:00 Éjszakai élet</p> <p>06:30 Szivárvány reggel</p> <p>09:05 Mit szóltok hozzá?</p> <p>10:05 Sütés-főzés</p> <p>10:30 Kilenc hónap</p> <p>11:20 Helyi fiatalok</p> <p>12:10 Ízek</p> <p>12:45 Kneszet</p> <p>13:15 Ichler Jákov</p> <p>13:45 Színpadon</p> <p>14:30 Kíváncsiskodók</p> <p>15:05 Sütés-főzés</p> <p>15:45 Mit szóltok hozzá?</p> <p>16:45 Első kiadás</p> <p>17:30 Rendet teszünk</p> <p>18:00 Hatórás vendégünk</p> <p>18:50 Sztárok</p> <p>19:58 Hírek</p> <p>21:00 Tények 2015</p> <p>22:10 Polisuk</p> <p>23:00 Éjszakai élet</p> <p>23:30 Sztárok</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:25 Gazdakör</p> <p>06:40 Székely kapu</p> <p>07:05 P'amende</p> <p>07:35 Közbeszéd</p> <p>08:00 Isten kezében</p> <p>08:30 Klubszoba</p> <p>09:25 Térkép</p> <p>09:55 Mesélő cégtáblák</p> <p>10:30 Család csak egy van</p> <p>11:15 Keletről jött emberek</p> <p>12:10 Az élet sava-borsa</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:25 Mert hét életem van</p> <p>14:00 Szerelmek városa</p> <p>15:40 Tisztelt a kivételnek</p> <p>16:55 Egy csók és más semmi</p> <p>18:10 Család csak egy van</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:35 Hölgyek öröme</p> <p>20:30 Don Matteo</p> <p>21:35 Dunasport</p> <p>21:45 Ne kötelezzétek meg ismét magatokat a szolgáltnak igájával</p> <p>22:40 Tenyérnyi gyerek</p>	

December 23. kedd

TV1
 15:33 Csillagok fénye
 16:00 Mélyvízben
 16:45 Dalok története
 17:34 Élőadás
 18:00 Hírek
 18:05 Sportösszefoglaló
 18:30 Csillagok fénye
 19:00 Rádás
 19:58 Mábát
 21:00 Politika
 22:00 Eliza
 23:00 Jönnek a zsidók
 23:30 Hírek

TV2
 06:30 Szivárvány reggel
 09:05 Mit szóltok hozzá?
 10:03 Segítség, nem tudok főzni!
 11:03 Az óra
 11:45 Ízek
 12:10 A legjobb otthon
 12:35 Ízek
 13:45 Színpadon
 14:30 Kíváncsiskodók
 15:05 Izraeli ételek
 15:45 Mit szóltok hozzá?
 16:45 Első kiadás
 17:30 Rendet teszünk
 18:00 Hatórás vendégünk
 18:50 Nem tudok főzni
 19:58 Hírek
 21:00 Segítség, nem tudok főzni!
 22:10 Kilenc hónap
 23:00 Éjszakai élet

DUNA TV
 08:15 Kincskereső kisködmön
 10:15 Család csak egy van
 11:00 Don Matteo
 12:00 Hölgyek öröme
 13:00 Híradó
 14:15 Szerelmek városa
 15:45 Barátságos arcot kérek
 17:00 Egy pofon, egy csók
 18:10 Család csak egy van
 19:00 Híradó
 19:35 Kincskereső
 20:20 Rex felügyelő
 21:10 Don Matteo
 22:25 Nem beszélék zöldségeket
 23:50 A sziget

December 24. szerda

TV1
 15:30 I, Carly
 16:00 Mélyvízben
 16:25 Első kiadás
 1650 Élővilág
 18:00 Híradó
 18:05 Sportösszefoglaló
 18:30 Telecinema
 19:00 Rádás
 19:58 Mábát
 21:00 Mábát seni
 22:00 VICE
 22:30 Hangok a múltból
 23:00 Éles kép
 23:30 Hírek

TV2
 06:20 A reggel világa
 09:00 A nap hívása
 11:00 Erről beszélünk
 12:30 A politika világa
 13:00 Tengeralattjáró
 13:30 Biztos recept
 14:15 Tudósnak lenni
 14:30 Kíváncsiskodók
 15:00 Fuss a millióért
 16:45 Első kiadás

17:30 Rendet teszünk
 18:00 Hatórás vendégünk
 18:50 Kidon és Ben Szimon
 19:58 Híradó
 21:00 Fuss a millióért!
 22:45 Minden rendben

DUNA TV
 08:05 Kiskarácsony
 08:20 Kincskereső ...
 09:10 Egy csók
 10:25 Család csak egy van
 11:10 Don Matteo
 12:10 Rexfelügyelő
 13:00 Híradó
 13:25 Kíváncsiskodók
 15:15 A Biblia a magyar költészetben
 15:30 Ide regénye
 16:40 Szelek szárnyán
 18:10 Család csak egy van
 19:00 Híradó
 19:30 Kincskereső...
 20:15 A hegyi doktor
 21:00 Don Matteo
 22:05 Názareti Mária
 23:45 Karácsonyi dallamok
 00:00 Szentmise Rómából

Incze Zsuzsa a Csellengő, az eltűnt gyermekeket és felőtteket kereső műsor alapító-szerkesztője karácsonyi műsoraink közül ajánl néhány kedvére valót.

Tenyérnyi gyerekek a címe annak a magyar dokumentumfilmnek, amelyet Szuchy Zsuzsanna rendező és stábja a Semmelweis Egyetem koraszülött osztályán forgatott. Kíváncsian várom a Dokureflex hétfői adását, amelyben – a film levetítése után – szakértők vitatják meg a látottakat. (Duna 22.40).

Gyermekkoromat idézi Katkics Ilona, a Kincskereső kisködmön című filmsorozata. Szerencsés vagyok, hiszen a rendezőt személyesen is ismerhettem. Az 1968-ban készült hatrészes film átszövi az ünnepi műsorfolyamot, minden korosztálynak jó szívvel ajánlom! (Kedd, Duna 8.15).

Szenteste - az éjjeli mise után - méltó helyet kapott a Legszebb Duna-karácsonyok sorozatból a Karácsony zeneszóval című magyar összeállítás (szerda Duna 00.00).

A TELEVÍZIÓK MŰSORSZERKESZTŐSÉGEI FENNTARTJÁK A JOGOT, HOGY ELŐZETES BEJELENTÉS NÉLKÜL VÁLTOZTASSANAK MŰSORRENDJÜNKÖN!
 A **Kol Jisráel** magyar adását élőben, izraeli idő szerint 21 óra 45 perctől 22 óráig sugározzák a héber nyelvű „Reka” adón, a legjobb minőségben. Meghallgatható a rádiókészülékek ultrarövidhullámú (FM) sávjában, az alábbi frekvenciákon:
 Észak- és Középső-Galilea - FM 88.5, Észak-Izrael és Cfát környéke - FM 94.4, Haifa peremvidéke - FM 88.8, Haifa belvárosa - FM 93.7, Haifától délre - FM 101.3, Netanja és a Jordán völgye - FM 104.8, Tel-Aviv és környéke - FM 101.3, Jeruzsálem - FM 101.3, Beér-Seva - FM 107.3.
 Az adás interneten is követhető: a <http://www.intkolisrael.com> címen. A kábeltelevíziós hálózatokon is meghallgatható: HOT 312-es csatorna, YES 748-as csatorna.

Heti csillagjósolás

Kos (03.21.-04.20.)
 Ebben az időszakban hajlamos lehet a mirigyekkel és a ciklikus zavarokkal kapcsolatos egészségügyi problémákra. Töltsön minél több időt pihenéssel, elsősorban alvással. Öltözzön rétegesen, és ne járjon papucs nélkül a lakásban.

Bika (04.21.-05.21.)
 Előfordulhat, hogy valaki az útjába áll, és megpróbálja kikészíteni. Most, hogy ezt tudja, képes lehet elkerülni - ám a Mars eheli pozíciója sokszor odáig vezethet, hogy saját magunkat is kikészíthetjük.

Ikrek (05.22.-06.21.)
 Kedvező fordulatokra számíthat: azon kevesek közé tartozik majd, akiket az a kozmikus zivatar, amit a Plútó és az Uránusz quadrát fényezőgű kapcsolata vált ki, nem érint. Garantáltan mindenből a legjobbat tudja kihozni.

Rák (06.22.-07.22.)
 Ez nehéz hétnek ígérkezik, de szerencsére a Vénusz már a Bak jegyébe ért, ami kissé tompítja a Plútó kellemetlen befolyását. Bízson a szerelmében, akkor semmi rossz sem történhet önnel!

Oroszlán (07.23.-08.22.)
 A Nap a Nyilas jegyében áll, és védi önt: minden támadást elhárít, és a gondokat messze távol tartja. Erre a héten nagy szüksége lesz, mivel a Plútó és az Uránusz összecsapnak egymással, ami a többekben irigységet és rosszindulatot kelthet.

Szűz (08.23.-09.22.)
 A héten legyen nagyon óvatos! Ahogy a csillagok állnak, könnyen lehetséges, hogy először azt gondolja, nem haladnak a dolgai, de ne aggódjon, csak akarnia kell, és könnyen úrrá lehet az összevisszaságon.

Mérleg (09.23.-10. 22.)
 Nem túl kellemes hetet él át, mivel ön sajnos egy kozmikus vihar kellős közepébe került, de szerencsére ez csak pár napig tart, a hét végére minden rendbe jön.

Skorpió (10.23.-11. 21.)
 Az Ön uralkodó bolygója, a Plútó, egész héten az Uránusszal lesz rossz kapcsolatban: önostorozás, önbizalomvesztés és örült féltékenység jellemezheti ezt a hetet, pedig egyiknek sincs semmi alapja.

Nyilas (11.22.-12.20.)
 A Plútó-Uránusz kellemetlen fényezőge komoly problémákat okozhat a világban. Most egész életbölcességére lesz szüksége ahhoz, hogy ez ne rántsa magával.

Bak (12.21.-01.19.)
 A Vénusz kézen fogva vezeti át ezen a héten. Legyen nyitott a kellemes dolgokra, más feladata nincsen. Ne zárja be szívét a szerelem előtt!

Vízöntő (01.20.-02.18.)
 Ezen a héten többször érezheti úgy, hogy ön játsza a villámhárító szerepét. Védekezzen ez ellen, tartsa távol magát minden vitától, és lehetőleg ne is kezdeményezzen ilyesmit.

Halak (02.19.-03.20.)
 A Vénusz mint egy jó szellem, elkíséri önt, és minden rosszat távol tart ezen a héten – mert a rosszból sajnos van bőven. Szerencsére minden baj nélkül túljut ezen az időszakon, sőt még profitálhat is belőle. A többiekkel szemben mindenképpen óriási az előnye.

GYERTYAGYÚJTÁS

2014. december 19.
5775. kiszlev 27.

Gyertyagyújtás:

Jeruzsálem 16:03
Tel-Aviv 16:17
Haifa 16:06

A szombat kimenete:

2014. december 20.
5775. kiszlev 28.

Jeruzsálem 17:19
Tel-Aviv 17:20
Haifa 17:17

MIKÉC

VALUTAÁRFOLYAMOK

USA dollár 3,9040 sekel
Euro 4,8556 sekel
Angol font 6,1372 sekel
Svájci frank 4,0428 sekel

ÚJ KELET FÜGGETLEN HETILAP

Főszerkesztő:

Erős-Hajdu Szilvia

Felelős kiadó:

Chaia Edri

Eheti számunk szerzői:

Avi ben Giora
Balázs Ibi
Breuer Péter
Halmos László
Halmos Sándor
Keller Tibor
dr. Kende György
Kertész Ákos
Krasznai Éva
Nagy Tímea
Peer Gideon
Róna Éva
Sándor Judit
Schnapp Lea
Singer Arje
Surányi J. András
Tarr Miriam

Olvasószerkesztő:

Kiss Marianne

Tördelés:

Sly Design

A szerkesztőség címe:

49472 Petah Tikva
Ahad Haam 11.

Tel: 052/7265-631

Fax: 077/7282-750

e-mail: ujkelet@gmail.com

Hirdetés és előfizetés:

050/534-5041

Nyomda:

Hádfusz Hechadás Ltd.

A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

A budapesti Goldmark-kórus ünnepi hangversenye

A Dr. Benosovszky Imre főrabbi által 1969-ben alapított Goldmark Kórus fennállásának 45. évfordulója alkalmából ünnepi hangversennyel adózott alapítója és további vezetői emlékének. A kórus a mai napig igyekszik az alapító, valamint Ádám Emil kántor-karvezető - aki sok régi zsidó, és népi ihletésű dalt dolgozott fel a kórus számára - és Scheiber Sándor, az Országos Rabbiképző Intézet professzora céljainak eleget tenni. Ezek a célok: aktív részvétel a magyarországi zsidó hitéletben, a zsidó kulturális eseményeken,

Budapesten és vidéken egyaránt. A kórus feladatának tekinti a határokon túl élő magyar ajkú zsidó közösségek látogatását, valamint aktív kapcsolattartást a különféle egyéb felekezetek kórusaival. Emlékezetes volt 1979-ben a bécsi Hofburgban tartott előadás, 1986-ban a kéthetes izraeli körút.

Az elmúlt évtizedekben számos kiemelkedő tehetségű női és férfi szólista került ki a kórus tagjai közül, akik az együttes működésének továbbra is aktív részesei maradtak. Különösen hálásak a kórus munkájába lelkesen bekapcsolódó zon-

gora-orgona kísérőknek, akik idejüket nem kímélve vesznek részt a gyakorlásban és a hangversenyek színvonalának emelésében.

Rendkívül gazdag a kórus repertoárja. Az ún. „ókori” zsidó zene felkutatása és a XIX-XX. századi, jellegzetesen európai zsinagógai zene művelése mellett magyar és külföldi zeneszerzők - Ádám Emil, Samuel Almann, Gottlieb Manó, Max Janikowski, Kadosa Pál, Kelen Hugó, Louis Lewandowski, stb. - szerzeményei, jiddis és haszid népzenei anyagok szerepelnek a műsoraikon. Világhírű zeneszerzők, mint Goldmark Károly, Kodály Zoltán, Franz Schubert műveinek bemutatása mellett magyar zsidó népdalok kórusfeldolgozásait, asztali énekeket adnak elő Király László Erkel-díjas zeneszerző feldolgozásában, itthon és sok külföldi fellépés során.

Az alapító lánya: Ádám Mária által vezetett kórus változatos programot állított össze a jubileumi hangversenyre. Az „Élet fájáról szóló ének” után Andre Hajdu két dalát adták elő, azután Szeléyi István „1.zsoltár”-a, Kodály Zoltán dala, valamint Lewandowski 180. zsoltár feldolgozása követett. A szünet után Király László feldolgozása, Mordecháj Kelinszki „Ég a mi városunk” című dala, Felix Mendelsshon-dalok, Kardosa Pál, Kelen Hugó dalai következtek. Az estet Tóth Emil Kidus-éneke, majd Verdi „Nabucco” c. operájából a Szabdság kórus és Ádám Emil szombat-búcsúztató dala zárta.

„Mazel tov” és még legalább 45 évet a kórusnak!

dr. Hámori-Heffner Éva

A dzsihádisták erősebbek, mint valaha

Hiába hanyatlak a valaha legrettegettebb al-Kaida: a számok azt mutatják, hogy az iszlámista szélsőségesek erősebbek ma, mint bármikor is voltak.

A világszerte végrehajtott dzsihádisták támadások 5042 ember ölték meg a múlt hónapban. A novemberi adat minden korábbinál magasabb.

Összesen 664 akcióban, 14 országban „produkálták” ezt a számot az iszlámista szélsőségesek, 30 nap alatt - állítja a BBC és a londoni King's College radikalizációval foglalkozó kutatóközpontjának közös jelentése. Mely szerint az Iszlám Állam volt a felelős a támadások csaknem feléért: 308 esetért, és az áldozatok majdnem felének, 2206 embernek a haláláért.

Az adatok alapján világossá vált, ha eddig nem lett volna az: a dzsihádisták és az al-Kaida többé már nem egy és ugyan-

az - állapítja meg a dokumentum. Mely szerint a gyilkosságok 60 százalékát végrehajtóknak semmi, de semmi hivatalos közük a világ korábban legrettegettebb terrorista csoportjához. Sokkal inkább egyre ambíciózusabb, összetettebb, kifinomultabb és egyre messzebbre nyúló mozgalomról van szó.

„Nyilvánvalónak tűnik, hogy a dzsihádisták mozgalom... erősebb, mint korábban bármikor, és a szembenállás vele generációs kihívás lesz” - állítja a tanulmány. A leginkább érintett ország Irak volt, ott vesztette életét az áldozatok mintegy harmada: utána Nigéria, Afganisztán és Szíria jön.

A tanulmány az első a maga nemében, így korábbiakkal nem összevethető.

MTI

TERRORBAN

A múlt héten ezen a helyen a remény és az öröm fényeiről írtam. Ma viszont sajnálatosan ismét a terror hullámairól kell szólnom. Amikor e sorokat papírra vetem még javában folyik egy túszzabadító akció Sydneyben. Egy magányos muzulmán fegyveres a helyi kávéházban túsul ejtett 15 embert. Lapzártánkig a támadót nem azonosították és azon kívül, hogy a miniszterelnökkel akar beszélni, csak annyit tudunk róla, hogy két túszt arra kényszerít, hogy az ablaknál állva tartsa az Iszlám Állam lobogóját a rendőrök és a kamerák felé.

Eközben itthon a Shin Bét bejelentette, hogy az elmúlt két hónapban felgöngyölítettek egy terrorsejtet, melynek jenini és tulkrami tagjai Tel-Avivban készültek merényletekre. A közhangulatot fokozza, egy, a héten nyilvánosságra került közvéleménykutatás, amely szerint a palesztinok között nagy támogatottságot élveznek a Jeruzsálemben elkövetett merényletek, s a Nyugati-part palesztinjai ha tehetnék, ma inkább a Hamaszra szavaznának, a békésebb Fatah helyett. Nem lesz könnyű helyzetben az az izraeli politikus, aki ezt az erőszakspirált meg akarja törni és érdemi lépéseket akar elérni a két nép boldogulására. Mindkét oldalon borzasztóan nagy a bizalmatlanság és hatalmas indulatok forronganak.

Erős-Hajdu Szilvia

Ha bármely városban nem talál Új Keletet hívja a BÁR céget, ahol megmondják
HOL KAPHATÓ AZ ÚJSÁG
Telefon: 03-607-0707